IX. ÉVFOLYAM 11. SZÁM 2004. NOVEMBER

internet kalauz

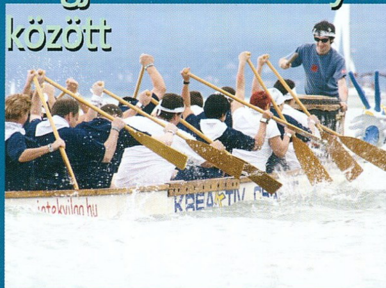
AKTUÁLIS • FILM • JÁTÉK • KIKAPCSOLÓDÁS • MÉDIA • ONLINE ÜZLET • RANDEVÚ • SZTÁR •

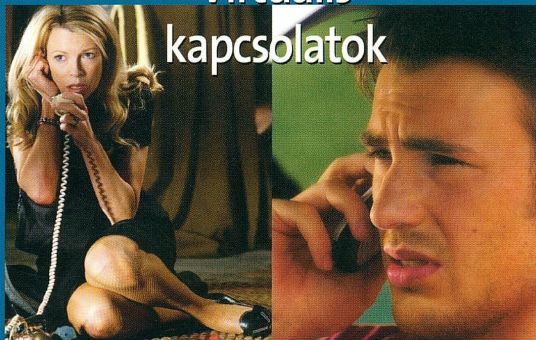
A VIRTUÁLIS VILÁG SZELLEMKÉPE

Az internetezők furcsa hóbortjai

Ismét informatikai cég a legjobb munkahelyek között

Virtuális kapcsolatok

11.

Erőteljesen szabályozza az információs társadalmat a kormány, vagy hagyja szabadon fejlődni? Az idei tihanyi Internet Hungary konferencia fő témája az üzleti világnak és a kormánynak az információs társadalom kialakításában való szerepvállalása volt.

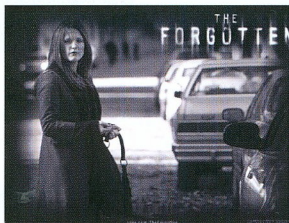
48.

Mi történne, ha egyszer valaki azt állítaná, hogy minden addig megélt élményünk, minden emlékünk csupán illúzió? Mi történne, ha csupán egy törött telefon kötne össze a külvilággal? S mi történne, ha felhívna egy bajba jutott, és akarva-akaratlan bele kellene avatkoznunk a sorsába?

Az Internet Kalauz
11. számának tartalma

A Canon bejelentette a futurisztikus megjelenésű PIXMA iP5000-t, azt a fotóminőségű személyi nyomtatót, amely két szempontból is első az iparágban: elképesztően kis méretű, 1 pikoliteres tintacseppekkel dolgozik, és 9600x2400 dpi felbontásra képes.

mozaik

partneroldal

webmester

Alapítva: 1996

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ:
Vértes János Andor

KIADJA:
Adverticum Rt.
1118 Budapest, Ugron Gábor u. 35.
Telefon: (36-1)248-3230
E-mail: ikalauz@prim.hu
URL: http://prim.hu, http://www.prim.hu/ikalauz

FELELŐS KIADÓ:
Szabó Hédy (hszabo@prim.hu)

OLVASÓSZERKESZTŐ:
Fábián Gábor (gfabian@prim.hu)

TÖRDELŐSZERKESZTŐ:
Henger Attila (ahenger@prim.hu)

Ára: 548 Ft
Előfizetési díj egy évre: 5472 Ft

Megrendelhető a Kiadónál, e-mailben (ekiss@prim.hu), levélben vagy faxon, továbbá a prim.hu weboldalról kiindulva a megrendelőlap kitöltésével, valamint a Magyar Posta Rt. ÜLK ügyfélszolgálati irodáiban és vidéken a postahivatalokban.

Hirdetéstarifák: megtalálható a prim.hu legalsó soráról elindulva.

Hirdetésfelvétel: a Kiadóban

Hirdetési vezető:
Henger Ágnes
Tel.: 06-20-9343-077, 06-30-9840-221
henger@prim.hu

Nyomdai előkészítés: Artur Repro Stúdió

Nyomás:
RO-LA Kft.
Felelős vezető: Rózsavölgyi Sándor
Tel.: 06-28-483-118

Terjeszti: LAPKER Rt., Magyar Posta Rt. ÜLK

HU ISSN 1219-9001

A kiadó a Magyar Terjesztés-Ellenőrző Szövetség tagja, az Internet Kalauz példányszámát a MATESZ auditálja.
A magazint rendszeresen szemlézi az
»OBSERVER«
Budapest Médiafigyelő Kft.

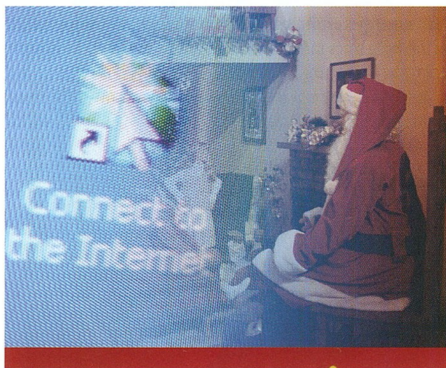
Készült az Informatikai és Hírközlési Minisztérium támogatásával.

Adómentes internet

A Mikulás hozta puttonyában a hírt: *George W. Bush* amerikai elnök aláírta azt a törvényt, amely 2007-ig adómentessé teszi az internet-hozzáférést az Egyesült Államokban, egyben pedig kiterjeszti annak hatályát a széles sávú kapcsolatra.

A hír nem érint minket, ez megint csak az amerikaiak privilégiuma, de elgondolkozni rajta azért szabad. Nekünk itt, ebben a kis országban – miközben nap mint nap olvassuk, hogy a kormány vagy annak szakminisztériuma milyen erőfeszítéseket tesz az úgynevezett tudás alapú társadalom elterjesztéséért, a munkahelyi és az otthoni internetezők számának fokozásáért – eszünkbe sem jut, hogy miért is kell viszszakérdeznünk a különféle akciós árak olvastán: „Tessék mondani, ez áfával vagy a nélkül értendő?"

Mellesleg abban a nagyon szegény Egyesült Államokban, ahonnan kaptuk a hírt, a világháló elérését biztosító szolgáltatások előfizetési díjai már 1998 óta adómentesek, ám az eredeti törvény hatálya bő egy évvel ezelőtt lejárt. Az illetékes helyi törvényhozó testületek ugyanakkor ígéretet tettek arra (és ezt be is tartották), hogy az új törvény megszületéséig, illetve hatályba lépéséig nem vezetnek be adót az említett szolgáltatásokra.

A 2007 kompromisszum, mert vannak (mondom: Amerikában) olyanok, akik aggódnak, hogy ha tartósan adómentes marad az internet, akkor néhány hagyományos szolgáltatás végérvényesen áttelepül az internetre, és ezeknek az adóbevételeknek a kiesését nem pótolja semmi az állam számára... Bár nekünk kellene emiatt aggódnunk!

Magyarországon viszont – miközben a szolgáltatók egyre alacsonyabb áraikkal valóban versenyeznek az internetezőkért – minden netező, aki kifizeti havi 10-12 ezer forintos számláját, ebből 2000-2400 forinttal annak az államnak a kiadásaihoz járul hozzá, amely közben annyira, de annyira töri a fejét, hogy miképp is támogassa az internetezőket, hogy többen legyenek...

Ráadásul a támogatást mindig a szolgáltató kapja, az internetezés a sor végén álló magánembernek csak áttételesen lesz olcsóbb, ha egyáltalán az lesz. Mert a szolgáltató mindig minden költséget ki tud mutatni, különösen akkor, ha ez arra kell, hogy valahová benyújtsa a számlát. Nem lenne egyszerűbb kihagyni ezt az egész műveletsort, azoknak az embereknek az árát is megspórolva, akik kitalálják, majd adminisztrálják, hogy az elvont adóforintokból miképp lehet valamiféle bonyolult újraelosztási rendszert összetákolni? Az internetezés bruttó ellenértékének 20 százalékából, még ha az állam azt teljes egészében a világháló-használat támogatására fordítja is, maximum 12-15 százalék tud visszacsöpögni. Ha pedig ez a szolgáltatón keresztül érvényesül, 5-10 százalék sem jut belőle a végfelhasználónak.

Ellenben ha ott maradna nála az a 20 százalék...

Ugye kiszámolták? Akkor pontosan 20 százalékkal internetezhetnénk olcsóbban! Mekkora lépés lenne ez a tudás alapú társadalom felé?

Adómentes internet. Ez tényleg olyan egyszerű, mint ahogyan hangzik!

Ráadásul már ki is találták. Egy olyan országban, ahol az internetes penetráció, a termelékenység, a jólét többszöröse a magyarországinak, ezt hozta a Mikulás...

Na jó, őt már lekéstük. De a Jézuska? Esetleg a nyuszi?

VÉRTES JÁNOS

A VIRTUÁLIS VILÁG SZELLEMKÉPE

Az internetezők furcsa hóbortjai

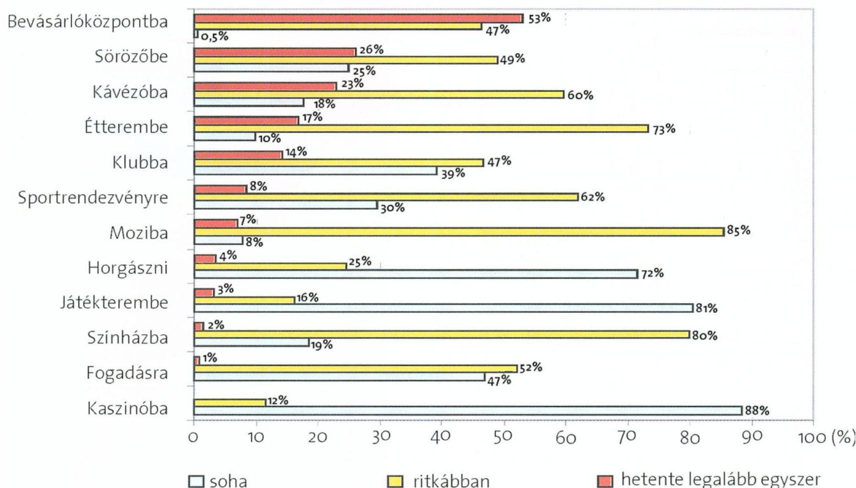
A világháló elterjedése, a kommunikációban, a szórakozásban és a tájékozódásban betöltött szerepe szemlátomást átrendezi hétköznapjainkat. A jelenség társas kapcsolatokra gyakorolt hatása megosztja a közvéleményt. Ma még akadnak olyanok, akik a régi emberi és közösségi értékek korróziójáért kárhoztatják, de az már számukra is tény, hogy egyszer elérkezik a nap, amikor az internetet minden ember rendszeresen használni fogja, még azok is, akik ennek nem lesznek tudatában.

HOLDI MÁRTON

Bizonyos dolgok egyértelműek: aki elsajátítja a háló használatát, az többnyire hálás lehet neki, mert már felismerte, hogy melyik úton szerezhet több tudást és élményt, segítségével hogyan takaríthat meg pénzt és időt. Az átmenet fokozatos, persze korántsem zökkenőmentes: a táguló és szövevényes virtuális valóság aktív polgárainak látványa az idegenkedőkből féltékenységet, bánatot és dühöt vált ki; úgy érzik, a háló felborítja kollektív életritmusukat, és nem érik el vele távoli közös céljaikat. A valós lét hétköznapjai mögött immár örökké ott dereng a virtuális világ szellemképe.

Ismertek esetek, amikor kiderül valakiről, hogy bár megtehetné, még sincs társa, látszólag egyedül éli életét, furcsa ze-

néket hallgat, „mutánsos" filmekre ül be a moziba, értelmetlen kacatokat gyűjt, s ráadásul szeret internetezni. Ugyanakkor mindenki látott már magában beszélő, üvegeket hurcoló, magányos, bogaras embert, ha máshol nem, a pályaudvarokon, megfelelő távolságban az internetterminíáloktól. Vajon más-e az egyik, mint a másik? Ha igen, mi köze hozzá az internetnek? És különben is: mit csinál a „mutánsrajongó", amikor senki sem látja?

Hogy valamennyire elképzelhessük a jövő társadalmát behálózó elektronikus információs rendszer közösségi élménykeresési, kapcsolatteremtési és szórakozási szokásokra kifejtett hatását, kénytelenek vagyunk megfigyelni, hogy kikből tevődik össze az internet korai tábora, hogyan élnek a gyakori kattintgatók, s mivel foglalkoznak a világháló elhivatott úttörői.

Nyilvános terek

A virtuális világ végéig forgó, földgömb alakú szimbólum elektronsugarának fényéből kilépve, az asztalokon és polcokon békésen zümmögő, sorsformáló gépek meghitt társaságát elhagyva az internetezők – azon belül is főként a 24 év alattiak – legtöbbjének útja hetente legalább egyszer a forgalmas bevásárlóközpontokba (53%), sörözőkbe (26%) és kávézókba (23%) vezet, ahol virtuálisan keletkezett vágyaik, ötleteik megvalósítása felé valódi, személyes kapcsolatok útján tesznek lépéseket. Ez eloszlatni látszik az elektronikus hálózat személyiségromboló hatásának tévhitét.

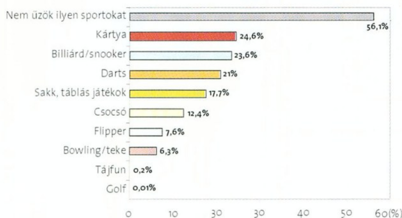
Éttermekben, klubokban és mozikban rengeteg szabadidős internetezőt látni (90, 86, illetve 92%-uk rendszeresen, azon belül 17, 14, illetve 7%-uk legalább hetente egyszer megfordul

A kutatás módszertana

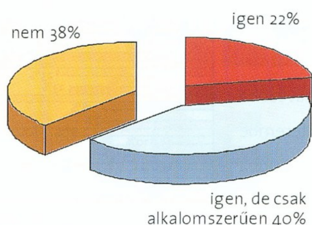
A gyakori internetezők életstílus-jellemzőit vizsgáló online kérdőív 200 nagy látogatottságú oldalon jelent meg. A kitöltők válaszait tartalmilag és logikailag, illetve telefonos és e-mailes módszerrel ellenőrizték. Az ellenőrzött és megtisztított adatbázis a gyakori (hetente legalább egyszer) internetezők adatai alapján került súlyozásra (nem, kor, település típusa, internetezés helye és gyakorisága alapján). Az adatok ellenőrzése után egy 1510 fős adatbázist felhasználva rajzolódott ki a kép a hazai 18–69 éves gyakori internetezőkről.

(Forrás: NRC, 2003)

Milyen klubsportokat űz?

Űz-e valamilyen sportot?

ezeken a helyeken), de ez már inkább a 25–34 évesekre jellemző. Kaszinóba, játékterembe, lóversenyre viszont nemigen járnak, nem nagyon érdekli őket (pont annyira, amennyire az oda járókat az internet).

Az adatok alapján horgászni, kirándulni leginkább azok szoktak, akik az internet megismerése előtt is szerették a természetet, vagy a világhálón olyan, számukra vonzó személyekkel, közösségekkel kerültek kapcsolatba, amelyek szintén hódolnak ennek a szenvedélynek, netán ilyen úton kapnak egyéni inspirációt tevékenységükhöz.

Gyakrabban járnak moziba, étterembe, bevásárlóközpontba a felsőfokú végzettségűek. A nők inkább kávézókban, míg a középiskolai vagy (remélhetőleg csak egyelőre) alacsonyabb végzettséggel rendelkező fiatalok leginkább sörözőkben, klubokban és sportrendezvényeken ütik el a következő internetes kapcsolódásig hátralévő időt.

Mozi

A moziba járó internetezők legnagyobb része szereti a „sírva röhögős" műfajt, a vígjátékokat (61%), az alapvetően fantáziavilágra épülő alkotásokat, a sci-fit (41%) és az akciófilmeket (40%). Viszonylagos érdektelenség övezi a családi drámákat (12%), az életrajzi sztorikat (9%) és a westernfilmeket (6%).

Ugyanakkor a gyakori internetezők 21%-a nem szokott moziba járni, ők a tévében látható műsorok révén vagy zártkörű, privát filmvetítéseken gyűjtik be szellemi táplálékukat az egyetemes filmkultúrából.

Milyen műfajú filmeket szokott megnézni a moziban?

Vígjáték	61%
Sci-fi	41%
Akció	40%
Kaland	33%
Thriller	33%
Animációs	25%
Romantikus	24%
Háborús	23%
Történelmi	20%
Bűnügyi	19%
Dráma	18%
Horror	16%
Családi	12%
Életrajzi	9%
Western	6%
Dokumentum	3%

A 18–24 éves lányok és fiúk valószínűleg a gazdagabb képi, hangzás- és hangulati világra irányuló igényükből, illetve erősebb idegrendszerükből fakadóan jobban szeretik az akció (56%), a thriller (53%) és a horror (30%) műfaját. A 25–34 évesek (főként a nők) pedig inkább a romantikus filmekből merítenek (37%).

Zeneélmény

Az internetezők legnagyobb része az átlagos urbanizált fiatalhoz hasonlóan a pop (63%) és a rock (56%) gyűjtőfogalmába sorolható zenét hallgatja szívesebben. Ez az internetezők koreloszlása és a zenei kultúravonzás jellege közötti szoros korrelációval magyarázható.

Ennek megfelelően a legfiatalabbak (18–24 év) között vannak, akik inkább a techno, a house vagy a trance zenei irányzatát kedvelik (33%). A popzene a 25–34 éves korosztály körében a legnépszerűbb (74%), míg a komolyzenét (60%) és az operát (37%) a 45 feletti korosztályba tartozók szeretik jobban. A komolyzene kedveltsége a tömegpercepciónak megfelelően az idősebb korosztály felé haladva folyamatosan növekszik, ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a teljes mintában a hiedelmekkel ellentétben igen nagy, mintegy 41%-os a komolyzenei koncerten is szívesen részt vevők aránya.

Az alternatív, underground zenei koncertekre járók a jelek szerint az internetezők között is fel-feltűnnek, igen számotte-

vő, 12%-os arányban. Ezt a jelenséget a műfajilag nem pontosan behatárolt, többszörösen rétegelt, heterogén szubkultúra láthatósági jellemzői is indokolják.

Melyik a kedvenc zenei műfaja, amelyet élőben is élvez?

Pop	63%
Rock	56%
Komolyzene	41%
Jazz	35%
Techno/house/trance stb.	27%
Alternatív/underground	12%

Klubjátékok

Zárt helyiségben (teremben, szalonban, gyér fényű, füstös, elfüggönyözött szobában) végezhető játékokat a netezők 44%-a űz, jellemzőbben a 24 év alatti (60%), középfokú vagy annál alacsonyabb iskolai végzettségű, külvárosi vagy vidéki háttérrel rendelkező férfiak. A klubsportok közül az internetezők körében legnépszerűbb a kártya (25%), a biliárd (24%) és a darts (21%). A sakk, a backgammon, a malom és más táblás játékok – feltehetően a számítógép által nyújtott gyakorlási lehetőség okán is – az internetezők 18%-ának fantáziáját élőben ugyancsak megmozgatják.

Örömteli hír, hogy az internet eljövetelével a kocsmai ügyességi játékok szeretete tovább él. A biliárdon és a dartson túl igencsak népszerű a honi reneszánszát élő csocsó (12%), az üzemeltetők által manapság kissé mostohán kezelt, de nagy múltra visszatekintő, az egyedül élők számára páratlan élményt nyújtó flipper (8%), valamint a mozgáskoordinációs sportgyakorlatok: a csapatépítés során utolérhetetlen előnyökkel bíró bowling (6%) és a squash. Mindeközben a tájfun és a golf a jelek szerint nem tekinthető tömegsportnak a jelenlegi internetező nemzedék számára. Dartsozni és csocsózni inkább a középiskolai, míg bowlingozni a főiskolai és egyetemi végzettségűek szeretnek jobban.

Szabadtéri sportok

A válaszadók 62%-a valamilyen rendszerességgel sportol, és ez eloszlatni látszik a vég nélkül számítógép előtt görnyedő, mozgáshiányos internetezők rögeszmés vízióját.

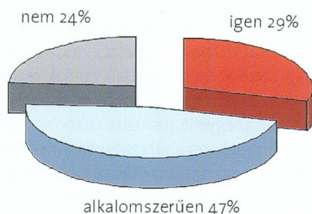
A sportot űzők 90%-a kerékpározik, 87%-a úszik. Több mint a felük, 55%-uk fitneszterembe jár, vagy testépítéssel foglalkozik, és erőgépeken vezeti le a számítógépközelben összegyűlt feszültséget, s ugyanekkora a futók aránya. Focizni 45%-uk, kosarazni 30%-uk szokott. A főiskolai-egyetemi végzettséggel rendelkezőkre jellemzőbb a sportolás (30%), úgy néz ki, hogy több idejük jut rá. Mindazonáltal az internetezők egyelőre kevésbé szeretnek sportból lóra vagy motorra ülni.

Milyen gyakran űzi az alábbi sportágakat?

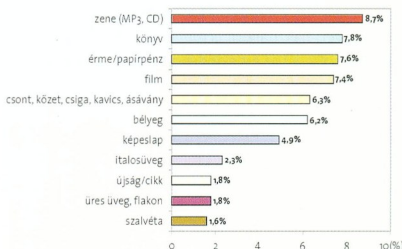
	Rendszeresen	Alkalomszerűen	Soha
Kerékpár	24%	66%	10%
Fitnesz/testépítés	20%	35%	45%
Futball	14%	32%	54%
Futás	8%	48%	44%
Úszás	7%	80%	13%
Kajak-kenu	4%	23%	73%
Kosárlabda	3%	28%	70%

Az internetezőket az aktív emberek látványa is feldobja: a sportesemények közönségében úgyszintén találkozhatunk velük. A válaszadók több mint fele rendszeresen jár a friss levegőre focimeccsek (24%) és autó-, illetve motorversenyek (16%) nézőjeként. Továbbá említésre méltó, hogy bár kevesebben játsszák, de többen nézik a kézilabdát (12%), valamint pont fordított a helyzet a kosárlabdával (9%).

Játszik-e valamilyen szerencsejátékot?

Mit gyűjt?

A mélyebb vizsgálatok kimutatják, hogy az általános iskolai végzettségűek sokkal nagyobb arányban (80%) járnak sportrendezvényekre, mint magasabb végzettséggel rendelkező internetező társaik. Elmondható az is, hogy akik ilyen rendezvényekre járnak, azok jellemzően egy-egy kiválasztott sportágra kíváncsiak.

Szerencsejátékok

A gyakori internetezők háromnegyede valamilyen rendszerességgel részt vesz szerencsejátékokban. A nőkre és a 34 év felettiekre jellemzőbb ez a szenvedély, mint fiatalabb társaikra: 52%-uk rendszeresen játszik valamilyen szerencsejátékot. A 24 év alattiak inkább nem (31%-uk soha), illetve csak alkalomszerűen (55%) teszik ezt.

A gyakori internetezők leginkább lottózni szoktak. 48%-uk hetente egyszer, további 47%-uk (a tét nagyságával arányosan) alkalomszerűen feladja a lottószelvényt. A szerencsében bízó internetezők legalább 20%-át a totó, 12%-át pedig a tippmix foglalkoztatja valamennyire. Kaparós sorsjegyezni viszont a gyakori internetezőknek csak csekély hányada szokott, alkalomszerűen, különleges sugallat vagy hirtelen támadt vágy hatására.

Milyen szerencsejátékot játszik?

	Hetente egyszer	Ritkábban	Soha
Lottó	48%	47%	5%
Totó	2%	18%	80%
Tippmix	1%	11%	88%
Kenó	5%	20%	75%
Rulett	3%	5%	92%
Videopóker	1%	6%	93%
Kaparós sorsjegy	6%	62%	32%

Hobbi

A gyakori internetezők 85%-ának van sajátos hobbija, ebből 47% gyűjtöget valamilyen tárgyat vagy eszközt. A világhálóhasználók jelentős része hobbiból könyvet olvas (18%), ami még a számítógép-használatot is megelőzi (17%). Meglepően nagy arányú (7-10%-os) az érdeklődés a túrázás, a barkácsolás és a kertészkedés iránt is.

Mi az Ön hobbija?

Olvasás, könyvek, irodalom	18%
Számítógép	17%
Zene, zenélés	10%
Gyűjtés	10%
Túrázás, kenu	10%
Kertészkedés, növények	7%
Utazás, turisztika	6%
Autó, motor	5%
Csillagászat, asztrológia, ezoterika	4%

A megkérdezettek hobbijai és gyűjtési szokásai szorosan összefüggnek. Részben ennek köszönhető, hogy a gyűjtött tárgyak között előkelő helyen szerepelnek a zenei hanghordozók – MP3 és CD –, valamint a könyvek (8-8%). Ezt a pénzérmék, kőzetek, nemesfémek és a bélyegek gyűjtése követi 6-7%-kal. Figyelemre érdemes, hogy az italos üvegcséket az említettek mögött jóval lemaradva találjuk meg (2%).

Az internet révén az egyszerű ember hírközlő, tudásközvetítő, adatgyűjtő kommunikációs csatornáinak száma gyakorlatilag végtelenné válik. Az, hogy ki hogyan él ezzel a jövőben, egyéni választás kérdése. Akik eldöntötték, hogy sikeresek és boldogok akarnak lenni, már most sokat barangolnak a virtuális világban. Róluk megtudtuk, hogy nem űrlények, és nem is titkos nemzetvédelmi hadsereg katonái: főként egyszerű fiatalok, akiknek a gondolkodása, életmódja a világpolgári lét felé halad. Egyrészt aktív, dinamikus életet élnek, másrészt egyszerű hobbijaik, szenvedélyeik, szokásaik vannak, és ugyanazokat a filmeket nézik meg a moziban, mint a többi ember. Sok esetben abban az egyetlen dologban különböznek társaiktól, hogy nekik megadatott a varázsceruza, amellyel játszópajtást idézhetnek meg maguknak. Ők azok, akik mutatják az utat a jövő generációi számára. Mindenki maga döntheti el, hogy élete boldogabbá tétele érdekében közelebbi barátságba kíván-e kerülni a virtuális világ szellemével.

UTAK ÉS ÚTVESZTŐK

AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM FELÉ

Erőteljesen szabályozza az információs társadalmat a kormány, vagy hagyja szabadon fejlődni? Az idei tihanyi Internet Hungary konferencia fő témája az üzleti világnak és a kormánynak az információs társadalom kialakításában való szerepvállalása volt. Az informális párbeszéd tág teret engedett a véleményeknek, s az irányok – stratégiák, célok, szabályozások stb. – helyességét, esetenként tévedéseit igazoló statisztikákba is betekintést nyerhettek a résztvevők.

FEKETE GIZELLA

A hangulatot pozitívan befolyásolta, hogy az informatika térnyeréséért a konferencia szervezésekor még a vállalkozói oldalon küzdő *Kóka János* immár gazdasági miniszterként mondhatta el véleményét. A Gazdasági Minisztérium első embere az érdemi munka megkezdését sürgeti, a tárcák közötti összhang megteremtését szorgalmazza, s az információs társadalom kialakítására koncentrál. A hazai üzletemberek elvárásainak megfelelve Kóka is kiemelt figyelmet kíván fordítani az információs társadalom kialakításához és fenntartásához elengedhetetlen kommunikáció minőségének emelésére. Ez *Both Vilmos*, a Telkes Tanácsadó Rt. vezérigazgatója szerint is kiemelten fontos, mert miközben a média folyamatosan negatív hírekkel, az internet vadhajtásaival van tele, az információs társadalom egészéről máig nincs megfelelő, kellő mélységű tájékoztatás. Így jogos elvárás az állammal szemben is az üzleti világéhoz hasonló attitűd, ami többek között gyors, például a döntéshozatal szintjén kamatoztatható reakciókészséget jelent. Hatásos lenne a kormánytagok, képviselők, politikusok példamutató, „ráutaló" magatartása, ha mindennapjaikban vállalnák, és beszédeikben természetes módon hangsúlyoznák az információs társadalom céljait, s ez attitűdjükben és magatartásukban is tükröződne. Erre ma már, a jelenlegi kormányösszetételt nézve, vannak biztató jelek.

Az állami beavatkozás vagy önállóság kérdésében a piac szereplői jelenleg elsősorban interoperabilitást garantáló szabványokat várnak. Ezek hiánya ugyanis jelentősen nehezíti az üzleti és az állami, valamint az állami és a közigazgatási területek közötti együttműködést. A piaci szereplők által várt állami szabályozásra az Nemzeti Hírközlési Hatóságot (NHH) – ha valóban betölti szerepét – minden terület képviselője alkalmasnak tartja.

Erőszakmentesen

Az elektronikus hírközlési törvényre elsősorban a konvergencia, a szabályozatlan új területek miatt volt szükség – hangsúlyozta előadásában az NHH-tól érkezett *Rozgonyi Krisztina*. A konvergencia szemléletének realizálása, valóságossá, a mindennapi élet részévé válása csakis a szolgáltatások, termékek szimbiózisa, a közös kategóriák létrehozása – pl. az újonnan létrejött fogalmak (információs társadalom, infokommunikációs piac, elektronikus hírközlés) meghatározása –, az egységes hatósági szabályozás és fellépés hatására mehet végbe.

Az NHH jelenlegi és jövőbeni feladatai között a hírközlési piaccal az elektronikus aláíráshoz kapcsolódó, valamint az informatikai termékekkel és piaci megjelenésükkel kapcsolatos hatósági teendők elvégzését, a kérdések megválaszolását említette. Ám, mint mondta, az egységes infokommunikációs piac és verseny szemléletváltást követel meg az államigazgatás egészétől, s ez a hatósági szerepfelfogásra, szerepvállalásra, annak a mindennapok munkájában való megjelenésére is vonatkozik. Piaci civil hatóságként működve az NHH szerepvállalásának fontos eleme az együtt szabályozás, így a piaci szereplők által meghatározott eljárásokra támaszkodva az önszabályozó, a civil társadalom értékeit képviselő, megjelenítő szervezetekkel való együttműködésre törekszik, keresve, hogyan válhat mindennapjaink részévé az infokommunikáció. Az információs társadalom világa – hangoztatta Rozgonyi – gyakorlatilag azonos a mindennapokéval, tehát annak is a polgári törvénykönyv az alapja, így ritkán van szükség külön szabályozásra.

Nem tartozik a hivatal hatáskörébe a tartalomszabályozás és az elektronikus kormányzás. Ez utóbbi – többek között speciális igényei és feltételrendszere miatt – a mindenkori kormány és az általa kijelölt szerv feladata.

Liberális szabályozás

Alapkérdés, hogy milyen mélyen, hol és mikor avatkozzon bele az állam a piac történéseibe a szabályozás eszközével. Az Euroweb első embere, *Törő Csaba* a versenyfeltételeket megteremtő, piacbarát alapszabályozáson, vagyis a keretek kijelölésén túl nem tart szükségesnek további állami beavatkozást. Ez Törő szerint – példaként említve a többszörös csökkenést követően ma már az uniós szintnek megfelelő hazai telefon-összekapcsolási díjakat – jó úton halad, ám vannak még beavatkozást igénylő területek. A bérelt vonalak piacán 2001 óta nem változtak a nagykereskedelmi árak, miközben a kiskereskedelemben 20–100 százalékkal csökkentek. A hálózattulajdonos így olcsóbban adja az összeköttetést, mint a viszonteladó társszolgáltató, amely saját szolgáltatásának nyújtásához igényelné az adott kapacitást. Törő Csaba azonban a hagyományos betárcsázós internet fejlesztését sem hanyagolná el. Okként egyrészt az ADSL elterjedésének fizikai (például távolsági) korlátait említette, hozzátéve, hogy a széles sáv lehetőségeivel nem élő felhasználók jó része a modemes összeköttetéssel is megelégedne, ha az nem lenne indokolatlanul drága. A telefonszolgáltatók és az ISP-k közötti internetes tarifamegosztást szabályozó új törvény ugyan reménykeltő, de még finomításra szorul. Annak ellenére, hogy a megoldás fennmaradásának jogosultságát nemzetközi tapasztalatok is alátámasztják, szép számmal akadnak ellenlábasai. *Kovács Kálmán* a széles sávú hozzáférés elkötelezettje, s bár az internettel való ismerkedéshez, a leginkább használt elektronikus levelezéshez valóban pazarlásnak tűnik a széles sáv, a vitákban részt vevők többsége is ez utóbbi mellett voksolt. Így tett például Both Vilmos is, aki a 13 évre szóló Nemzeti fejlesztési tervben kiemelt szerepet szánna a széles sávú infrastruktúra fejlesztésének.

Munkamegosztás

Bár több tárcánál is megjelennek az informatikához kapcsolódó teendők – mondta Kóka –, az egyes minisztériumok szerepe jól körülhatárolt: az IHM a kormányzati és az önkormányzati szektort érintő informatikai feladatokra, míg a GKM az üzleti szférában folyó fejlesztésekre koncentrál. Az MSZP képviseletében jelen lévő *Molnár Gyula* a kormányzati informatikának a MEH-ben és az IHM-ben megtestesülő, az ellenzék által sokszor ostorozott „kétfejűségére" igyekezett magyarázattal szolgálni. Mint mondta, a MEH-ben az erős kezű belső kormányzáshoz elengedhetetlen a hivatali munka igényeit kiszolgáló informatikai háttér. Itt koncentrálódnak a kormányzati portállal kapcsolatos, elsősorban tartalmi feladatok, de a kormányzati rendszerek üzemeltetése is a MEH feladata. Az IHM-nek viszont az információs társadalom kérdéseivel, a napi informatika és távközlés szabályozásával kell foglalkoznia. Molnár szerint az új gazdasági miniszternek köszönhetően megnőtt az esélye annak is, hogy az informatika megjelenjen a tárcák gondolkodásában.

A fentiek mellett az egyes minisztériumoknál, valamint a közigazgatás egészében folyó informatikai fejlesztések, beruházások összehangolására – tekintettel az üzleti és a civil szférára is – kiemelt figyelmet kell fordítani. Ezért Kóka a ma még kialakítás alatt lévő, társadalmi vita előtt álló NFT2-ben az önálló informatikai operatív program s az a fölött elhelyezkedő – informatikai igénnyel is fellépő – szakterületek verziójának híve.

Minisztériumi feladatok

S ha már az informatikai fejlesztésekben érintett minisztériumokról esett szó, a stratégiára vonatkozó tények és észrevételek előtt nézzük, hogyan értékelte Kovács Kálmán a tárca eddigi eredményeit, a közeljövő feladatait, s milyen lehetőségeket lát az információs társadalom szempontjából nélkülözhetetlen internet-hozzáférés bővítésére. Hazai felmérések azt mutatják, hogy a internethez hozzáférő 2,4 millió lakos közül ma még csak 1,95 millió használja a világhálót, s a háztartások 45 százalékában megtalálható személyi számítógépek csupán 15 százalékáról csatlakoznak a netre. Ezt többek között a telefontarifa, illetve a széles sávú internet díjának csökkentése változtathatja meg kedvező irányban.

Mivel az információ, ha keveseké, hatalom, ha sokaké, hajtóerő – mondta Kovács Kálmán –, az államnak a szolgáltatók számára a szabályozáson keresztül kell korrekt versenyfeltételeket teremtenie, az állampolgároknak pedig a korszerű szolgáltatásokhoz való hozzáférést kell biztosítania, kiemelt figyelmet fordítva a hátrányos helyzetű településekre és a fogyatékkal élőkre.

A Microsoft Magyarország első embere, *Vityi Péter* az infrastruktúra-fejlesztés mellett a rendszerhasználók megfelelő mennyiségének eléréséhez szükséges feltételek (széles sávú hozzáférés, PC a lakásban, készségek elsajátítása) teljesítését is az IHM megkerülhetetlen feladatai közé sorolta. Mint mondta, a back-end rendszerek összeillesztésével nőhet ugyan a kormányzat hatékonysága, de a tényleges áttörést a kormányzati ügyintézés elektronizálása jelentheti.

Továbbá az üzleti szféra elvárja az államtól a szerepvállalást a fogyasztók és a személyes adatok védelmében, valamint az informatikai szabadság jogi környezete és a fentiekhez szükséges fizikai és tartalmi infrastruktúra megteremtésében is várnak még teendők a magyar államra.

Finanszírozási tervek

A szükséges anyagi feltételek megteremtését szolgáló, a 2006 és 2013 közötti fejlődésünkre döntő hatással lévő NFT2-nek az informatikai fejlesztéseket, az információs társadalom megvalósítását célzó elképzeléseiről *Baráth Etele*, az európai ügyekért felelős tárca nélküli miniszter tájékoztatta a résztvevőket.

Mint mondta, az információs társadalom finanszírozása ma még nem megoldott. A források 50 százaléka szolgálja a felzárkóztatást, és a gazdaság-, illetve a lakosságorientált fejlesztések aránya a viták során dől el. A kormányzat az egyenlő elosztást preferálná. Ezen belül az információs társadalom kialakítását célzó fejlesztések aránya Barát Etele szerint a szakterületek informatikaigényének függvénye. Az informatika efféle, horizontális modell szerinti támogatása ellentmondásban van az új gazdasági miniszter által képviselt önálló informatikai operatív program teóriájával, s ma még nem egyértelmű, hogy melyik elképzelés felé billen a mérleg nyelve.

Kókával ellentétben Baráth a politikai egyeztetést követően bocsátaná társadalmi vitára a tervet, míg Kóka – nem bízva a megkövesedett politikai nézetek társadalmi nyomásra történő megváltoztatásában – ezt inkább fordítva képzeli el.

Végül – kitérve az NFT1 operatív programjaiban szereplő EU-s pályázati pénzek felhasználására, illetve a beérkezett pályázatok jelenlegi állapotára – Baráth Etele elmondta: az eddig beérkezett mintegy 12 ezer pályamunkából körülbelül 2 ezerben született financiális döntés, mintegy ezer szerződéskötés van folyamatban, s 20 milliárd forintnyi támogatást takar az eddig megkötött 150 szerződés. Barát Etele úgy véli, hogy az EU-s elszámolásban hazánk idén 70-80 milliárd forintos többletet realizál.

Stratégia

A stratégia kérdésében állást foglaló Both Vilmos kétféle válaszlehetőséget lát a globális versenykihívásokra. De mert a költségracionalizálás a jóléti állam végét jelentené, az EU válaszával egybecsengően Magyarország csak a másik lehetőséget, a hatékonyság növelését választhatja. A Telkes Tanácsadó Rt. vezérigazgatója – nem tagadva a ma idehaza gyenge lábakon álló k+f jelentőségét – az innovatív technológiák gyors adaptálásában lát nagy lehetőséget. Ebben szerzett versenyelőnyünk kiaknázásának esélyét az információs társadalom növelhetné, ám Both szerint ennek még jelszószinten sincs igazán nyoma. Elismerve az állami szerepvállalás szűkös lehetőségeit, öt létfontosságú feladatot említett: a stratégia és a jövőkép megalkotása; a szabályozási keretek biztosítása; a piacfelügyelet, az e-kormányzat és az e-közigazgatás megvalósítása; az infrastrukturális feltételek megteremtését szolgáló programok, támogatások nyújtása; a kormányzat és a közigazgatás szintjére (is) vonatkozó kommunikáció, attitűdformálás és képzés.

Jövőkép – feltételes módban

Az információs társadalom pozitívumai közül *Száray Lóránt*, a Synergon vezérigazgatója a társadalom széles rétegei számára kínált esélyegyenlőséget és a versenyképes, jól működő, hatékony gazdaságot emelte ki. A feltételek megteremtésében azonban a társadalomnak, a gazdaságnak és az államnak egyaránt szerepet kell vállalnia. Az IT-iparágat tekintve a társadalom szempontjából az elektronikus állampolgári ügyintézés és az interneten keresztüli kereskedelem megvalósulását, az üzleti szféra szempontjából pedig a versenyképesség fő hajtóerejét jelentő folyamatos IT-fejlesztések fontosságát hangsúlyozta. Az államtól – az üzleti szféra más szereplőivel egyetértésben – az IT szerepének elismerését és támogatását, színvonalának emelését, az uniós szintű infrastruktúra, a jogi, gazdasági, pályázati feltételek megteremtését várná el. Az MSZP képviseletében jelen lévő *Molnár Gyula* úgy érzékeli, hogy az elektronikus ügyintézésnek megfelelő szolgáltatásátalakítás (eddig minisztériumonként történt a szabályalkotás) jelenti a legnagyobb aprómunkát, miközben az elektronikus ügyintézés célja, a személyes megjelenés nélküli ügyintézés megvalósulásához a szabályozás sem maradhat érintetlen.

Nagy baj, hangzott el, hogy nincsenek koherens, zárt, e-közigazgatásra alkalmas megoldások, pedig egy központi rendszerre s az e-közigazgatás feladataihoz megfelelő portálra lenne szükség.

Végül Száray összegezte, hogy a jövőben mi múlhat a hazai informatikai vállalatok hozzáállásán, felkészültségén. Az, hogy az információs társadalom pozitív vagy negatív hatásai érvényesülnek-e, Száray szerint elsősorban a hazai informatikai piac erejétől függ. Ennek függvénye tehát, hogy a társadalmi és gazdasági fejlődés, a kis- és középvállalatok piaci esélyegyenlősége, az EU 450 millió fogyasztós piacához való hozzáférés vagy az országon belüli régiók, társadalmi rétegek behozhatatlan hátrányba kerülése, illetve az EU tagállamaitól való lemaradás lesz-e a domináns.

INFORMÁCIÓ ÉS TÁRSADALOM

A PENETRÁCIÓTÓL A JÖVŐKÉPIG

Az internet terjedését mutató számok akár optimizmusra is okot adhatnának, de ha mögéjük tekintünk, és megvizsgáljuk az „e-folyamatoknak" az egyénekre, a csoportokra, a társadalomra gyakorolt hatását, nem biztos, hogy ugyanilyen kedvező lesz a kép.

Az információs társadalom globális kialakulásában két fontos mérföldkövet tart említésre méltónak *Kozák Ákos*, a GfK piackutató társaság vezetője: a 60-as években megjelennek a számítógépes hálózatok, majd a 90-es években a WWW térhódítása jelzi a fejlődést. A magyarországi fő állomások: 1991-ben jegyzik be az első hazai domainnevet, a sztaki.hu-t, 1995-ben indul az Internetto portál, 1996-ra tehető a kereskedelmi célú internet megjelenése nagy szervereken, 1999-ben éri el a hozzáférések száma a kritikusnak számító egymilliót, 2003-ban az otthoni internetezők száma meghaladja az intézményi felhasználókét, 2004-ben pedig a széles sávú hozzáférések száma eléri a félmilliót.

A felmérések eredményeiből kirajzolódik, ha nem is teljességében az információs társadalom, de legalábbis az internetező (és az internettől tartózkodó) társadalom fejlődése. A különféle elemzésekben és a mindennapi szóhasználatban időnként keveredik két fogalom: a hozzáférések, illetve az internethasználók száma. Azonban mindkét mutatót tekintve nagy különbségek vannak országok és régiók között. Az Egyesült Államokban a lakosság közel háromnegyede éri el a világhálót, Európában átlagosan több mint fele. Magyarország helyzetét az is mutatja, hogy míg például Csehországban vagy Szlovákiában 33-35 százalék az internethasználók aránya, addig nálunk 22. Pozitívum viszont, hogy a növekedés átlag fölötti, 2000 és 2004 között 124 százalékos. A hozzáférések száma 1998 és 2004 között megháromszorozódott, arányát tekintve 9-ről 27 százalékra nőtt.

Eltűnő különbségek?

A tendenciák arra utalnak, hogy fokozatosan mérséklődnek a társadalomban azok a különbségek, amelyeket a korábbi felmérések az iskolai végzettség, a jövedelem, az életkor vagy a településtípus alapján kimutattak. Fokozatosan csökken a fiatalok, a magas jövedelműek, a fővárosban és a megyeszékhelyeken élők felülreprezentáltsága, s a felmérések adatai egyre jobban közelítenek a népesség megoszlási arányaihoz. Mindez arra utal, hogy az internet lassan tömegmédiává válik, és terjed a társadalom szélesebb rétegeiben. Ez a változás az időnként bejelentett sikersztorik ellenére korántsem forradalmi, sokkal inkább evolúciós fejlődési folyamat részesei vagyunk.

A blikkfangos Digitális bolsevizmus címet adta előadásának *Csepeli György*, az IHM politikai államtitkára, s mint kiderült, találóan. Az interneten ugyanis (miként sok más területen) gyakran a kisebbség a többség. Ez hamar kiderül, ha azt vizsgáljuk, hogy melyik korosztály milyen arányban használja a világhálót.

A magyar információs társadalom kiépülését számos tényező nehezíti, ezek közül is kiemelkedik az életkor szerepe. Szociológiai és pszichológiai kutatások eredményeire támaszkodva Csepeli György azt mutatta be, hogy a fiatalság kedvez az információs társadalom által kínált lehetőségek kihasználásának, vagy fordítva: az életkor előrehaladtával csökken annak a realitása, hogy az emberek bekapcsolódnak az új társadalomba. Ráadásul a technológia- és innovációellenes előítéletek (ebben egységes a magyar közvélekedés) tovább nehezítik az információs társadalom kiteljesedését. Így hát a maga módján minden érintettnek, a kormányzatnak, a civil társadalomnak, az egyetemi és akadémiai kutatás-fejlesztésnek, illetve természetesen az üzleti-vállalkozói szférának is hozzá kell járulnia az információs társadalom megteremtéséhez. Az előadó diagramokkal szemléltette, hogy milyen összefüggés mutatható ki az életkor és a technológiai újdonságok iránti befogadókészség között. Az igazi feladat az – hangsúlyozta a szociológus-államtitkár –, hogy az agresszív, innovatív és kre-

atív szellemű, izolált kisebbség „digitális bolsevizmusát” az információs társadalom lehetőségeinek széles körű kihasználása váltsa fel, a legkülönfélébb alkalmazások segítségével.

Magyar image

Első hallásra talán furcsának, szokatlannak tűnik, hogy egy internettel foglalkozó konferencia napirendjén ilyen kérdések szerepelnek: A történelem folyamán mikor mit gondolt a magyarokról a külvilág? Milyen image-t sugárzunk magunkról a XXI. század elején? Ám ha hozzátesszük, hogy a válaszokat *Hankiss Elemér* fogalmazza meg, akkor biztosak lehetünk benne, megtalálja az összefüggést. Kiindulópontként és végső következtetésként leszögezte, hogy minden korban, szituációban, közegben az emberi tényező és az azon alapuló, tágan értelmezett „üzenet” a lényeg. Természetesen az interneten is, és ma erről esik több szó, mert ez napjaink meghatározó kommunikációs közege. A közeg azonban koronként változó, míg az üzenet működésében részt vevő három tényező lényegileg állandó: a hely, vagyis az információk gyűjtő, feldolgozó és kisugárzó pontjai, az információáramlást biztosító hálózat, továbbá amiért mindez történik: a befogadó ember.

A helyek természetesen szintén változtak, a középkori kolostoroktól és királyi udvaroktól a patinás egyetemeken és könyvtárakon át a mai médiabirodalmakig. Egy ilyen hely akkor jó és meghatározó, ha van hatalma, gazdasága, szellemi és technikai háttere, széles körű kapcsolatrendszere stb. Magyarország és azon belül Budapest nem ilyen. Sok szempontból is hiányzik a kritikus tömeg. Nem megfelelő az ország önmenedzselése. Egy információfeldolgozó hely nélkülözhetetlen funkciója a receptor, a szűrő, a rendező, a sűrítő, a gyorsító és a kisugárzó. Nálunk mindezek rosszul működnek, a sugárzott információk nem érhetik el a kívánt hatást, ezért nem tudunk a globális információáramlásban meghatározó szerephez jutni. Vannak értékeink szép számmal, de ezek nem érvényesülnek, nem lesz belőlük továbbításra alkalmas információ. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy Magyarország egy évszázaddal korábban, a XIX. és a XX. század fordulóján (a mainál sokkal kevesebb és kisebb hatósugarú információtovábbító eszköz ellenére) jobban benne volt Európa tudatában és vérkeringésében, mint manapság.

A világkép megváltoztatása, a pozitív irányba történő elmozdulás lényegesen nehezebb, mint a gazdasági felzárkózás. Hiányzik a pozitív országmodell, a kiválóság szigetének, a jogrend, a polgári tisztesség államának modellje. Az intézmények még tűrhetően működnek, de a 15 éve elindult regresszió következtében az emberek nem tudnak szembenézni feladatukkal, visszahúzódóvá válnak.

Ennyi negatív jelenség után az előadónak egy fordulattal mégis sikerült pozitív végkicsengést adni mondandójának. Nem lehet már hivatkozni ősi magyar átokra, régen tépő balsorsra vagy Trianonra, az uniós csatlakozást követően nincs már alibi. Ha sikeresek leszünk az EU-ban, az a mi sikerünk lesz, s az esetleges kudarcért is csak magunkat okolhatjuk. Hinnünk kell magunkban, hogy kihasználhassuk a csatlakozással kapott lehetőségeket.

Egy kis futurológia

Melyik a jövő legjelentősebb technológiája: az IT, az anyagtudomány, a biotechnológia vagy az űrkutatás? A kérdés költői, ismeri el *Ian Pearson*, a British Telecom jövőkutatója, a vitának nincs értelme, hiszen a technológiák konvergálnak. A biotechnológia már most erősen támaszkodik az informatikára és az anyagtechnológiára, s még tovább fejlődik majd, ha feltárjuk az űrt. Nagyon sok új anyag- és információs technológia köszönheti létét a biológia felfedezéseinek. A változás legfőbb mozgatója azonban ma kétségkívül az információs technológia. Az olcsó chipeknek és a könnyen kezelhető hálózatoknak köszönhetően a következő évtizedekben minden, aminek kapcsolódnia kell egymással, össze lesz kapcsolva. A széles körben alkalmazott hálózatok nem jelentenek majd mást, mint hogy minden mindenhol és mindenkor folyamatos kommunikációban lesz egymással. A „minden egy chipben” életstílus a világot olyan hellyé teszi majd, ahol sokkal könynyebb az élet. A fejlődő interfészeknek köszönhetően a dolgok önjavító funkcióval bírnak majd, és könnyebb lesz használni azokat. Egyszerűen természetesnek vesszük, hogy a technológia hall minket, és érti, hogy miről beszélünk. A sok „doboz”, amelyet manapság használunk, el fog tűnni, s megjelennek a környezetünkbe épített diszkrét érzékelők és kijelzők.

Az előadó néhány példával érzékeltette, hogy milyen lehetőségeket kínálnak a bőrünk alá épített érzékelők és egyéb trükkös megoldások (például a digitális tükör, amelyben az ember olyannak láthatja magát, amilyen lenni szeretne, és nem olyannak, amilyen valójában, vagy az egojelvény, amely személyes információkat bocsát ki, illetve érzékeli a mások által sugárzott jeleket, s ez a kommunikációs mód számos helyzetben megkönnyíti az emberek dolgát, egymás megismerését és megértését).

Hogy ez az új világ valóban szebb, könnyedebb életet kínále, azt a jövő dönti el. A futurológus társadalmi előrejelzésekkel is szolgál. Szerinte napjaink széttöredező és elmagányosodó társadalmával szemben 2020 körül a fejlett hálózati kommunikáció ismét összehozza az embereket. Átértékelődnek a humán képességek is: ma sokan intelligens gépként dolgoznak, ám holnap újból emberként élhetnek, mert nem a géphez kell idomulniuk, hanem a gép szolgálja majd őket.

terjesztésnek az interneten, sőt ez a tudás az orientációs pont.

Napjainkban a tudomány és a laikusok viszonya radikálisan átalakul. Létezik igazság, és van valóság, s ennek megismerésében a tudományos racionalitás lehet az esélyes szellemi irányvonal.

Új tanítások

Frontális helyett konstruktivista pedagógia – ez az Oktatási Minisztérium stratégiájának fő irányvonala. *Magyar Bálint,* a tárca vezetője utalt arra a tendenciára, hogy ötévente a létező szakmák öt százaléka kicserélődik, kétévente öt százalékkal csökken azon száma, amelyekben nélkülözhetők az infokommunikációs technológiai ismeretek, s akik ilyen területen dolgoznak, azok jövedelme a minimálbér körül mozog. Az is tény, hogy a munkavállaláshoz kapcsolódó ismeretek mennyisége az interneten évente 32-szeresére nő.

Az oktatásban indított projektek négy fő célt szolgálnak: a széles sávú internet-hozzáférést, az infokommunikációs infrastruktúra kialakítását, a pedagógusok továbbképzését, valamint a digitális tartalomszolgáltatást. Az oktatási miniszter a hozzáférés kapcsán a Közháló program céljait és eddigi eredményeit (2004 végéig 3300 végpont, 2005 végéig 550 közoktatási intézmény bekötése), továbbá a vezeték nélküli helyi hálózatok kialakítását és a műholdas adatszórást emelte ki.

Az IKT-infrastruktúra fejlesztését indokolja, hogy az oktatási intézményeknél működő 130-140 ezer PC-ből ma csak mintegy 30 ezer alkalmas multimédiás programok, így az SDT (Sulinet Digitális Tudásbázis) tananyagainak futtatására. 2005-től az informatikai fejlesztéseket normatív módon támogatják, vagyis az iskolák döntik el, hogy a rendelkezésükre álló keretet mire fordítják. 2006-ig várhatóan 120-130 ezer új multimédiás PC jelenik meg a közoktatásban.

A pedagógusok egyfajta tűzfalszerepet töltenek be az informatikai oktatásban, ezért szükséges a továbbképzésük. Idén tavasszal tízezren vettek részt tanfolyamokon, 2004 és 2006 között pedig 40 ezer pedagógus kompetencia-központú IKT-továbbképzése történik meg, ami eszközvásárlási támogatással párosul.

A 2004 szeptemberétől webes felületen (a Sulinet-portálon) elérhető Sulinet Digitális Tudásbázis a 7–12. évfolyam közismereti tárgyainak digitalizált tananyagát tartalmazza. Tíz tantárgyban az alapismeretek mellett példák, animációk, demonstrációs filmek, kiegészítő adatbázisok, háttér-információk, módszertani segédletek, óravázlatok segítik a képzést. A bázis továbbfejleszthető, egyedileg alakítható, új elemek építhetők be, összességében tehát ez a digitális könyvtár úgynevezett megismerési útvonalakat jelöl ki.

Kormányzati és közösségi szerepvállalás

A szociológus gondolatait a politológus *Stumpf István* (Századvég Alapítvány) gyakorlatiasabb nézőpontból erősítette meg, amikor kifejtette álláspontját a netokráciáról és az elektronikus kormányzásról. Az általános követelmények megfogalmazásán túl kritikusan értékelte a politikusok, a jelenlegi és a korábbi kormányok felelősségét, tevékenységét, általános problémaként emelve ki a folytonosság hiányát. Azt viszont már konkrétumként szögezte le, hogy nem vagyunk felkészülve az NFT-n keresztül elérhető uniós források lehívásra 2007 és 2013 között. Ma ezen a téren rosszul állunk, bár még van 2-4 évünk. A politika világát érintve arra mutatott rá, hogy 15 évvel a rendszerváltás után sem formálódott ki megfelelően a demokratikus közélet, és újra kell gondolni, milyen államot akarunk.

A téma tudományos megközelítése természetes volt *Fábri Györgytől* (MTA), aki arra a kérdésre kereste a választ, hogy hogyan változhat a hazai társadalom, s mennyire nyitottan fogadja az újdonságokat. Ezt az általános megfogalmazást szűkítve az Akadémia kommunikációs igazgatója azt vizsgálta, hogy van-e élet a tömegmédia szempontrendszerén kívül. Egészen konkrétan a Mindentudás Egyeteme mint projekt (a médiában közvetített előadássorozat, internetes portál, könyvsorozat stb.) példáján keresztül bizonyította be, hogy az internet a tudományos ismeretszerzésnek is igen jó és megbízható forrása lehet. Az általában igénytelen, de legalábbis kiegyensúlyozatlan, a szórakoztatásra épülő és bulvárosodásra hajlamos hazai hálóvilágban a Mindentudás Egyetemével sikerült meghaladni az egydimenziós mércét, bebizonyítani, hogy van helye a tudományos igényű ismeret-

Netkedvcsináló

Internetes oktatókampány Matáv módra

Az internet lassan, csendesen belopózik mindennapjainkba. Lehet vitatkozni arról, hogy hasznos-e, nélkülözhető-e, lehet felméréseket készíteni a használatáról, majd lehet siránkozni a lehangolóan csekély elterjedtség miatt, és persze lehet örülni a széles sáv ígéretes fejlődési ütemének. Lehet vonzó csomagokkal várni a betérőket, de eléjük is lehet menni, hogy kedvet csináljunk azoknak, akik még nem tudják, miről maradnának le, ha kimaradnának. A Matáv ez utóbbit teszi újságcikkekre alapozott internetes oktatókampányával.

A regionális napilapokban, népszerű női magazinokban figyelemfelkeltő mondatokkal találkozhatnak szeptember közepétől az olvasók. Egy főzési rovatban például: „Aki megízleli az internet által tálcán kínált lehetőségeit, és elégedett a kóstolóval, garantáltan ráharap a világhálóra. A csipegetés, majd az eszegetés után habzsolni kezdi a csábítóbbnál csábítóbb ajánlatokat..." Vagy nézzünk egy másikat színházi témában: „A kínálat szerfelett sokszínű, a pörgés nagy, a lehetőségek tárháza szinte kimeríthetetlennek tetszik, a figyelmünk azonban sajnos véges. Emberek vagyunk. De hát mire való akkor az otthoni internet, ha nem épp erre (is)? Hogy kéznél legyen, ha programokról van szó. Ha kicsit kiruccannánk. Egy otthonos mozdulat a világhálón, ugrás az internetre, hazulról, papucsban, s máris előttünk, közel a megoldás."

Hát igen, ezek az írások nem műszaki kifejezésekkel, applikációkkal és kilobit per szekundumokkal dobálóznak. S ha érthető a stílus, meggyőző lehet az érv is. A Matáv felismerte és bevetette azt az amúgy ritkán alkalmazott, de rendszerint hatásos trükköt, hogy nem konkrét terméket, eszközt vagy szolgáltatást akar eladni, hanem megtanít annak hasznára és használatára. A többi a fogyasztón múlik – és feltétlenül a véletlenen.

„Az internetes oktatókampányunk segítségével mindennapi élethelyzetekben kívánjuk bemutatni az internet hasznosságát – magyarázza a szándékot *Reznák Roxán*, a Matáv termékmarketing-igazgatója –, azért, hogy felhívjuk az olvasók figyelmét az internet előnyeire, egyszerűségére. Hiszen számos olyan területen is kaphatnak segítséget az emberek az internetről, amelyről korábban nem is gondolták volna."

A gyakorlatban ezt megkönnyíti, hogy otthonában külön internet-előfizetés nélkül bárki rá tud csatlakozni a világhálóra a Matáv Nyílt Internet szolgáltatásával, amelyhez csak egy telefonvonalra és egy modemmel ellátott számítógépre van szükség. Nem kell külön szerződést kötni, nincs havidíj, csak a tényleges használatért kell fizetni. Ilyenkor elég beírni a szolgáltatás behívószámát (06,51622622), felhasználói névként, illetve jelszóként pedig egyaránt a „matav" szót.

„Az internetezés elterjedésének fő gátja – idézi a szakember a felmérések tanulságát –, hogy nem tudják az emberek, mire használható, miért lenne érdemes egy bonyolultnak látszó, szövevényes hálózatra rákapcsolódni. Mi az a plusz, amit az internet ad számukra. Mindenkinek meg kell találni a számára érdekes és hasznos tartalmat. A kampányunk során hetente valamilyen érdekes témakörről mutatjuk be, hogy abban miért is jobb és egyszerűbb az interneten keresztül információkat gyűjteni. A témák között lesznek könnyedebbek (kultúra, főzés, szórakozás) és természetesen szárazabbak is (adóbevallás, hivatali ügyintézés). Szigorúan véve nem ennek a kampánynak a része, hiszen lassan már 2 éve működik, mégis fontosnak tartom itt is megemlíteni, hogy a Mindentudás Egyetemének programjához kapcsolódva – a hétfő esti előadások előtt, ugyanazon a helyszínen, az Axeleróval közösen – rendszeresen tartunk ingyenes internetoktatást. A mostani internetes oktatási kampányhoz hasonlóan közérthetően és kedvcsináló céllal! A jó hír az, hogy ez a program nagyon népszerű, rendszeres a túljelentkezés.

A Matávnál nem követik el azt a hibát, amit másutt már tapasztalhattunk, nevezetesen hogy olyan médiumban hirdetnek (és épp magát a médiumot), amelyet a célcsoport még nem használ – tehát nem is juthat el hozzá az üzenet. A kampány során a nyomtatott sajtóban indítanak a kezdő internetezők számára olyan rovatot, amely 15-16 héten át heti rendszerességgel önálló címmel, állandó helyen jelentkezik. A rovat oktató céllal segít megmutatni az internetezés gyakorlati oldalát. Ezzel remélik felkelteni az olvasók internet iránti igényét, ráébreszteni őket, hogy mennyi mindent és milyen könnyen lehet elintézni a fotelből.

Az olyan általános témák, mint a könyvvásárlás, az ételrendelés, az álláskeresés, az utazásszervezés, a szállás- és repülőjegyfoglalás, a képeslapküldés, a játékok, szórakozási programok keresése, a fotók elhelyezése a neten, a chat, az apróhirdetés stb. mellett olvashatnak kifejezetten női témákról (divatban a blogírás, receptek, párkeresés, horoszkóp készíttetése, aszcendensszámítás, szépülési tanácsok, hogyan készüljünk az esküvőre, fitneszoldalak, patika, gyógynövények, feng-shui, lakberendezés, kismamáknak szóló oldalak), illetve megismerhetnek egyéb lehetőségeket, mint az online fogadás, az autós, a képregény- és celebrityoldalak, a sztárokról szóló pletykák stb.

A megjelenő cikkek praktikus útmutatóval válnak teljessé: a konkrét linkajánló minden egyes témában ismerteti az ahhoz kapcsolódó, illetve az adott település lehetőségeit ismertető weboldalakat.

KORLÁTOZÁS AZ ISKOLÁKBAN

TÁMOGASSA-E AZ ÁLLAM A TARTALOMSZŰRŐ SZOFTVEREK BESZERZÉSÉT?

Az államilag finanszírozott Sulinet programnak köszönhetően egyre több fiatal számára elérhető az iskolából az internet. A mindenki által hasznosnak ítélt weboldalak mellett azonban olyanokat is meglátogathatnak a gyerekek, amelyek megtekintése nem feltétlenül van jó hatással a fejlődésükre. Felmerül tehát a kérdés: be kell-e szereznie az államnak – közpénzen – olyan tartalomszűrő szoftvert az iskolák számára, amely többé-kevésbé alkalmas arra, hogy elzárja az erőszakos, pornográf vagy rasszista jellegű tartalmat a fiataloktól?

SZALAY DÁNIEL

Eszmecserére invitáltuk szerkesztőségünkbe az ismert médiajogászt, *dr. Bayer Juditot,* aki számos alkalommal publikált már az internetes tartalomszűrés jogi anomáliáiról, és személyes honlapján is teret szentel ennek a kérdésnek. Ugyanahhoz az asztalhoz ültettük le a tartalomszűrő szoftverek forgalmazásával foglalkozó, a SurfControl és MessageLabs hazai képviseletét is ellátó Filter:max Kft. stratégiai igazgatóját, *Nemes Dánielt,* hogy a témával kapcsolatban vitát indukáljunk kettejük között. Eszmecseréjük főbb csapásirányait a következő oldalakon adjuk közre.

Pornóoldal helyett keresztény tanok

Az Amerikai Egyesült Államokban sorra vásárolják fel a pornóoldalak domainjeit különböző egyházak. Ezzel a sajátos „tartalomelzárásos" eszközzel próbálják „az interneten burjánzó erőszakot" megfékezni, és az egyházi, vallásos gondolkodás felé terelni a „züllött erotikára" vágyókat. Bár Magyarországon ez a módszer még nem jellemző, és meglehetősen kevés egyház mondhatja el magáról, hogy férfi vagy női nemi szervre utaló címen is el lehet érni a weboldalát, a károsnak ítélt tartalmat a gyerekektől elzárni szándékozó civilek így is szép számmal akadnak. Ugyanúgy az érintett két minisztériumban, az oktatási és az informatikai tárcánál is vannak olyanok, akik szívesen támogatnák a „családbarát kormányzás" égisze alatt a különböző iskolai tartalomszűrő szoftverek beszerzését. A szülők egy része ugyanis elvárná, hogy az állam – ha már csatlakoztatja az internetre az iskolákat – védje meg a diákokat a világháló „borzalmaitól".

Mások azon az állásponton vannak, hogy a diákokat elsősorban neveléssel kell a megfelelő irányba terelni, és éppen az volna a káros, ha az állam beleszólna, hogy milyen tartalmat érhetnek el a fiatal állampolgárok az iskolákban. „Ki döntse el, hogy mi a káros tartalom, és hogy az adott oldalon lévő meztelen emberi test a pornográfia vagy a művészet kategóriájába tartozik-e?" – teszik fel a kérdést a tartalomkorlátozás ellenzői, akik szerint az államnak tartózkodnia kellene attól, hogy korlátozza a szabad információáramlást, és megmondja, hogy a gyerekek mihez férhetnek hozzá, és mihez nem. Ezt vallja az általunk megkérdezett médiajogász is.

„Azt gondolom, hogy minden egyes tartalomszűrő gyártója, talán nem is tudatosan, de mégis valamilyen világszemléletet épít be a szűrőprogramjába. A szűrés sohasem lesz értéksemleges, hiszen épp erről szól az egész. Ezek a programok gyakran egyfajta keresztény szemléletet tükröznek, kizárnak mindent, ami a szexről szól. Vagy például megkülönböztetik a gyűlöletbeszédet tartalmazó oldalakat, és nem engedik azokat megtekinteni. Ezekben a szoftverekben tehát gyártóik abbéli meggyőződése köszön vissza, hogy mit tartanak károsnak, és mit megengedhetőnek. Ezért tartom különösen fontosnak, hogy az állam ne válasszon ki egy bizonyos szűrőt, hogy azt támogassa. Ez olyan lenne, mintha az állam egy világnézetet támogatna" – mondja Bayer Judit.

A szakember egyébként is úgy látja, hogy „elsősorban szülői és nevelői feladat, illetve az egész társadalom felelőssége, hogy kialakuljon egy olyan médiafogyasztási készség mind a gyerekekben, mind a felnőttekben, amely képes megkülönböztetni az értékes információkat az értéktelentől, a hamisat a valóditól és így tovább."

„A gyermekek esetében komplex orientációs rendszerre van szükség, mivel az interneten az információ ömlesztve található. Például ha egy másodikos gyerek környezetismeret házi dolgozathoz keres anyagot, lehet, hogy akadémiai szintű tanulmányokba ütközik, vagy civil szervezetek propagandaanyagaiba botlik – például a Zengő-ügy kapcsán. Ezért az információ szétválogatásának készséggé kell válnia, és azt különféle, természetes minősítő jelek, címkék fogják segíteni. Ilyenek egyébként már most is léteznek, például a weblapok címei, fejlécei utalnak arra, hogy az oldalak kinek szólnak. Azért használom a természetes jelzőt, mert nem kívülről, célzatosan a weblapokra aggatott címkékről van szó, hanem készítéskor az alkotók maguk állítják be ezeket" – érvel Bayer Judit.

A szakember hozzáteszi: maga is tisztában van vele, hogy a tanintézmények rossz anyagi helyzetben vannak, „és ha igény merül fel az iskolák részéről, akkor nem látom akadályát, hogy az állami támogatás bővülésével lehetőséget kapjanak arra, hogy akár szűrőkre is költhessenek. Úgy gondolom azonban, hogy ezt a helyzetet az iskolák, nem pedig egyes szűrők értékesítésének támogatásával kellene előidézni."

Támogasson az állam?

„Valamiféle állami segítség szükséges ebben a kérdésben, mert a felhasználóknak – az iskoláknak – erre a megoldásra igenis nagy igényük van. Heti rendszerességgel jelentkeznek be hozzánk a különböző oktatási intézmények, hogy tartalomszűrő megoldást szeretnének bevezetni; ha másért nem, hát azért, hogy menedzselni tudják a sávszélességet. Előfordul, hogy a kisiskolások pornográf anyagokhoz való hozzáférését kívánják letiltani. Ez egy alsó tagozatos diák esetében érthető, míg egy felsősnél már érdemes finomítani a szűrést. Ugyanakkor még egy felső tagozatosnál is érdekes lehet, hogy azokat a rasszista vagy erőszakos oldalakat letiltsuk, amelyek csúsztatásokat tartalmaznak, és valós tényeket hamis színben tüntetnek fel történelmi információk elhallgatásával, félinformációk közlésével. Ezek a kevés ismerettel rendelkező gyerekeket könnyen megtéveszthetik, félrevezethetik" – mondja Nemes Dániel.

„A baj az, hogy minden hasznunkról lemondva, nagy kedvezménnyel sem tudjuk eladni nekik a termékeket, mert a szülői munkaközösségek nem képesek összedobni a pénzt, hogy megvásárolják a tartalomszűrő rendszereket. Pedig Nyugaton gyakoriak az ilyen szoftverek. Például a piacvezető SurfControl árbevételének 14 százaléka az oktatási szférából származik, és természetesen sok helyen az állam támogatja az eszközök beszerzését" – mutat rá Nemes, hogy miért tartaná fontosnak az állami segítséget a tartalomszűrő rendszerek kiépítéséhez.

Bayer Judit azt gondolja, hogy a szűrő, mint minden biztonsági rendszer, valamiféle kontrollt jelent, amelynek eredménye attól függően ítélhető meg, hogy ki kontrollál kit. „Ha a szülő az otthoni számítógépére szereli fel, ha az iskola az alsós diákok gépeire telepítteti, de azért megmarad az opt-out rendszer is, akkor semmi kifogás nem lehet ellene. Én inkább azt tartom veszélyesnek, amikor kötelezővé válik a szűrő, azaz az állam az internetszolgáltatók vagy az iskolák számára elrendeli a tartalom korlátozását. Nem azt mondom, hogy nincs létjogosultsága a szűrésnek, de szeretném arra is felhívni mindenkinek a figyelmét, hogy a szűrő az ilyen problémák ellen, amelyeket Nemes Dániel is említ, nem nyújt megfelelő védelmet. A fél-, illetve téves információkat is emberek kategorizálják, akik nem tévedhetetlenek."

Ki döntse el, hogy mit szűrjenek ki a szűrők?

Nem kevésbé izgalmas kérdés tehát, hogy ki dönthetné el, mi a káros tartalom, és mi nem az. Abban Bayer Judit és Nemes Dániel is egyetértett, hogy ebben nem az államnak kellene állást foglalnia, sőt mindketten úgy gondolják, hogy az államnak nem szabad eldöntenie, mely tartalmakat kell letiltani.

„Ugyanakkor jó kérdés, hogy kinek a preferencia-sorrendje érvényesüljön az iskolában: a szülőé, aki otthon vagy beállít valamit, vagy nem, illetve a tanáré, akinek a számítógép előtt meg kell tartania a tanórát. Ebben a kérdésben nem tudok, és nem is akarok véleményt nyilvánítani. Ennek eldöntése nekünk megoldásszállítóként nem a feladatunk. Ha valaki meghatározza, hogy milyen szűrés szükséges, akkor mi annak megvalósításában tudunk segíteni. Egy technológiát szállítunk, amely lehetőséget biztosít arra, hogy meghatározzuk, kinek milyen mennyiségben, mikor és mit engedélyezzünk, de a szoftver használatába nemigen szeretnénk beleszólni" – mondja Nemes Dániel, ám ő is elismeri, hogy a szűrőprogramok valóban tükrözik készítőik világnézetét. Azonban azt is hozzáteszi, hogy egy jó szűrő nemcsak tiltani vagy engedélyezni tud, hanem jó néhány kategóriát is tartalmaz. Az iskolák így maguk dönthetik el, hogy a hálózatukon például a pornográfiát letiltják, de a rasszista oldalakat nem. „Ez a mi rendszerünk esetében azt je-

lenti, hogy az oldalak 45 különböző csoportba vannak besorolva, amelyek még alkategóriákra oszlanak. Így lehet finomítani, hogy ki és mit szeretne szűrni. Tehát esetünkben dönthet úgy az iskola, hogy bizonyos típusú oldalakat tilt, míg más fajtákat engedélyez. Ezt felhasználói csoportonként is meg lehet adni, így be lehet állítani, hogy például a 16 év felettieknek nem szűrünk, míg az ennél fiatalabb felhasználóknak igen." Nemes Dániel ezzel utal arra is, hogy inkább az adott iskolák világnézete köszön vissza az alkalmazott tartalomszűrésben.

Biztonság vagy korlátozás?

„Visszatérve a finanszírozás kérdésére, én is azt gondolom, hogy sokkal inkább az iskolákra kellene bízni, hogy mire költenek. Ezzel együtt az a tapasztalatom, hogy a magyar oktatásban, ha valaki pluszpénzt kap, akkor azzal az elbocsátásokat ússza meg. Magyarán az államnak valamilyen formában mégis orientálnia kellene az intézményeket, hogy a technikai fejlődésre is költsenek. Ha az internetelérést támogatja, akkor a világhálóhoz kapcsolódó biztonsági megoldásokat is támogatnia kell, ideértve a vírusirtókat, a tűzfalszoftvereket, a felhasználók, a tanárok oktatását és továbbképzését, hogy tisztában legyenek az internethasználat biztonságos feltételeivel. Ezt az egészet egy csomagban kell kezelni, nem lehet csak részeket támogatni belőle" – érvel Nemes Dániel.

Bayer Judit szerint viszont a technika támogatását nem szabad összemosni a szűrő támogatásával, mert ez utóbbi nem biztonsági rendszer, hanem tartalom alapú, azaz alkotmányos jogokat érintő korlátozás. „Abból, hogy az állam támogatja az internet bekötését, a számítógépek és – nagyon helyesen – a kapcsolódó technikai védelem beszerzését, még nem következik, hogy a tartalomkorlátozást is támogatnia kellene. Éppen ellenkezőleg! Hiszen az internet olyan típusú médium, amely nem veszélyes: a felhasználó csak azt tekinti meg, amit kifejezetten szeretne. A káros tartalom tehát nem zúdul a felhasználóra, csak akkor, ha azt maga választja ki. Ahogy az amerikai legfelsőbb bíróság is megerősítette, több, egymást követő aktív műveletet kell a felhasználónak elvégeznie ahhoz, hogy olyan oldalra jusson, amely a gyermekek számára nem kívánatos. A szűrő ebben próbálja a felhasználókat korlátozni, a magatartásukat megváltoztatni, hogy ne legyenek képesek olyan tartalmakat megtekinteni, amelyeket a társadalom nem tart helyesnek. A fiatalkorú magatartásának korlátozásáról van szó, és ez elválasztandó a technikai feltételek biztosításától" – figyelmeztet Bayer Judit, aki szerint az államnak inkább a nevelésben kellene valamiféle szerepet vállalnia. „Az állam – szerintem – nem írhatja elő az iskoláknak, hogy megvegyék a szűrőt, vagyis nem döntheti el, hogy az intézmény a saját forrásait szűrővásárlásra használja fel, vagy sem. Erre a legjobb példa az amerikai legfel-

Dr. Bayer Judit

Bayer Judit 1998-ban végzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. A Sajtószabadság Központ alapító és elnökségi tagja, a Médiakutató folyóirat szerkesztőégi tagja. Jelenleg a Zsigmond Király Főiskola adjunktusa. Honlapján, a www.policy.hu/bayer címen behatóan foglalkozik a tartalomszűrés témakörével is.

sőbb bíróság határozatának ellentmondásossága, amely az iskolák és a könyvtárak számára kötelezővé teszi a szűrők megvásárlását, ugyanakkor kimondja, hogy a könyvtárak nem kötelesek a szűrőt használni. Szerintem ez nem más, mint a tartalomszűrő szoftvereket gyártó cégek burkolt támogatása" – fogalmazza meg aggályait Bayer. „A gyerekek szempontjából is sokkal jobb megoldásnak tartanám, ha az állam nekik szóló, érdekes tartalmak, például izgalmas, szórakoztató meseoldalak létrejöttét támogatná. Így bővítené annak a lehetőségét, hogy a fiatalok ne a káros, hanem a számukra is érdekes oldalakat látogassák. Minél több olyan tartalom lesz, amely leköti a fiatalok érdeklődését, elősegíti a fejlődésüket, és számukra is érdekes, annál kevésbé fognak abba az irányba elmenni, amit a tanárok, a szülők nem tartanak kívánatosnak" – érvel a jogász a gyerekeknek szóló tartalomszolgáltatások állami ösztönzése mellett.

Alapvető jog?

Nemes Dániel szintén úgy gondolja, hogy támogatni kell a pozitív tartalom gyarapodását, „de ugyanakkor látni kell, hogy az államnak mindig is volt valamiféle korlátozó szerepe, és ennek valamilyen szinten fenn is kell maradnia. Nyilván nagyon alaposan meg kell gondolni ezeket a határokat. Például azzal önmagában nincs baj, ha valaki nagyon gyorsan hajt az utakon. Gond akkor van, ha ebből baleset származik. Az állam ezért határozza meg a sebességlimiteket."

Vitatkozik ezzel az állítással Bayer Judit, aki szerint „a gyorshajtáshoz való jog nem alkotmányos jog, ellenben a szólás- és az információszabadság igen, méghozzá a legfontosabbak közül való."

Nemes azonban úgy véli, hogy „a mozgásszabadság is alkotmányos jog, de az állam nagyon helyesen védeni próbálja az állampolgárokat a balesetektől oly módon, hogy bizonyos korlátokat szab, és ezeket megpróbálja betartatni, például sebességmérő eszközök beszerzésével."

Ezt az érvelést viszont a jogász kissé megmosolyognivalónak tartja, mondván: „a közúti sebesség és a szólásszabadság korlátozásának súlya között nagy a különbség. A gyorshajtás korlátozása nem túlságosan nagy ár a balesetek elkerüléséért, de ha azt nézzük, hogy korlátozzuk-e a szólás- és az információszabadságot azért, hogy egy 16 éves szándékosan ne juthasson hozzá például a biztonságos szexről szóló információkhoz, akkor már nem ennyire egyértelmű a dolog."

Nemes Dániel ekkor némi pontosítással él: „Ezzel azért vitatkoznék. A mi szoftverünkben például külön kategóriában szerepelnek a szexuális felvilágosító oldalak, tehát megoldható, hogy azok ne legyenek kiszűrve".

Kategorizálás

Hogy is néz ki ez pontosan? Mi történik akkor, ha a felhasználó olyan oldalt szeretne megtekinteni, amely még nincs kategorizálva? Megtekintheti-e szabad akaratából, ha a kategorizálást végző csapat még nem sorolta be az újonnan indult weblapot? – kérdezem Nemes Dánieltől.

„Ha indul egy új oldal, akkor az azonnal még nincs kategorizálva, hiszen a kategorizálást kézzel végzi a tartalomszűrő szoftvert készítő cég csapata, és tartja karban azt a körülbelül 1,4 milliárd URL-t tartalmazó adatbázist, amely az egész tartalomszűrés alapja" – ismeri el az egyik problémát a tartalomszűrés specialistája. Az iskola adminisztrátora vagy az, aki a rendszer szabályait kitalálja, eldöntheti, hogy a még kategorizálatlan oldalakhoz engedjen-e hozzáférést, vagy sem, de bizonyos esetekben így is problémát jelenthet, hogy az új, ám nem káros weblapokat a felhasználó esetleg nem tudja elérni, bizonyos információkhoz nem juthat hozzá.

A kategóriákba sorolást a tartalomszűrő szoftver gyártója által foglalkoztatott népes csapat végzi, többnyire külföldön. Ezzel együtt bárki tehet javaslatot valamely oldal kategorizálására vagy egy már besorolt oldal átkategorizálására.

Ezeket a javaslatokat a gyártók általában néhány órán vagy napon belül ellenőrzik, de az már bizalmas információnak számít, hogy milyen gyakran kerül sor az adatbázisban szereplő összes URL újraellenőrzésére. Emiatt aztán nem zárható ki, hogy egy időközben megváltozott tartalmú oldalt tévesen kiszűr a rendszer, vagy épp ellenkezőleg, átenged valamilyen káros információt is, ám való igaz, hogy a weboldalak profilváltása igen ritka eset.

Kikerülhető-e a kontroll?

„Örvendetes hír, hogy a szűrők napról napra fejlettebbek, és egyre kifinomultabb eszközökkel tudják szűrni a tartalmat, de be kell látni, hogy a tökéletesség soha nem fog megvalósulni. Mindig lesznek olyan oldalak, amelyeket hibásan blokkol vagy tévesen átenged a tartalomszűrő" – fi-

gyelmeztet Bayer Judit. „Örömmel hallom, hogy a biztonságos szexről szóló információk már bekerültek egy kivételkategóriába, de ez nyilván csak azokra az oldalakra vonatkozik, amelyeket azok a munkatársak, akik az osztályozást végzik, hasznosnak ítéltek.

Lehet, hogy bizonyos felvilágosító honlapok emiatt mégis elérhetetlenné válnak. Vannak olyan, kifejezetten hátrányos helyzetű fiataloknak szóló felvilágosító oldalak az interneten, amelyek, hogy megszólítsák célközönségüket, nem túlságosan választékos nyelvezetet használnak. Ugyanakkor éppen ezek a fiatalok lennének rászorulva, hogy az olyan betegségekről, mint az AIDS vagy a nem kívánt terhességről pontos információkkal rendelkezzenek.

Az egyik ilyen amerikai felvilágosító oldal kifejezetten szalonképtelen kifejezésekkel taglalja ezeket a problémás kérdéseket, hogy ne hangozzék idegenül azon fiatalok számára, akik a szülőktől vagy az iskolától nem kapják meg a szükséges információkat. Tehát ezek a honlapok így próbálják népszerűsíteni a szexuális úton terjedő betegségek elleni védekezést. Elképzelhetőnek tartom, hogy egy rózsadombi elitiskolában ez az oldal tiltott lenne, máshol viszont kifejezetten szükség lenne rá. A szűrőgyártó cég a legnagyobb jóindulattal sem tud két elvárásnak ugyanúgy megfelelni, nevezetesen a szalonképtelen kifejezések kiiktatásának, miközben egy ilyenfajta felvilágosító oldalra is lehet igény" (**www.afraidtoask.com**, **www.safersex.org/condoms/how.to.use**).

„Ez így van, ezért támogatjuk minél több pozitív tartalom megjelentetését" – ismeri el a problémát Nemes Dániel, aki szerint azért így is léteznek olyan beállítások, olyan szabálykombinációk, amelyek közel teljes megbízhatóságot garantálnak. „Nem véletlen, hogy világszerte nagy igény mutatkozik a szűrőprogramok iránt, és itt, Magyarországon is ezt tapasztaljuk" – mondja.

Ugyanakkor ő maga hívja fel a figyelmet egy másik problémára: „Például az arab országokban egészen más számít pornográfiának, mint Európában. Az oldalak kategorizálásánál az amerikai értékítélet érvényesül, amely elég közel áll a magyarhoz. Ezzel együtt létezik magyar kontroll, már csak azért is, mert magyar nyelvismeret is szükséges ahhoz, hogy egy hazai oldalt megfelelően lehessen kategorizálni."

Sávszélesség-menedzsment

„Egyébként a szűrők nemcsak a felhasználók káros tartalmaktól való védelmére jók. Biztonsági, technológiai szempontból is praktikus lehet a bevezetésük, mert a leghatásosabb védekezési módok közé tartoznak például a kémprogramok ellen. Továbbá megfelelő eszközül szolgálnak a rendszergazda számára, hogy a szűkös sávszélességet menedzselve például a szórakoztató jellegű oldalak vagy az MP3-zenefájlok letöltése háttérbe szoruljon az oktatási témájú oldalak megtekintésekor, azaz előbb töltődjenek le az ilyen jellegű honlapok, mint a szórakozást szolgálók" – mutat rá Nemes Dániel programjuk egyik legkevésbé vitatott képességére.

Bayer Judit szerint azonban ez még nem lehet indok arra, hogy tartalomszűrést vezessenek be az iskolákban. Ezeket a megoldásokat a tartalomkorlátozástól függetlenül is meg lehetne valósítani. „A biztonságtechnikai védelmet nem szabad egy lapon említeni a tartalomkorlátozással, hiszen az előbbi a külső támadástól védi a számítógépes rendszert, az utóbbi azonban a felhasználók szabadságába avatkozik be, és a diákokat korlátozza az információhoz jutásban."

Nemes Dániel

Az 1977-es születésű Nemes Dániel 1995 és 1998 között az első hazai portál, az Internetto technikai vezetője volt, előzőleg pedig szabadúszó programozóként és biztonságtechnikusként tevékenykedett. Meglehetősen fiatalon csöppent az üzleti világba, tizenkilenc évesen alapította meg a későbbi Telnet Magyarország Rt. jogelődjét, amely különböző internetes szolgáltatásai mellett a Stop! portált is üzemeltette. 2002-es távozása után a Nemes Consulting Kft. vezető tanácsadója, illetve tavaly óta a tartalomszűrő megoldásairól ismert SurfControl és MessageLabs hazai képviseletét is ellátó Filter:max stratégiai igazgatója. Három évvel ezelőtt a Telnet Rt. elnök-vezérigazgatójaként megkapta az Informatikai Vállalkozások Szövetségének A 2000. Év Fiatal Informatikai Menedzsere díját.

Amikor letiltják a Messengert is

Nem feltétlenül káros dolgokra használják a diákok az azonnali üzenetküldő programokat (ICQ, MSN Messenger, Windows Messenger, Yahoo Messenger stb.), mégis egyre több helyütt szeretnék tiltani őket. Egyáltalán: miért káros a Messenger?

Ebben az esetben arról van szó, hogy technikailag nem különböztethetők meg a peer-to-peer, azaz a fájlcserélő alkalmazások (pl. a Napster vagy a DC++) az azonnali üzenetküldő megoldásoktól, mint amilyen a Messenger is. Ezeken a fájlcserélő alkalmazásokon a letöltött fájlok nagy része illegális, szerzői jogokat sértenek, és sok köztük a pornográf anyag is. Az így letöltött fájlok ráadásul gyakran valamilyen vírussal is fertőzöttek. A Messenger tiltásának másik oka, hogy a fiatal felhasználók gyakran adnak ki bankkártyaszámot, lakcímet, személyes adatokat, és ezek illetéktelen, rosszindulatú személyek birtokába juthatnak, hiszen a felhasználó nem tudja, hogy ki van a chatvonal másik végén.

Vajon megoldást jelent minderre, ha az üzenetváltásra alkalmas programokat letiltjuk?

Bayer Judit szerint tudatosan kell nevelni a fiatalokat. „A gyerekeknek már 4-5 éves korukban el kell magyarázni, hogy ne adjanak meg személyes adatokat idegeneknek. Ahogy korábban a nevelés részét képezte, hogy a gyerekek az utcán ne álljanak szóba idegenekkel, ugyanúgy el kell nekik magyarázni a chatelés kérdését is, hogy ne adjanak ki idegeneknek személyes adatokat, bankkártyaszámokat."

Bár Nemes a nevelés szükségességével egyetért, szerinte „pont azoknak a gyermekeknek volna a legkevesebb szükségük a szűrésre, akiknek a szülei egyébként áldoznának ilyesmire, hiszen őket általában gondosabban is nevelik."

Nyitva maradt kérdések

Tehát a tartalomszűrés kapcsán társadalmunknak el kell döntenie, hogy melyik kockázatot vállalja: azt, hogy az interneten megtalálható káros tartalmak miatt veszélybe kerül a gyerekek szellemi fejlődése, vagy azt, hogy a szólásszabadság, az információk korlátozásával olyan oldalakat is kiszűrünk, amelyek éppen megakadályoznák, hogy gyermekeink veszélybe kerüljenek.

Lemondhatunk-e döntési jogunkról? Rábízhatjuk-e a helyes és helytelen megítélését egy piaci cégre? Vagy igenis kötelesek vagyunk a gyermekek helyett meghozni bizonyos döntéseket, és szűrni a káros tartalmakat?

Ha pedig így döntünk, akkor egy idő után kinek az értékítéleteit, kinek a világnézetét fogja képviselni a világháló?

A SZOFTVERSZABADALMI ÉS SZERZŐI JOGRÓL KÖZÉRTHETŐEN

A Linux.hu szerkesztői megjelentettek egy összefoglaló írást a szabadalmi mizéria körüli helyzetről – közérthető formában. A cikket magazinunk is átvette, mert fontosnak tartja, hogy a téma szélesebb publicitást kapjon, és a kérdéskört minél több oldalról megvilágítsa.

MÁLNÁS ISTVÁN

Kezdjük egy kis szakmai kitérővel: mi is az a forrás vagy forráskód? A számítógép processzora egy 0 és 255 közötti egész számokból (bájt) álló, bizonyos hosszúságú számsorozatot képes végrehajtani, amelyet bináris fájlnak nevezünk. Ennek a bináris fájlnak a neve a háttértárolón EXE vagy COM végződésű, innen lehet tudni, mi a funkciója. Ha egy bináris állományt nem programként akarunk futtatni, hanem betöltjük a szövegszerkesztőbe, akkor az minden bájtot az ASCII-kódtábla szerint neki megfelelő betűvel vagy írásjellel próbál megjeleníteni. Ilyenkor értelmetlen zagyvalék jelenik meg a szövegszerkesztőben:

```
Ë&#232;&#179;&#65533;ű7&#174;+Î&#227;\&#185;&#376;
&#255;&#236;á&#255;÷&#207;&#207;&#127;ó&#376;}ë&#1
87;Âu_&#8220;w]#&#202;&#161;]FÜ&#171;#&#187;&#178;Î
N&#229;8N&#175;u&#230; Z_÷Cvz_N%
```

A programozó vagy fejlesztő az a szakember, aki tudja, mit kell tartalmaznia egy ilyen állománynak ahhoz, hogy értelmes funkcióval bíró alkalmazás legyen. Egy mai program bonyolultsága már lehetetlenné teszi, hogy bájtokból, vagyis az eredeti kövekből építkezzünk, ezért magas szintű programnyelvet vagy valamilyen leíró nyelvet használunk, amelynek révén megmondjuk, hogy mit szeretnénk végeredményül. Lássuk például a következőt:

```
a=0;
amíg(a<15)
a=a+1;
```

Ez programocska elszámol 0-tól 14-ig, de ugyanez a gép kódján – ami ténylegges végrehajtásra kerül – kevésbé érthető, és hosszabb. A valóságban még ennél is absztraktabb, magasabb szintű kódot írunk, amelyet végül a fordítóprogram konvertál a processzor nyelvére, konkrétan az EXE-állományba. A forráskód mindig egy szöveg. Az építőiparban a ház tervrajzának felel meg, ahol is a tervező a téglák végleges helyével nem foglalkozik, az a kőműves dolga. A programfejlesztésnél a kőműves szerepét a fordítóprogram tölti be. Egy nagyméretű program gyakorlatilag áttekinthetetlen és módosíthatatlan a forráskód nélkül. A forráskódnak nemcsak a programoknál van szerepe, hanem minden számítógépes adat esetében. Egy formázott szöveg forráskódja például így fest:

```
<vastag>Új remény a gyógyításban</vastag>
<vonal>
Sikeresen pótolták a súlyos betegség miatt...
<dőlt>Az idegszövet és a szklerózis multiplex</dőlt>
```

Ezt egy böngészőprogrammal betöltve a következő eredményt kapjuk:

Új remény a gyógyításban

Sikeresen pótolták a súlyos betegség miatt...
Az idegszövet és a szklerózis multiplex

A forrás tehát egy metaszöveg, amelyet emberi ésszel könnyen fel lehet fogni, átírni, módosítani lehet. A bináris pe-

dig a gép nyelve, amivé a fordító (a böngészőknél a HTML-parser, az animációknál a Ray-tracer) azt konvertálja. A folyamat szigorúan egyirányú – amíg a fordító másodpercenként millió és millió sort képes átalakítani, addig visszafelé verejtékes kézi munkával napi egy-két sort. Ha nem szeretném, hogy a programomhoz más is hozzáférhessen (vagyis módosítsa azt), vagy lássa, mit hogyan csinálok, akkor a forrást nem adom ki a kezemből.

Még egy példa:

```
//————————————————————
// creates the cube
//————————————————————
#macro unitbox()
#local COL=;
union{
difference{
box{<-0.5,-0.5,-0.5>,<0.5,0.5,0.5>}
box{<-0.45,-0.45,-1>,<0.45,0.45,1>}
box{<-1,-0.45,-0.45>,<1,0.45,0.45>}
box{<-0.45,-1,-0.45>,<0.45,1,0.45>}
txtBox(COL)
}
box{-0.45,0.45 texture{pigment{White*1.4}}}
```

Ez a PovRay nevű szabad szoftverhez készített forrás, a lefordított bináris fájl pedig egy GIF-, JPG- vagy BMP-képállomány. Itt is megtehetem, hogy készítek egy saját forrást, majd az abból kiszámított fotót közreadom, az eredeti forrást pedig nem hozom nyilvánosságra.

Mindezek alapján nevezzük zárt forráskódúnak vagy zárt kódúnak az olyan programot, amelynek készítője nem köti az orrunkra az eredeti forrást. Ezzel szemben a nyílt forráskódú vagy egyszerűen csak nyílt kódú esetében a szerző mellékeli a forráskódot, vagy eleve csak azt adja ki, és a fordítást a felhasználóra hagyja. Ezek alapján a szabad szoftver az, amelyhez a szerző mellékeli a forráskódot, és deklaráltan engedélyezi annak bármilyen célra történő módosítását, felhasználását, azzal a megkötéssel, hogy az így készült terméknek is szabad szoftvernek kell lennie.

A szólásszabadság...

...egyik legfontosabb alapelve, hogy a szerzőt megilleti a publikálás joga. Tehát bármilyen alkotó tevékenység eredményeként keletkezett mű – legyen az képzőművész vagy író produktuma – szerzőjét megilleti a szabad publikálás joga. Ezt nemcsak a magyar alkotmány rögzíti: pillanatnyilag Európában a programozó által írt számítógépes programokra és azok forráskódjára is érvényes.

Néhány praktikus elv – a demokratikus állam kötelezettségei

Senki sem botránkozik meg, ha egy államigazgatási szerv a beadandó iratot XLS, DOC vagy PDF formátumban kéri. Nyilván a legelterjedtebb a legcélszerűbb, kinek is lehetne ellenvetése? Ha mindezt a Magyar Köztársaság vagy más köztársaságok alkotmányának szemszögéből vizsgáljuk, akkor a gyakorlat erősen megkérdőjelezhető.

Az alkotmány kötelezi az államot, hogy korlátozásoktól mentesen tegye hozzáférhetővé a közérdekű és személyes adatokat. Egy DOC, PDF, MP3 vagy RealMedia formátumú állomány megnyitásához és elolvasásához, de különösen a módosításához meg kell vennem a hozzá való zárt kódú terméket, s ez mellesleg feltételez egyéb – szigorúan a gyártó érdekeltségébe tartozó – szoftverterméket és hardvert is. Mindez piacellenes, hiszen diszkrimináljuk a többi gyártót. Erre mondhatnánk: ha valamilyen szerv űrlapon kéri be az adatokat, az is diszkriminatív, hiszen csak egy nyomdával köt szerződést. Igen ám, de magam is kinyomtathatom az űrlapot, ha a hivatalos nyomda árait sokallom! A problémát tovább árnyalja, hogy mi lesz húsz vagy negyven év múlva, ha addigra a gyártó csődbe megy, vagy megszünteti a terméket? Az akkori számítógépekre nem lesz Acrobat Reader, RealPlayer vagy Microsoft Office, amellyel meg lehetne nyitni a mai dokumentumokat?

Számítógépes biztonság

A számítógépet használó laikusok mára teljesen hozzászoktak a vírusokhoz és a rendszereiken található biztonsági résekhez. Ezeket betömik valamilyen javítócsomaggal vagy kimondottan erre szolgáló programmal, amelyről később kiderül, hogy szintén hibákkal van tele. Egy idő után megjelenik a következő verzió, amely majd megoldja a hibákat, leszámítva az abban lapuló újabbakat. Vajon mi ennek az oka? A válasz rendszerint az internethasználat elterjedése, de ez valójában nem igaz. Amikor még kevesebb internetfelhasználó volt, a Word- és Excel-makróvírusok tomboltak világszerte, azt megelőzően pedig a DOS-os trójai és bootvírusok. Az interne-

tes férgek száma sokkal gyorsabban emelkedik, mint az internetfelhasználóké. A vírusok, bugok valódi oka a marketing egyik alapvetése, miszerint teljesen mindegy, hogy a termékről jót vagy rosszat beszélnek, a lényeg, hogy beszéljenek valamit, és a gyártó máris előnyben van a konkurenciával szemben.

A problémákat egyéb okok is gyarapítják. Amire a gyártó mindig hivatkozik: a felhasználó laikus, így a sok kényelmi funkció növeli a kódot és a bugok esélyét. A marketingszempontok miatt nem akkor dobják piacra a szoftvereket, amikor elkészültek, hanem amikor a határidő esedékes. A kis fejlesztőcégek számára igencsak bosszantó, amikor a gyártó lehetőleg mindent visszatart, mert óvja állásait a konkurenciától. A programok javítgatása nagyon költséges – egy szoftvermulti pénzügyi mérlegében ez a legvaskosabb tétel. A politikai megoldás kézenfekvő: el kell terelni a felelősséget a gyártóról. Ennek módja lobbizással elérni, hogy a vírusírás és a hackertevékenység számítson bűntettnek, terrorcselekménynek, mivel a költségek így csupán egyszer jelentkeznek, és megoszthatók a többi gyártóval. Mostantól széttárhatják a karjukat, hiszen bűnözők ellen nekik nincs orvosságuk, és a javítás innentől szívességnek számít.

A szoftveriparnak már garanciát sem kell vállalnia termékeire, és ez olyan társadalmi alapintézményeket erodál, mint mondjuk a polgári szerződés kötésére vonatkozó formaságok.

Kémkedni jó üzlet

A számítógépprogramokban könnyű elrejteni a funkciókat. Ha például aszimmetrikus titkosítást használnak, még a forráskód ismeretében sem lehet kideríteni, mi történik majd adott input hatására (viszont ha valami obskúrus dolog adódik, a forráskód láttán legalább kiderül). A felhasználó szokásainak marketingcélokból történő kifürkészése mindennapos dolog, és a zömmel multik által uralt piacon a titkosszolgálatok is benyújtják igénylistájukat – s ez a lehetőség idegesíti a nem alvajáró országok kormányait.

A multinacionális lobbigépezet elérte, hogy termékeihez olyan licencfeltételeket szabhasson, amilyeneket csak akar.

A szabad szoftver üzleti felhasználása

Az említett három problématerület egy újfajta piaci igény megjelenését eredményezte, amelyre csak a szabad szoftver képes valós megoldást nyújtani. Ám a nyílt kódúság miatt nem le-

A Novell harcol a szabad szoftverért

A Novell egy állásfoglalásban nyilvánosan elkötelezte magát a nyílt forráskódú szoftverek mellett. Kijelentette, hogy szabadalomportfóliójával megvédi nyílt forráskódú termékeit a szellemi tulajdonnal kapcsolatos, mások által indított támadásokkal szemben. Ez az állásfoglalás ismét biztosítja az ügyfeleket arról, hogy nyugodtan választhatnak nyílt forráskódú megoldásokat, hiszen a Novell erős támogatást nyújt az esetlegesen felmerülő szabadalmi problémák kezeléséhez.

„A nyílt forráskód egy átütő technológia. Csoportmunkás fejlesztési modellként új gazdasági környezetet teremt, és olyan szoftverminőséget biztosít, amelyet a hagyományos szoftverszállítók csak nehezen érnek el. Ez a modell nagyszerű az IT-ügyfelek számára, mivel többet jelent egyszerű innovációnál és választási lehetőségnél" – mondta *Jack Messman*, a Novell elnök-vezérigazgatója. „Átütő hatása miatt persze veszélyezteti a már kiépített érdekeltségeket. Az érdekeltek némelyike ezért a szellemi tulajdont érintő veszélyekkel kapcsolatos, bizonytalan vádaskodással vág vissza. A Novell ma aktívan állást foglal az általa ajánlott szoftverek védelme mellett – függetlenül attól, hogy azok a hagyományos vagy a nyílt forráskódú modellt követik –, amikor kinyilvánítja hajlandóságát, hogy ügyfeleit saját szabadalomportfóliójával segíti. Arra biztatjuk a többi szoftverszállítót is, hogy a kapcsolódó szabadalmak felhasználásával tegye meg ezt a lépést."

A nyílt forráskódú szoftvereknek az utóbbi évek során tapasztalt gyors növekedése versenyt indított el az informatikai piacon. A Linux, az Apache, a MySQL, a JBOSS és más vezető technológiák új lehetőséget kínálnak a nagyobb értékű és teljesítményű informatikai rendszereket kereső vállalatoknak. Az ügyfelek jelentős előnyökhöz jutnak a választás szabadságának és a technológiai döntések lehetőségének köszönhetően.

„A szellemi tulajdonnal kapcsolatos veszélyek valójában nem különböznek a hagyományos modellt követő rendszerek esetében felmerülő veszélyektől" – mondta *ifj. Joseph A. LaSala*, a Novell tanácsadója. „A Novell elkötelezte magát a szellemi tulajdon védelme mellett az egyre terjedő vegyes forráskódú környezetekben is, ahol hagyományos és nyílt forráskódú rendszerek egyaránt jelen vannak. Miközben a szabadalmak fontos szerepet

het a termék ún. dobozolásával és forgalmazásával belvételre szert tenni. A szabad szoftvert fejlesztő cégek a termékekhez kapcsolható telefonos ügyfélszolgálattal vagy a felhasználó speciális igényeihez való hozzáigazítással keresik a pénzüket, továbbá termékgaranciát vállalhatnak anyagi ellenszolgáltatásért. A fejlesztés költségei drasztikusan csökkennek, mert nem kell kifejleszteni azt, amit egyszer már megírtak. És a nyílt kód nemcsak a szoftverfejlesztés terén sikeres, például a Wikipedia.org egy nyilvános lexikon, amely tízszer akkora adatbázissal rendelkezik, mint a legnagyobb zárt kódú Encyclopedia Britannica.

A szabad szoftveres fejlesztőt csak egy dolog zavarja igazán: ha a rekurzív szabad felhasználhatóság licencét megsérti valaki. Sajnos mindennapos dolog, hogy egy multi beépíti programjába valamely szabad forráskódú termék részeit, majd sajátjaként értékesíti azt, a kód, az eredeti szerző és a forrás megjelölése nélkül.

A nagy, kommersz cégek...

...érzik, hogy hosszú távon nem nekik áll a zászló. A szokásos árdömpinggel nem lehet megfojtani egy olyan riválist, amely zérus termékár mellett is nyereséges. Például a szabad szoftveres Apache webszervere lassan tíz éve rendületlenül tartja vezető pozícióját, és egyszerűen tudomást sem vesz a hagyományos, kereskedelmi elvű piacszerzési törekvésekről, pedig azok már a híres böngészőháború előtt elkezdődtek. A nagy cégek kétségbeesetten próbálnak új piacokat keresni: játékkonzolok, PDA-k, tablet-PC-k, kábeltévé-társaságok. Emellett beindították a FUD gépezetét: például 5 éve megjelent egy MindCraft nevű „független" elemzőcég, amely összehasonlító tesztjében igazolta, hogy a Linux drágább, mint legelterjedtebb zárt kódú versenytársa. Aztán kiderült, hogy a tesztet e zárt kódú versenytárs gyártója rendelte meg. A tanulmányok gyártatása ma is folyamatos.

Mindeközben az amerikai kongresszusban néhány elvhű szenátor felszólalásában rendszeresen arra figyelmeztet, hogy a Linuxot könnyen felhasználhatja az észak-koreai rezsim vagy az Al-Kaida. A szenátoroknak valóban igazuk van, tulajdonképpen csak azt kellene végre eldönteni: a Linuxszal most az a baj, hogy hatékony, vagy az, hogy nem? Mondjuk a Boeing gyárthatna olyan repülőgépeket, amelyek nem repülnek, ezzel rengeteg terrorakciót meghiúsítva.

A legújabb tőzsdefelügyeleti jelentések szerint a zárt kódban hívő multik kilátásai nem túl rózsásak. A jelenlegi, teljesen deformált szoftverpiacon szinte kizárólag néhány nagyvállalat érdeke, hogy a programok szabadalmaztathatóságával akadályozza a nyílt forráskód térnyerését. A szabadalmaztathatóság révén ugyanis tömegével levédhetők az olyan

játszanak a szellemi tulajdon védelmében, bizonyos szállítók az ügyfelek választási lehetőségét példátlan módon befolyásolva használják ki ezt. Hiszünk abban, hogy biztosítani kell az ügyfeleknek a szabad döntést a beszerzésben. A döntési folyamatnak olyan tényezőkre kell épülnie, mint például az ár, az érték, a biztonság és a szolgáltatás, nem pedig a szellemi tulajdonnal kapcsolatos perekre."

„Megközelítésünk lényege, hogy védjük ügyfeleink választási szabadságát, és támogatjuk a nyílt forráskódú modellben rejlő innovációs lehetőségeket" – tette hozzá Messman. „Ebben az irányelvben azt fogalmaztuk meg, hogy szabadalmaink segítségével aktívan védjük a Novell nyílt forráskódú technológiáit a külső felek szabadalmi követelései ellen. A szabadalmakat arra használjuk, amire a szabadalmi rendszer annak idején létesült: az innováció bátorítására, nem pedig az ügyfelek választási lehetőségeinek beszűkítésére. Reméljük, hogy ezen a területen betöltött vezető szerepünk más szabadalomtulajdonosokat is arra indít, hogy hasonló álláspontra helyezkedjenek."

Idézet a Novell állásfoglalásából, amelyet az európai uniós szoftverdirektíva javasolt megváltozatásával kapcsolatban adott ki:

„A Novell tudatában van az Európai Unióban tapasztalható társadalmi vitának, amely a szoftverek szabadalmaztathatóságával kapcsolatos szabályozások liberalizálását célzó törvényjavaslat és a szabályok változásának Linux-rendszerekre és más, nyílt forráskódú termékekre gyakorolt hatása kapcsán indult. E vitára válaszul, illetve annak érdekében, hogy a piac pontos képet kapjon a Novell álláspontjáról, a következő állásfoglalást tesszük közzé az Európai Unió szabadalmakkal kapcsolatos direktívájával és annak a nyílt forráskódú szoftverekre gyakorolt valószínűsíthető hatásával kapcsolatban:

A világon különböző jogrendszerek léteznek a szellemi tulajdon védelmére. Azokon a területeken, ahol létezik szabadalmi védelem a szoftverekre, a Novell felhasználta, és a jövőben is fel fogja használni azokat a Novell-szoftverek jogi védelme érdekében. Hiszünk abban, hogy az Európai Unió jelenlegi rendszere jól védi az iparág, az egyes tagállamok és a Novell érdekeit, s általában segíti az innovációt és az iparági versenyt. Ennek megfelelően a Novell nem látja szükségét a jelenlegi rendszer módosításának."

szoftveres megoldások, amelyeket egy nyolc általánost végzett programozó kapásból kitalál, másrészt ezek a megoldások rendkívül általánosak, mint pl. a folyamatjelző csík vagy a dupla kattintás.

A szabadalmi hivatalnokok számára szintén az a kedvező, ha a szabadalmi perek és az apparátus létszáma emelkedik, és vagy nagyon felelőtlenül gondolkodnak, vagy a paragrafusok mögül nem látnak tisztán. A szabadalmak azoknak a nagy cégeknek előnyösek, amelyek megengedhetik maguknak jogi osztály fenntartását. A szabadalmak költségesek, és rengeteg időt, illetve papírmunkát igényelnek. Húsz évre adják ki, miközben az innovációs ciklus átlagban 18 hónap. Ez az oka, hogy gátolják az innovációt, amelynek megóvását színlelik.

Miért nem váltanak szabad szoftverre a multik?

A nyílt forráskód nem olyan jó üzlet, mint a totális, zárt kódú monopólium. A helyzet olyan, mint amikor a nyúl rádöbben, hogy rövid élete miatt a nálánál jóval lassabb, de hosszabb életű teknősbéka messzebbre fog eljutni. Amíg lehet, megpróbálja elgáncsolni, ha pedig nem sikerül, majd átmegy teknősbékába, mint teszi azt például az IBM.

A tervezett törvény nemhogy a szerző vagy alkotó jogait nem védi, de lehetővé teszi, hogy bárki, aki rendelkezik a szükséges mintegy 16 millió forintnyi összeggel, bekopogtasson a szabadalmi hivatalba, és az eredeti alkotót teljes mértékben kiebrudalja mindennemű jogából. Már a jelenlegi szerzői jogi szabályozás eredményeként is az alkotónak kell garanciát vál-

Az uniós szoftverszabadalom mellett érvel a Microsoft

Határozottan kiállt a szoftverszabadalom bevezetése mellett a Microsoft európai alelnöke az Indexnek adott interjújában, mondván: az európai kutatás-fejlesztés dinamizmusa a tét.

Forrás: Index

Az Indexnek adott interjújában *Jan Mühlfeit,* a Microsoft európai alelnöke határozottan védelmébe vette az irányelvtervezetet. Mühlfeit készséggel elismerte, hogy az erős szabadalmi védelem elsősorban a nagyoknak kedvez, de úgy vélte, ez egybeesik az Európai Unió érdekeivel is.

„Ha az unió valóban élen akar járni a kutatás-fejlesztésben, és valóban a világ legdinamikusabb gazdaságává kíván válni, akkor az Európai Parlamentnek be kell látnia, hogy ezeknek a nagyvállalatoknak a fejlesztőerejére is szükség van" – mondta Mühlfeit egy brüsszeli Microsoft-konferencián. Emlékeztetett rá, hogy a magyar kormány is támogatta a tervezet első olvasatát.

FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ F

Miért nincsenek elterjedve a szabad szoftverek?

A kommersz termékeknél kisebb felhasználói körrel rendelkeznek, de pozícióik folyamatosan erősödnek, főleg a laikusok által kevésbé ismert területeken, például a szerverek világában. Sokszor fel sem tűnik, hogy valamely letöltött program éppen ebbe a kategóriába tartozik. Egy kommersz szoftvernek is jó tíz évre van szüksége ahhoz (most ne az Office 95-re gondoljunk, hanem magára az Office programcsaládra a DOS-os Microsoft Wordtől napjainkig), hogy általánosan elismertté váljon. Ha valami nincs elterjedve, az még nem érv a megszüntetése vagy az akadályoztatása mellett. A kereskedelmi szoftverek éppen annak köszönhetik elterjedtségüket, hogy a felhasználók illegálisan másolják azokat. Sajnos az elterjedés eredményeként megkerülhetetlenné válik a szoftver, és a gyártó ilyenkor kezdi erőltetni a törvényesség betartását.

Mi a szabad szoftver előnye a hétköznapi felhasználó szemszögéből?

A zárt kódú, kommersz programok drasztikus árcsökkenése nehezen nevezhető észrevehetetlennek. A kereskedelmi programok alacsony árára egyedül az azokat leszorító szabad szoftver jelenthet garanciát. (A Linux most ingyenesen kipróbálható a következő címen: **opensource.region-stuttgart.de** – *a szerk.*)

Müchen városa mégis megvalósítja a Linux-rendszerek bevezetését

München úttörő szerepet vállalva egy évvel ezelőtt bejelentette, hogy átáll a Windows alapú rendszerekről a Linuxra. Azóta többször lelassult a program megvalósítása, sőt nemrég akár annak végleges felfüggesztése is szóba került az esetleges perköltségek miatt. Most mégis úgy tűnik, belevágnak a projekt végigvitelébe. A terv teljes leállásával fenyegetett, hogy a projekt leglelkesebb támogatója, *Jens Muehlhaus* a Linux ellen beadott mintegy 50 szabadalomsértési indítvány és az esetleges jogi költségek miatt augusztus elején bejelentette, hogy München felfüggeszti a világ legnagyobb Windows–Linux átállási programját. A MySQL vezérigazgatójának tanácsadója, *Florian Mueller* szerint 283 amerikai szoftverszabadalmat sért meg a Linux, bár azt is hozzátette, hogy ez mit sem ér addig, amíg a bíróság állást nem foglal az ügyben. Az átállást azóta a város informatikai vezetője mellett jogászok is megvizsgálták, és úgy tűnik, vállalható a jogi kockázat. A hatalmas számítógépparkkal rendelkező tartományi székhely döntése nagy jelentőségű a Linux-társadalom számára, és közvetlen bátorítás a szintén Linux-bevezetésbe kezdett városok, Bécs vagy a norvég Bergen számára.

lalnia, hogy nem sért semmilyen érdeket, ha a megrendelőnek – például egy közepes szoftvercégnek – túl drága utánajárnia! A másik fontos tudnivaló, hogy még ha a kis cég rendelkezik is a szabadalommal, annak mások általi bitorlása esetén több millió dollárt kell letétbe helyeznie a szabadalmi per elkezdéséhez! Példák sorát lehetne felhozni, amikor egy kis vagy közepes cég már ezen a ponton feladta. A multiknak a szabadalmak spájzolása jó üzlet, ugyanis vitás ügyeik intézésekor kiegyezhetnek abban, hogy kölcsönösen nem perelik egymást – ami ingyen van.

Olyan amerikai és ausztrál esetek tömegét lehetne sorolni, amelyek mutatják, hogy milyen abszurd helyzeteket szül, ha lehetővé válik a szoftverek szabadalmaztathatósága. A szabadalmi lobbi képviselői azzal próbálják a figyelmet elterelni, hogy csak innovatív megoldásokkal kapcsolatos programrészleteket lehet majd levédetni. A törvénytervezet szövege viszont olyan, hogy a tőkeerős multicégek és a belőlük élő szabadalmi hivatalok a saját szájízük szerint értelmezhetik, és emiatt minden okunk megvan a velük szembeni bizalmatlanságra.

Ami pedig a legsúlyosabb: a készülő törvény az alkotmányos szólásszabadság elvét sérti, mert vagy az alkotót, vagy a felhasználót lehet perbe fogni a körülbetonozott szabadalmak miatt. Példa lehet München informatikai platformváltása: osztottak-szoroztak, s végül dobták a Windowst, és helyette Linuxot használnak kb. 10 000 munkahelyen. Most lehet, hogy emiatt problémáik lesznek – nem mintha a Linux működésével volna bármilyen gond, de ha a szabadalmi direktívát elfogadják, szabadalomsértési perek tömegét várhatják.

FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ FAQ

Miért a Microsoft a szabadszoftverpártiak céltáblája, és miért a Linux a célpont a másik oldalról?

Húsz évvel ezelőtt minden bizonnyal az IBM lett volna a fókuszban, tíz éve pedig a Lotus vagy a Borland. Pillanatnyilag a Microsoft a szabadalmi érdekek zászlóshajója, míg a Linux a nyílt forráskódú oldalé.

Miért nem igaz a szabadalmi hivatal képviselőjének állítása, miszerint kb. 6000 Ft-ból megúszható egy szabadalom bejegyzése, és miért lenne baj, ha tényleg csak ennyibe kerülne egy szabadalom?

Ha beletekintünk a szabadalmi lajstromba, feltűnhetnek a szabadalmak körül bábáskodó ügyvédi irodák, ami jól mutatja, hogy egy szabadalom bejegyzése még hazánkban sem olcsó mulatság. Az említett összeg csupán a folyamat beindításához elégséges illeték. Másodsorban még egy minimális funkciójú számítógépprogramra is több száz szabadalmat lehet bejegyezni. Ha a bejegyzés olcsóbb lenne, akkor emelkedne a szabadalmi spekulánsok száma.

Miért probléma, ha csak a szigorúan technológiai megoldásokhoz kapcsolódó szoftvereket szabadalmaztatják?

Mivel bármilyen program „szigorúan technológiai megoldás(ok)hoz kapcsolódó" lehet, ez valójában csak magyarázat kérdése...

BALESETBIZTOSÍTÁS A PINGVINNEK

Interjú az Open Source Risk Management elnökével

A Linux állítólagos vagy tényleges szabadalomsértései nagy visszhangot keltettek az egész világon. Kié a szabad forráskód, és milyen felelősség terheli a végfelhasználókat? Az Open Source Risk Management (OSRM) célja, hogy segítse az iparág működését, amíg ezekre a kérdésre megszületnek a válaszok.
A szervezet biztosítási szolgáltatást és jogi védelmet nyújt a nyílt forráskódú szoftverek vállalati felhasználóinak. Erről kérdeztük Daniel Eggert, *az OSRM alapítóját és elnökét.*

SZÉLL ANDRÁS

– Mik az Open Source Risk Management céljai?

– Azért alapítottam az OSRM-et, hogy a nyílt forráskódú közösség számára egyszerű, gyártófüggetlen védelmet teremtsek. Egy olyan megoldást, amely védelmet nyújt mindazok ellen, akik a nyílt forráskód legfőbb erejét – a program közös, megosztott tulajdonjogát – a szabad szoftverek ellen akarják fordítani.

Azt kell felismerni, hogy ma – amikor még egy gyenge jogász is képes megfélemlíteni a szabad forráskódú szoftverek gyártóit és felhasználóit – nem a szabad forráskóddal van a baj, hanem a jogi környezettel és a jogrendszerrel. A jogrendszer lehetővé teszi, hogy a jogászok ártatlan felhasználókat fogjanak perbe, akiknek semmi közük a Linux megalkotásához, pusztán azért, mert felhasználnak egy nyílt forráskódú megoldást.

– Mit lát a Linux-szabadalmakkal kapcsolatos legfőbb problémának?

– Ahogy említettem, a legfőbb gondot az Egyesült Államok jogi rendszere okozza. A felhasználók számára költséget jelent, ha jogászokat kell foglalkoztatniuk, hogy megvédjék őket. A probléma gyökere tehát a pénz: a Linux a leggyorsabban terjedő operációs rendszer, és sok milliárd dolláros üzletet jelent világszerte. Azokon az új piacokon, amelyek értékessé válnak a gazdaság számára, ez a típusú pereskedés gyakran felüti a fejét. Opportunista felperesek jelennek meg, akik ahelyett, hogy maguk is dolgoznának az innovatív megoldásokon, s a növekvő tortából így próbálnának meg egy-egy szeletet megszerezni, a bírósághoz fordulnak, hogy rátegyék a kezüket a valóban innovatív gyártók pénzére.

Ezek az opportunisták megkísérlik a szabad forráskód erejét önmaga ellen fordítani: kihasználják, hogy a szabad forráskódú szoftvereknek nincs egyetlen tulajdonosa, aki megvédhetné a felhasználókat. Így a felperesek megpróbálják egyenként eltiporni a felhasználókat. Tudják, hogy hajlandók kifizetni nekik egy kisebb összeget a drága pereskedés elkerülése érdekében. A felhasználó számára ugyanis mintegy 3 millió dollárba kerülhet, hogy megvédje magát egy szabadalmi jogásszal szemben.

– Mit ajánl a felhasználók számára az OSRM?

– Az OSRM kártalanítást és jogi szakértelmet tud felajánlani. Biztosítja, hogy a felhasználókat ne érhesse jogi támadás, mivel lehetővé teszi, hogy szerződést kössenek egy olyan jogi személlyel, aki magára vállalja a szabad forráskódú szoftverek használatából eredő kockázatot. Az OSRM-nek két feladata van: a kockázatok csökkentése és annak a bemutatása, hogy a szabad forráskódú szoftvereket miként lehet a legjobban felhasználni. Emellett jelenik meg az említett kártalanítás vagy garanciavállalás.

Fontos, hogy a felhasználók, mielőtt biztosítást kötnének, a minimálisra csökkentsék a szabad szoftverek felhasználásából eredő kockázatukat. Ezután biztosítást köthetnek annak az összegnek a 3-5 százalékáért, amelyet fedezni szeretnének vele. Így például egy 5 millió dolláros biztosítás körülbelül

150 ezer dollárba kerül számukra. Ez az ár megfelel a hasonló szellemi tulajdonok árának, és még ezzel együtt is sokkal alacsonyabb marad a szabad szoftverek tulajdonlásának költsége, mint a szabadalmaztatott, zárt forráskódú termékeké.

– Az OSRM a magyarországi vállalatok számára is nyújt szolgáltatásokat?

– Az Egyesült Államokban tapasztalt jogi problémák közül több megjelent, vagy meg fog jelenni Európában is. Az OSRM aktívan szerepet vállal számos olyan megmozdulásban, amelynek célja, hogy informálja és befolyásolja az Európai Parlamentet, amely most megváltoztatná az EU szabadalmi politikáját. Ezzel együtt csak olyan globális cégek vehetik igénybe szolgáltatásainkat, amelyek az Egyesült Államokban is jelen vannak, és szolgáltatásaink csak az Egyesült Államok területén keletkező jogi problémákkal szemben nyújtanak védelmet.

– Miért jobb az OSRM szolgáltatásait választani, mint kifizetni valamennyit a szabad forráskódú szoftverekre vonatkozó szabadalmak állítólagos vagy valós tulajdonosainak?

– Ez nagyon fontos kérdés. Azok a vállalatok, amelyeket megvádolnak azzal, hogy megsértették valakinek a szoftverszabadalmát, tipikusan a felperessel történő kiegyezést választják az átlagosan 3 millió dolláros perköltség helyett. Az OSRM-től megvásárolt biztosítás csökkenti a vállalatok hajlandóságát a megegyezésre, és segíti a felhasználókat, akik erős és koordinált védelmet kapnak.

– Bemutatná ezt egy konkrét példán keresztül?

– Mialatt az SCO-nak mára egyetlen szerzői jogi követelése sem maradt, szabadalmi követelésekkel pedig nem állt elő – és véleményünk szerint a vállalat érvei gyengék –, ez jó példa arra, hogy milyen pénzügyi fenyegetést jelenthet egy komolytalan kereset is. Olyan vállalatokat pereltek be, mint a DaimlerChrysler vagy az AutoZone, amelyeknek semmi közük a Linux megalkotásához, pusztán azon az alapon, hogy valaha létezett egy szerződésük az SCO-val. Ezeket a cégeket terheli a védelem költsége, még akkor is, ha az ellenük felhozott vádak igen gyenge lábakon állnak. A DaimlerChrysler vagy az AutoZone megengedheti magának, hogy a biztosítás segítségével csökkentse kockázatát, és ez megvédené az opportunista jogi próbálkozásoktól.

– Kik a fő partnereik?

– Mielőtt az OSRM-et megalapítottam, azon dolgoztam, hogy megnyerjem a szabad forráskódú közösség vezetői, szerzői jogi szakértők, valamint a Fortune 500-hoz tartozó Linux-felhasználók támogatását. Tudtam, hogy az OSRM soha nem lesz sikeres a nyílt forráskódú közösség támogatása nélkül. Ebben a korai időszakban, amikor azon gondolkodtam, hogy a problémák milyen megoldásokkal lennének orvosolhatók, nagyon sokat beszélgettem közvetlenül a közösség vezetőivel, *Bruce Perenst* is beleértve. (Perens az Open Source Initiative – a nyílt forráskódot támogató mozgalom – elnöke, aki meghatározó szerepet játszott a nyílt forráskód definíciójának megalkotásában – *a szerk.*) A célom az volt, hogy megismerjem a véleményüket azzal kapcsolatban, hogy egy biztosításszerű szolgáltatás segítené-e a közösség tagjait. Úgy találtam, hogy nemcsak elfogadják az ötletet, de kifejezetten támogatják, és szükségesnek tartják egy OSRM-hez hasonló szervezet megszületését. Amikor elmeséltük az ötleteinket Perensnek, azt mondta, hogy „a jogi védelem a céges végfelhasználók számára a következő szükséges lépcsőfokot jelenti ahhoz, hogy a nyílt forráskódú szoftverek a vállalati alkalmazások alapjai lehessenek."

– Van-e valamilyen kapcsolata az USA vagy az EU meghatározó kormányzati szervezeteivel?

– Nagyon aktívak vagyunk mind az Egyesült Államokban, mind az Európai Unióban. Folyamatosan lobbizunk, és próbáljuk befolyásolni a politikát. A döntéshozók számára sok elemzést biztosítunk a szabadalmak kockázatairól és áráról.

– Hogyan látja a szabad szoftverek és a szabadalmak jövőjét?

– Az OSRM érdekelt az Egyesült Államok szabadalmi rendszerét érintő reformokban. Szeretnénk elkerülni, hogy az EU hasonló fejlődési mintát kövessen. Az alapvető probléma, hogy az USA szabadalmi rendszere ritkán ismeri el és jutalmazza az igazi innovátorokat. Ehelyett azt látjuk, hogy a nagy, gyakran monopolhelyzetben lévő vállalatok kovácsolnak előnyt a rendszerből, akik meg tudják fizetni a szabadalmaztatást. A szabadalmakkal tehát jelenleg megadóztatják a végfelhasználókat és az igazi fejlesztőket, ahelyett, hogy bátorítanák és jutalmaznák az innovációt. Az egyéni szabadalmak érvénytelenítése segíti az iparágat, de nyilvánvalóan nem jelent elégséges reformot. Mindent megteszünk, hogy a helyzet megváltozzon, de addig is segítséget nyújtunk az innovátoroknak és a végfelhasználóknak, hogy megvédhessék magukat. Célunk, hogy a biztosítási szolgáltatáson keresztül az egész iparágra kiterjedő, gyártósemleges védelmet nyújtsunk a nyílt forráskódú szoftverek felhasználóinak.

Kapcsolódó webcím:
www.osriskmanagement.com

Az antidepresszáns-kapcsolat

„Minden igazság három fázison megy át: először nevetséges, másodszor erőszakosan tagadott, végül elfogadottá válik mint magától értetődő tény." Csak közben lesznek az igazságnak áldozatai, a hazugságnak pedig haszonélvezői.

SZENDI GÁBOR

A rémálom

Az amerikai Colorado állambeli Littletonban április 20-án, *Hitler* 110. születésnapján két diák, *Eric Harris* és *Dylan Klebold* két tízkilós csőbombát helyezett el a gimnázium kávézójában, 11.00-ra időzítve, amikor is mintegy 900 tanuló tartott óraközi szünetet. A bombák nem robbantak fel, de a fiúk a kabátjuk alatt becsempészett puskákból 11.19-kor tüzet nyitottak, megölve egy diákot, majd berontottak a kávézóba, és tüzelni kezdtek a bombákra, hogy felrobbantsák azokat. Ha ez sikerült volna, körülbelül 400 diák halt volna meg a detonáció következtében. Mindenki menekült, amerre látott, s az első segélyhívás 11.25-kor futott be a rendőrségre. A kiérkező rendőrök tűzharcba keveredtek a fegyveres diákokkal, akik felfelé menekülve az emeleti osztálytermekben rálőttek iskolatársaikra, majd a könyvtárba berontva 10 tanulót megöltek, s sokat megsebesítettek. Mikor felismerték, hogy már nem menekülhetnek, Harris fejbe lőtte társát, majd puskája csövét szájába véve szétlőtte saját fejét. A tragédia mérlege: 13 halott, valamint 23 sebesült. Az épületben és környékén még órákkal később is újabb és újabb bombákat találtak. Mint a nyomozás kiderítette, a két fegyveres diák tervei között szerepelt egy repülőgép eltérítése is, amellyel New York valamelyik részébe akartak becsapódni (1.). Harris bizonyítottan antidepresszánst szedett már egy ideje, mielőtt a mészárlást kitervelte barátjával (2.), akárcsak Klebold (3.). Furcsa mód a két fiút kifejezetten kedvesnek és udvariasnak írták le iskolatársaik. *Mark Taylor,* akit másokkal egyetemben Harris sebesített meg, tíz golyót eresztve a mellkasába, felépülése után úgy nyilatkozott, hogy nem tud Harrisra haragudni, mert szerinte nem Harris, hanem az antidepresszáns tette őt gyilkossá. Taylor pert indított az antidepresszánst gyártó cég ellen. A Harris által hónapokon át szedett gyógyszerhez mellékelt leírás szerint gyakori mellékhatás lehet a memóriazavar, az izgatottság, a mániás reakció és a pszichotikus állapot. A ritkább mellékhatások között szerepel az agitáltság, az ellenségesség, a hallucináció, a pszichózis és a téveszme.

2001. március 5-én a kaliforniai Santee város Santana gimnáziumában egy 15 éves diák, *Charles Andrew Williams* 22-es kaliberű pisztolyával két diáktársát megölte, 13 személyt pedig megsebesített (4.). Egy szemtanú elmondása szerint a fiú a férfimosdóból kilépve mosolyogva lőtt, majd visszatért a mellékhelyiségbe (5.), ahol már két agyonlőtt diáktársának holtteste feküdt. A helyszínre érkező rendőrök, akik a mosdóajtón át kiáltozva végül rávették a fiút, hogy kijöjjön és megadja magát, elmondták, hogy amikor kijött, „nagyon nyugodtnak, lazának, közömbösnek látszott". Egyszerűen nem tudni az okát, miért lőtt. A véletlenül a mosdóban tartózkodó két fiút megölte, majd előjőve válogatás nélkül lőtt mindenkire, akit meglátott. Elszántságát mutatja, hogy fegyverét legalább négyszer töltötte újra. Williams tettét megelőzően többeknek beszélt arról, hogy lövöldözni fog az iskolában, de mindenki tréfának vette a kijelentést. Egyik osztálytársa kedves, tréfás fiúként írta le őt, akiről elképzelhetetlen, hogy ilyet tesz (6.). Williams antidepresszánst szedett a lövöldözés idején (7.).

A 15 éves oregoni *Kip Kinkel* karabéllyal végzett szüleivel, majd elsétált iskolája, a Thurston gimnázium kávézójába, és kilőtte az 51 golyót tartalmazó tárat, megölve két diákot és megsebesítve másik 22-t (8.). A gyilkolásnak az vetett véget, hogy egy sebesült diák rávetette magát, és végül lefogták. A házkutatás során Kinkel szobájában több általa készített bombát találtak. Kinkel a gyilkosság ideje alatt antidepresszánst szedett (9.). A bírósági szakértő skizofréniára utaló jeleket talált a fiúnál, s valószínűsíthető, hogy az antidepresszáns szedése megzavarta az amúgy is sérülékeny idegrendszerű fiú lelkét.

Hasonlóképpen járt *Jason Hoffman,* aki 18 évesen 5 embert sebesített meg puskájával a Granite Hills gimnáziumban. Eredetileg a dékánnal akart végezni (10.). Hoffman röviddel a lövöldözések előtt járt pszichiáternél, aki rögtön két antidepresszánst is felírt neki (11.).

Az utóbbi húsz évben mintegy 30 ilyen iskolai lövöldözés fordult elő.

Szabályos rémtörténetek esnek meg antidepresszánsok hatására más körülmények között is. Dallasban két fivér (10, illetve 15 éves) megölte, majd eltemette 6 éves testvérét. *Elizabeth Bush* katolikus iskolába járt, amikor lelőtte iskolatársát. A 15 éves *Jarred Viktor,* aki korábban soha nem mutatott agresszív viselkedést, 61 késszúrással megölte nagyanyját. A 15 éves *Nick Mansies* behívott otthonába egy süteményárus gyermeket, és halálra verte. Egy 12 éves fiú álmukban lelőtte nagyszüleit, majd rájuk gyújtotta a házat. Az eseteket *dr. Ann Blake Tracy* közli, aki a „Prozac: csodaszer vagy Pandora szelencéje? – Szerotonin-rémálmunk" című könyv szerzője (12.). *Katrina Sarkissian,* a 17 éves diáklány egy iskolai partin hirtelen nekiesett 15 éves társának, és leszúrta. Az áldozat egy magas, izmos, vi-

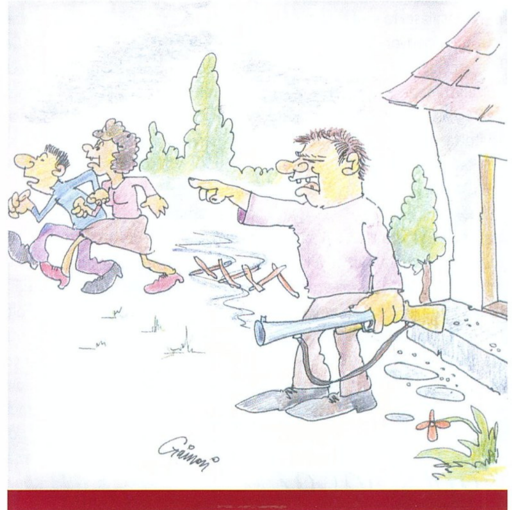
zipólózó és röplabdázó lány volt. Az egész olyan hirtelen történt, hogy senki nem tudott közbeavatkozni. Katrina Sarkissian másnap a rendőrségen a kikérdezés során hirtelen összeesett, s kórházba szállítás után meghalt. Boncoláskor kiderült, hogy antidepresszáns-túladagolás volt a halál oka (13.). A történet megértéséhez tudni kell, hogy a modern SSRI-ket (szelektív szerotonin-visszavételgátlókat) éppen azzal szokták reklámozni, hogy túladagolásuk nehéz, mert a terápiás adag és a mérgező mennyiség nagyon távol áll egymástól. Amivel viszont az orvosok szinte sehol a világon nem számolnak, az az, hogy az emberek 7-10%-ánál hiányzik a P450 CYP2D nevű enzim, amely az antidepresszánsok lebontásához szükséges (14.). Akinél ez hiányzik, márpedig a gyógyszer felírásakor senkin nem végzik el az ellenőrző vizsgálatokat, annak a normál gyógyszeradagolás mellett fokozatosan felhalmozódik a vérében az antidepresszáns, és ennek végzetes következménye lehet. Egy 12 éves kisfiú is így halt meg Amerikában, s ráadásul kezdetben a szerencsétlen szülőket vádolták azzal, hogy megmérgezték a gyermeket, mire kiderült, hogy ez az enzim hiányzott a szervezetéből (14.).

Felnőtt áldozatok

2004 augusztusában *Joseph Coladonatót*, a nyugdíjba vonult idegsebészt gyilkossági kísérlet vádjával tartóztatták le a dél-jerseyi Cherry Hillben, mert puskával rálőtt feleségére és annak bátyjára. Az eset azután történt, hogy a sebész egy napon fojtogatni kezdte a feleségét, aki erre elköltözött otthonról, és néhány holmijáért tért csak haza. Az első meghallgatáskor a vádlott védője bejelentette, hogy Coladonato sokáig antidepresszánst szedett, majd mielőtt az erőszakos cselekmények elkezdődtek volna, az antidepresszáns szedését abbahagyta. Coladonato büntetlen előéletű volt, családjával szemben addig soha nem tanúsított erőszakot. Mint ismeretes, az antidepresszánsok elhagyásakor egyeseknél súlyos megvonási tünetek jelentkeznek, amelyek nagyfokú szorongást, agresszív késztetések megjelenését és különféle pszichiátriai zavarokat eredményezhetnek (15.).

Mary Ellen Moffit elhivatott tanítónő volt, akit imádtak nebulói, s reggelente öleléssel várta őket az osztályban. A környezete úgy ismerte, mint mélyen vallásos asszonyt, aki mindenkivel kedves és segítőkész, jóságos és szelíd. Házukban a falakat mosolygós családi fotók és lelkesítő idézetek díszítették. 2004 augusztusában azonban megfojtotta 5 hónapos kisbabáját, majd végzett önmagával is. A kisvárost megrázta az érthetetlen esemény, a katolikus gyülekezet szakértők bevonásával minikonferenciát rendezett, hogy az elkeseredett emberek megérthessék, mi történt. Moffit szülés utáni depresszióban szenvedett, aminek kezelésére antidepresszánst szedett, s a boncolás igen nagy mennyiséget mutatott ki a vérében (16.). Gyilkossága és öngyilkossága előtt 5 hónappal közleményt adott ki az Amerikai Gyógyszerészeti Hivatal, amelyben a Moffit által szedett antidepresszánst és másik kilencet öngyilkossági kockázat szempontjából veszélyesnek nyilvánította, és utasította a gyártó cégeket, hogy ezt tüntessék fel a gyógyszerhez mellékelt tájékoztatón. Ezek a szerek, amint az a hivatal közleményében áll, fokozhatják az öngyilkosság és az agresszív cselekmények kockázatát. Az Amerikai Gyógyszerészeti Hivatal az után adta ki ezt a közleményt, hogy nyilvános meghallgatás keretében 60 személy – szülők, illetve képviselőik – beszámolt gyermeke, rokona öngyilkosságáról vagy gyilkosságáról, amit antidepresszánsok szedése alatt követett el (17., 18.).

A 60 éves *Donald Schell* esete azért közismert Amerikában, mert a Cheyenne Szövetségi Kerületi Bíróság 6,4 millió dollár kártérítés fizetésére kötelezte a GlaxoSmithKline gyógyszercéget, amelyet Schell rokonai pereltek be. A férfi 1998 februárjában felkeresett egy orvost, aki felírta neki a cég egyik antidepresszánsát. Elkezdte szedni, és pár nap múlva minden átmenet nélkül lelőtte a feleségét, a lányát és 9 hónapos unokáját, majd végzett önmagával is. A tárgyaláson kiderült, hogy Schell korábban már próbálkozott egy másik antidepresszánssal, de abba kellett hagynia,

mert kórosan izgatottá vált, és hallucinálni kezdett (19.). A tárgyalás igen jellemző fordulata volt, amikor a cég védői előhúztak egy tanulmányt, amely bizonyította, hogy a szóban forgó antidepresszáns nem fokozza az öngyilkosság és gyilkosság veszélyét. Tanúként beidézték *dr. David Dunnert*, a Washington Egyetem professzorát, aki a bíróság előtt beismerte, hogy a cikket valójában nem ő írta, az eredeti, ún. nyers adatokat sohasem látta, csak pénzért a nevét adta a cikkhez más szerzőtársaival együtt. A szakértők meghallgatása után a bíróság ítéletet hozott: a szörnyű tragédiához többek között az vezetett, hogy a gyógyszercég tagadta az antidepresszáns valódi kockázatait. *David Healy* professzor újraelemezte a cégtől bírósági úton megszerzett nyers adatokat, és kiderült, hogy a szóban forgó antidepresszáns jelentős öngyilkossági és gyilkossági kockázatot jelent, amit a gyógyszercég tudván tudva elhallgatott (20.).

Fantomszerzők

Dr. David Dunner esetét a szakirodalom a szellem- vagy fantomszerzőség címszó alá sorolná, és ez a jelenség egyre nagyobb aggodalommal tölti el a kutató- és orvostársadalmat, mert lassan már nem lehet tudni, melyik tanulmány vagy vizsgálati eredmény igazi, és melyik hamisítvány. A fantomszerzők általában a gyógyszercégek emberei vagy felbérelt szakemberek, akik olyan cikket írnak, amilyet rendelnek tőlük. A fantomszerzők, illetve a cégek ezt valójában reklámtevékenységként fogják fel. Végül is az, csak tudományos tanulmánynak van álcázva, és amíg nem bukik le valaki, mint Dunner, soha nem derül ki a csalás. David Healy szerint a szaklapokban megjelent cikkek 50%-a „nem úgy íródott, ahogy azt az utca embere képzeli" (21.).

Annette Flanagin vizsgálatot végzett munkatársaival, amely az Amerikai Orvosi Szövetség Lapjában (JAMA) jelent meg. Az eredmény nagyon szolid becslésnek tekinthető, ám még így is elképesztő csalásokra mutat rá. 1996-ban három kiemelkedő és három másodvonalbeli szaklap 1179 szerzőjének küldtek ki névtelenséget ígérő kérdőívet arról, hogy vajon tényleg ők írták-e a nevük alatt megjelent cikkeket, összefoglaló tanulmányokat. Csupán 69%-uk válaszolt, s nem tudni, a maradék 31% rontotta vagy javította volna-e a statisztikákat. Mindenesetre a válaszok elemzéséből kiderül, hogy 1996-ban a hat újságban a tudományos publikációk 11%-a fantomszerzőtől származott, s a feltüntetett szerzők csinos summáért csupán a nevüket adták a cikkekhez (22.). Különösen kritikusnak számít az a tény, hogy az ún. összefoglaló (review) tanulmányok 16%-a volt fantomszerző által írott, ugyanis az orvosoknak készített kezelési ajánlások pontosan az ilyen tanulmányokra építenek. Ezek szerzői, ha becsületesek, áttekintik az adott kérdésben megjelent szakirodalmat, és valamilyen következtetésre jutnak: például a vizsgálatok összességükben támogatják-e, vagy sem egy gyógyszer alkalmazását valamely betegség esetében.

Kapcsolat az antidepresszánsok és a gyilkosságok között

James L. Hirsen professzor szerint a baj a nyolcvanas években kezdődött, amikor is egyre bejáratottabb módszerré vált, hogy az iskolában a nehezen kezelhető gyerekek a depresszió, a hiperaktivitás, illetve a figyelemzavaros hiperaktivitás diagnózisára Ritalint (stimuláns) vagy modern, úgynevezett SSRI-antidepresszánsokat kaptak. Ma fiatalok milliói szednek különféle antidepresszánsokat, s sokak véleménye szerint az iskolai lövöldözések, gyilkosságok és öngyilkosságok hátterében szinte mindig megtalálható az antidepresszáns (23.). Mások, különösen a gyógyszergyártók és a gyógyszereket felíró szakemberek, ezt vitatják.

Lewis A. Opler professzor „A Prozac és más pszichiátriai drogok" című könyvében azt írja, hogy a Prozac „apátiát, hallucinációt, ellenségességet, irracionális eszméket, paranoiditást, antiszociális viselkedést, hisztériát és öngyilkossági gondolatokat" idézhet elő (24.).

Az új antidepresszánsok a klinikai vizsgálatok során a személyek kb. 4-6%-ánál pszichiátriai értelemben vett mániás állapotot idéztek elő; ez súlyos esetben egy pszichotikus állapot (25.), amely bizarr, grandiózus, gondosan kidolgozott, destruktív tervekhez vezethet.

Dr. Malcolm Bowers, a Yale egyetem pszichiátere arról számolt be, hogy egy 14 hónapos periódust vizsgálva a kórházukba pszichiátriai okokból felvételre kerültek 8%-ánál SSRI-k által kiváltott pszichózist állapítottak meg (26.). Ez Amerika méreteire vetítve évente 155 000 SSRI által indukált pszichózist jelent.

Dr. Craig N. Karson, az arkansasi egyetem pszichiátriai és patológiai professzora évek óta kutatja a Prozac hatását az agyra. Vizsgálatai szerint a Prozac és más antidepresszánsok hatóanyaga hónapok alatt felhalmozódik az agyban, és több százszorosa lehet annak, mint amit egy vérvizsgálat kimutat (26.).

Donald Marks belgyógyász, mikrobiológus és gyógyszerkutató szerint komoly probléma, hogy az orvosok és pszichiáterek figyelmét nem hívják fel arra, hogy az antidepresszánsok szedése gyakran eredményezhet agresszív – gyilkos vagy öngyilkos – késztetéseket, s ezért az orvosok óvatlanok, felkészületlenek az efféle mellékhatások felismerésére és megelőzésére (27.). Mert természetesen nem kell azt gondolni, hogy mindenki, aki antidepresszánst szed, holnap leugrik a Szabadság hídról. Az Amerikai Gyógyszerészeti Hivatal legújabb közleménye szerint, amit persze óvatos alulbecslésnek kell tekintenünk, 100 gyermekből 3-4 veszélyeztetett. Az más kérdés, hogy adott esetben indokolt-e az antidepresszáns szedése, de ha valaki már szedi, fokozott figyelmet érdemel. Az is világos, hogy nem kezd el mindenki lövöldözni, aki antidepresszánst szed, de amikor százezrek és milliók használják, mindig akadnak olyanok, akiknél az esetleges mellékhatások ezt kiváltják.

Jon Rappoport, a Pulitzer-díjas, független újságíró írása szerint az antidepresszánsok gyakori mellékhatása a gyilkossági vagy öngyilkossági késztetés, amit azonban titokban tartanak, mert rontaná az üzletet. Véleménye szerint – és ebben osztozik másokkal – a figyelemzavarral járó hiperaktivitás egy kreált betegség, amely legalizálja azt, hogy gyermekeknek és fiatalkorúaknak antidepresszánsokat írjanak fel (28.).

Rappoport idézi az Amerikai Gyógyszerészeti Hivatal állásfoglalását, amely azonnal, halasztást nem tűrően az öngyilkossági kockázatra figyelmeztető felirat elhelyezését követelte meg 10 forgalomban lévő antidepresszáns esetében. Az Angol Gyógyszerészeti Hivatal pedig egy szer kivételével egyenesen betiltotta az antidepresszánsok fiatal korban való alkalmazását (29.). E cikkben csak utalni tudtunk mindarra, ami a külföldi napi és szaksajtó hasábjain részletesen ismertetésre került, miszerint a gyógyszergyárak tudatosan eltitkolják az antidepresszánsok kockázatait, meghamisított adatokat közölnek, fantomszerzőkkel íratnak cikkeket, amelyekhez neves szakemberek nevét vásárolják meg (30.).

Csupán példaként kiragadva a megdöbbentő hírek egyikét: egy kutatócsoport gyógyszercégektől kérte, hogy bepillanthasson

a nem publikált gyógyszervizsgálatok eredményeibe, de a cégek ezt megtagadták. Akkor a szerzők kormányzati forrásokból szereztek be nem publikált vizsgálati adatokat, és a statisztikai elemzés azt mutatta, hogy a legmodernebb antidepresszánsok gyermekeknél komoly kockázatot jelentenek az öngyilkosság tekintetében. Az egyik szerről például az derült ki, hogy szedése 14-szeresére növeli az öngyilkossági gondolatok és a tényleges öngyilkosság kockázatát (31.).

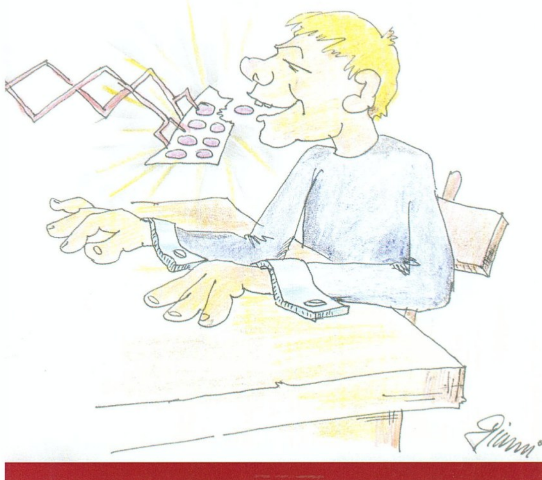
Az egyik legrangosabb orvosi szaklapban, a Lancetben jelent meg 2004 áprilisában *dr. Whittingtonnak* és munkatársainak tanulmánya, amely rámutatott arra, hogy a nem közölt publikációk teljesen félrevezető kezelési ajánlásokhoz vezetnek, mert a nem publikált adatok elemzése komoly kockázatokat mutat, szemben a hivatalosan publikált adatokkal, amelyek rendkívül kedvező képet mutatnak (32.). A tanulmány záró sora: „A bármi okból nem publikált vizsgálatok és a fontos adatok kihagyása a publikált vizsgálatokból téves kezelési ajánlásokhoz vezethet."

Egy szakfolyóirat szerkesztői közleménye rendkívül komoly állásfoglalásnak számít, mert nem egyszerűen egyes szerzők, hanem az egész lap és a mögötte álló tudományos gárda véleményét közli. A Lancet szerkesztői közleménye 2004. április 24-én így szólt:

Nyomasztó kutatás

„Még elképzelni is nehéz a szülők, rokonok és barátok szörnyű érzéseit, amikor egy gyermek kioltja saját életét. Katasztrófa az, hogy az ilyen eseteket elősegíthetik olyan szerek, amelyeket jótékony hatásúnak gondoltak. Annak a gondolatnak, hogy a gyógyszerek használata csak a kedvező vizsgálati eredmények szelektív publikálásán alapul, egyszerűen elképzelhetetlennek kellene lennie. Ezen a héten a Lancet közölte Whittington és munkatársai elemzését, amely azt mutatja, hogy pontosan ez történik azokban a kutatásokban, amelyek az antidepresszánsok használhatóságát vizsgálják gyermekeknél. Eredményeik illusztrálják, hogyan élnek vissza durván a betegek orvosokba vetett bizalmával. Az eredmények azt is bemutatják, hogy használják ki a gyógyszervizsgálatokra önként jelentkezők az orvoslásba és a gyógyszeriparba vetett bizalmát. Az antidepresszánsok gyermekeknél való alkalmazásának kutatása zavaros, manipulált, és intézményes kudarc. Bár a publikált bizonyítékok a legjobb esetben is ellentmondásosak, az antidepresszánsok gyermekkori alkalmazását folyamatosan bátorítják a gyógyszercégek és a klinikusok világszerte. A múlt hónapban a Kanadai Orvosi Társaság lapja a nyilvánosság elé tárta egy gyógyszercég belső dokumentumát, amely azt bizonyította, hogy a cég manipulálja az eredmények publikálását. Egy általuk forgalmazott antidepresszáns kapcsán a belső dokumentumban ez áll: »Elfogadhatatlan volna az az állítás, hogy a hatásosság nem bizonyított, ez aláásná a gyógyszerünkről kialakított képet.« A globális orvoslásban, ahol a bizonyítékokon alapuló kezelést aranyszabálynak tekintik, ezek a csalások katasztrófát jelentenek. A publikált adatokból levont téves következtetések alapján egyre nagyobb számban születnek kezelési döntések és ajánlások, amelyek alapvetően meghatározzák a módszereket az egészségügyben. Ez a folyamat fölöslegessé válik, ha az eredmények ily könnyen manipulálhatók azok által, akik hatalmas anyagi előnyre tesznek szert mindezek révén. A megnevezett antidepresszáns (amelynek eltitkolták öngyilkosság-fokozó hatását) forgalma csak tavaly 5 milliárd dollár volt."

A szerkesztői közlemény még azt is hozzáteszi, hogy a kormányzati egészségügyi szervek tekintélyét szintén aláássa, hogy csak azokba az adatokba tekinthetnek be, és azok alapján kell döntéseket hozniuk, amelyeket a gyógyszergyárak a maguk szempontjából kedvezőnek ítélnek (33.).

Az eltitkolt vizsgálatot egyébként publikálták – csak épp meghamísítva –, és a „kutatást" vezető tudós, *dr. Keller* azt nyilatkozta: „Ez az első alapvető bizonyítéka a biztonságos és hatékony antidepresszáns-kezelésnek fiatal korban... Reményeink szerint ez a vizsgálat megérteti a klinikusokkal és a családokkal, hogy mit tehetnek a hatásos kezelés érdekében a depressziós tinédzserekkel" (34.). Az ügy kapcsán New York állam főügyésze a GlaxoSmithKline-t csalás vádjával perbe fogta (35.). De a szakma rezignáltságára jellemző, hogy Kellernek és munkatársainak semmilyen kellemetlensége vagy hátránya nem származik abból, hogy részt vett egy vizsgálat hamis interpretálásában és publikálásában. Nyugodt lelkiismerettel él és dolgozik tovább.

Nincs, aki szót emelne ez ellen?

Éppenséggel van, de annak nem jár érte dicséret. *David Healyt* például azért penderítették ki a Torontói Egyetemről, mert előadást mert tartani az antidepresszánsok öngyilkossági késztetést serkentő hatásairól. *Dr. Nancy Olivierit* pedig azért bocsátották el állásából – szintén a Torontói Egyetemről –, mert nyilvánosságra hozta, hogy az általa kipróbált gyógyszer ártalmas hatású a betegekre nézve. Állását csak nemzetközi tiltakozásra kapta vissza (14.). Sorolhatnánk még a példákat, amelyek arról szólnak, hogy bosszúálló gyógyszercégek és intézmények olykor a demokratikus jogokat sárba tiporva fejezik ki nemtetszésüket. Vitatkozni nem szeretnek, mert a tények ellenük szólnak.

Magyarországon a téma ez ideig ritkán került szóba, akkor is csak a szaklapok hasábjain, s a cikkek visszhang nélkül elhaltak. E cikk szerzője összefoglaló tanulmányt kívánt közölni két hazai szaklapban: az egyiknek szorosan vett profiljába nem illett bele, a másik az érdeklődés hiányára hivatkozva utasította vissza a közlést. A tanulmány közben „fű alatt" terjedt, s mint a mesében, eljutott a Mozgó Világ szerkesztőségébe, amely rendelt a szerzőtől egy cikket (30.). Az írást sokan félreértették, valamiféle pszichiátria- vagy antidepresszáns-ellenességet olvastak ki belőle. Olykor sajnos sarkosan kell fogalmazni, de nyilvánvalóan nem általában van baj a pszichiátriával, és nem általában rosszak az antidepresszánsok. A fenti példák azt illusztrálják, hogy az antidepresszánsokat – legalábbis Amerikában – túl könnyen felírják, sokszor olyanoknak is, akiknek nem kellene, nem sejtve, hogy micsoda kockázatnak tesznek ki egy-egy beteget. Az öngyilkossági hajlamot fokozó hatás száz antidepresszánst szedő emberből 3-4-et érint. Ahol azonban, mint Amerikában is, milliók szedik e szereket, ez a szám már komoly mennyiséget takar! Egymillió emberből harmincezer! És ki tudhatja, hogy nem éppen ő vagy a gyermeke esik-e bele abba a harmincezerbe?

Ajánlott irodalom:

1. *www.fact-index.com/c/co/columbine_high_school_massacre_1.html*
2. *www.breggin.com/luvox.html*
3. *www.thebatt.com/global_user_elements/printpage.cfm?storyid=653073*
4. *archives.cnn.com/2001/US/03/07/school.shooting.01/*
5. *www.keystosaferschools.com/Santee_High_California_Shooting03501.htm*
6. *archives.cnn.com/2001/US/03/05/school.shooting.08/*
7. *www.firstliberties.com/antidepressant_connection.html*
8. *www.antidepressantsfacts.com/KipKinkel.htm*
9. *www.antidepressantsfacts.com/KipKinkel.htm*
10. *www.signonsandiego.com/news/metro/granitehills/20010419-9999_7m19hoffman.html*
11. *www.antidepressantsfacts.com/Jason-Hoffman-18-Celexa-Effexor.htm*
12. *namiscc.org/MentalHealthRecovery/PaxilWarnings.htm*
13. *www.antidepressantsfacts.com/Katrina-Sarkissian.htm*
14. *Breggin, PR: The antidepressant fact book. Perseus Publ. Cambridge, Massachusetts, 2001.*
15. *www.courierpostonline.com/news/southjersey/m081204b.htm*
16. *www.antidepressantsfacts.com/2004-07-26-Mary-Ellen-Moffitt37-paxil.htm*
17. *www.fdaadvisorycommittee.com/fdc/advisorycommittee/committees/anti-infective+drugs/020204_suicide/020204_suicider.htm*
18. *www.fda.gov/bbs/topics/answers/2004/ans01283.html*
19. *www.pssg.org*
20. *www.drugawareness.org/Archives/2ndQtr_2002/record0021.html*
21. *www.guardian.co.uk/medicine/story/0,11381,646078,00.html*
22. *www.ama-assn.org/public/peer/7_15_98/jpv80004.htm*
23. *www.firstliberties.com/antidepressant_connection.html*
24. *www.antidepressantsfacts.com/KipKinkel.htm*
25. *www.breggin.com/luvox.html*
26. *proliberty.com/observer/20010407.htm*
27. *www.mercola.com/fcgi/pf/2002/sep/18/luvox.htm*
28. *www.newmediaexplorer.org/sepp/2004/02/11/antidepressants_drugging_kids_in_school.htm*
29. *www.laleva.org/eng/2004/04/antidepressant_ssri_unpublished_data_reverses_riskbenefit_of_drugs.html*
30. *Szendi Gábor: Depresszióipar. Mozgó Világ, 2004. okt.*
31. *www.laleva.org/eng/2004/04/antidepressant_ssri_unpublished_data_reverses_riskbenefit_of_drugs.html*
32. *www.antidepressantsfacts.com/Lancet-SSRIs-childhood-depression.htm*
33. *www.thelancet.com/journal/vol363/iss9418/full/llan.363.9418.editorial_and_review.29416.1*
34. *www.brown.edu/Administration/George_Street_Journal/vol25/25GSJ31e.html*
35. *www.laleva.org/eng/2004/06/paxil_glaxo_smithkline_and_antidepressants_studies_fraud_two_studies_two_results_and_a_debate_over_a_drug.html*

DIGITÁLIS FÉNYKÉPEZÉS (II.)

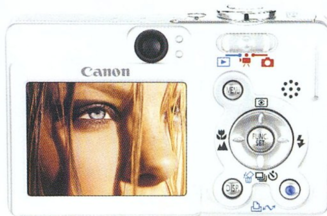
Ezernyi lehetőség

Sorozatunk előző részében arról írtunk, hogy milyen hasonlóságok és különbségek találhatók az analóg és a digitális fényképezés között. Ezúttal továbbmegyünk: bemutatjuk olvasóinknak, hogy miben különbözik egymástól két, látszólag ugyanolyan tudással rendelkező digitális kamera. A cikk elkészítésében ismét Török Ferenc, *a Canon Hungária Consumer Imaging Group ágazatának kereskedelmi és marketingvezetője volt segítségünkre.*

SZÉLL ANDRÁS

Hogyan is kell fényképezőgépet választani? Nos, az analóg fényképezés korában választottunk magunknak egy vázat, egy objektívet, és eldöntöttük, hogy mit szeretnénk fényképezni. Esküvőt, tengerpartot, portrét, csillagokat – és a tárgy alapján választottunk analóg kameránkhoz egy filmet is. A bolti eladók tudtak ebben segíteni: olyan filmeket ajánlottak, amelyek színvisszaadásukban, hangulatukban, érzékenységükben megfeleltek a különböző célokra.

Megszokhattuk például, hogy egyes filmek harsányabb színeket adnak vissza: élénkebb zöldet, pirosat. Más típusok nagyon szép bőrszíneket és általánosan kiegyensúlyozott palettát nyújtanak. Az analóg film kiválasztásával tehát eldőlt, hogy milyen színteret fogunk viszontlátni az előhívott felvételeken. Tudnunk kell, hogy az amatőr filmek esetében a gyártók törekednek arra, hogy olyan termékeket állítsanak elő, amelyek széles körben felhasználhatók, és megfelelnek a nagy átlag igényeinek. Természetesen választhatunk professzionális filmeket is, amelyek sokkal inkább „ki vannak hegyezve" bizonyos szituációkra. Ezek aztán tényleg csak a célnak megfelelően – például zárt térben, portréfotózásra – használhatók, és nem alkalmasak arra, hogy reggel a strandon, délután a múzeumban, este pedig a csillagfényes teraszon megrendezett vacsorán fényképezzünk velük. Egy profi fotós viszont tudja, hogy a felvételekből milyen szituációban melyik filmmel tudja kihozni a maximumot.

A gépbe zárt világ

„A digitális kamerák esetében a fényképezőgép-választással egyidejűleg választjuk ki a filmet is!" – Török Ferenc igyekszik felhívni mindenkinek a figyelmét arra, hogy a digitális fényképezőgép szenzora és elektronikája meghatározza, hogyan teljesít különböző élethelyzetekben: napfényes tengerparton, zárt térben vagy akár ködben.

A digitális fényképezőgépek viszont jelentősen eltérnek egymástól ezen a területen. Hibát követünk el, ha a különböző készülékeket csupán olyan specifikációk alapján hasonlítjuk össze, mint például a szenzor felbontása vagy az optikai zoom. „Gépkocsit sem csak a kerekek száma, a motor- és a csomagtartó mérete alapján választunk, létezik még ezer más szempont. Egy autónál – vagy akár valamely más műszaki cikknél – már megszoktuk, hogy részletesen szemügyre vegyük. Milyen kényelmes a használata, milyen megbízható a gyártó, és így tovább. A digitális fényképezésről még sokat kell tanulnunk, hiszen ez egy új technológia, amely ráadásul folyamatosan fejlődik."

Nem mindegy tehát, hogy milyen „tudás" van beépítve a fényképezőgépbe, mert ez nagyon erősen szelektálja a márkákat. A Canon például kifejezetten képfeldolgozásra fejlesztett processzorát építi be fényképezőgépeibe: a DIGIC – újabban pedig a DIGIC II – egy hatalmas adatbázis alapján kezeli a kü-

lönböző fényképezési szituációkat. Így maga a gép ismeri fel, hogy ellenfényes szituációban van, és ennek megfelelően állítja be a képkidolgozási eljárást, amely a digitális fényképezőgépeknél a készülék belsejében megy végbe. (Mondhatjuk tehát, hogy a digitális fényképezőgépek esetében nemcsak a filmet, hanem magát a labort is a géppel együtt választjuk ki.)

Mindez meghatározza, hogy milyen lesz az elkészült kép. Azt látjuk viszont, amit exponáláskor a valóságban láttunk, vagy pedig kifakult, kevésbé részletes eredményt kapunk? Ez olyan szempont, amely befolyásolja, hogy mennyire fogjuk megszeretni az új „fotóapparátot". A megfelelő választáshoz tulajdonképpen egyszerű lenne kimondani az aranyszabályt: a gép ára általában tükrözi a minőségét.

A titok a részletekben van

De ne egyszerűsítsük le ennyire a kérdést! Tudjuk, hogy a vásárló szempontja egyértelmű: azt szeretné, hogy a digitális géppel exponált és valamilyen módon kinyomtatott vagy a monitoron megnézett felvételek élményt jelentsenek számára. Ehhez arra van szükség, hogy a digitális fényképezőgép a belső feldolgozás során jó minőségű képpé varázsolja a felvételt.

A különböző gyártók különböző múlttal rendelkeznek a fotográfiában. Egyesek évtizedek óta gyártanak analóg fényképezőgépeket – a Canon például 1934 óta –, objektíveket, tehát rendelkeznek azzal a tudással, amely ahhoz szükséges, hogy valaki jó készülékekkel jelenjen meg a piacon. Tudni kell, hogy a digitális fényképezőgépekben alkalmazott szenzortechnológia sem új, videokamerákban, faxokban, szkennerekben régóta használják. Az analóg kamerák gyártása során felhalmozott tudást pedig most ültetik át a digitális fényképezőgépek világába. Ugyanez vonatkozik a „kimeneti oldalon" felhalmozott tudásra: a gyártónak előnyt jelent, ha nyomtatókat, nyomtatópapírokat is előállít, hiszen ezzel válik teljessé a képalkotási folyamat.

E tudás kézzelfogható példája a Canon már említett DIGIC processzora, amelynek nemrég jelent meg a második generációja. Ez a párját ritkító processzor van beépítve a Canon digitális fényképezőgépeibe, feladata pedig az, hogy a szenzor ál-

tal rögzített adatokból a lehető legjobb képet állítsa elő, és azt a lehető leggyorsabban tárolja.

A képfeldolgozó processzor felügyeli többek között, hogy a képek színtanilag a helyükön legyenek, hogy a fehéregyensúly rendben legyen. Egy havas táj lefényképezése esetén tapasztalhatjuk, hogy a gyengébb géppel készített képeinken a hó kékes, fakó árnyalatot kap. Ennek oka, hogy a rengeteg fehér szín „elviszi" a fehéregyensúly-állítást, a fényképezőgépek többsége azonban nem elég intelligens ahhoz, hogy ezt a csúszást korrigálja.

A DIGIC-hez hasonló fejlett processzorok viszont a különböző beállítások, illetve a fényképezőgép helyzete (álló vagy fekvő formátumú kép) alapján képesek felismerni, hogy mi az ideális. Így a jobb készülékek tágabb határok között tudnak megfelelő korrekciót végezni.

A színek rejtélye

Az image rendering, azaz a képfeldolgozás során alkalmazott algoritmusok tehát meghatározzák, hogy milyen lesz a végeredmény. Ugyanebbe az irányba mutat az úgynevezett memóriaszínek alkalmazása.

„Ha ránézünk egy zöld fára, akkor azt ugyanolyan zöldnek látjuk reggel, délben és este is. Ha színtanilag vizsgálom meg ugyanezt, akkor a visszavert fény alapján tudjuk eldönteni, hogy a tárgy milyen színű, tehát a szín attól függ, hogy milyen a megvilágítás. Az emberi agy viszont emlékekkel rendelkezik, amelyek megmondják, hogy egy fa színét milyennek kell látnunk. Ugyanezt a memóriaszínekre vonatkozó tudást építették be a Canon fényképezőgépekbe, a belépőszintű modellektől kezdve egészen a professzionális célra szánt készülékekig" – mondja Török Ferenc.

Az emberi agy tehát nagyon sok, a képek „élvezeti értéke" szempontjából meghatározóan fontos színre emlékezik: a bőrszínre, az ég kékjére, a fák zöldjére.

Megkérdezhetjük természetesen, hogy miért működne ez a dolog, hiszen a természetben is számtalan szín fordul elő. Ez így igaz, de érdekes megemlíteni például, hogy a nagyon különböző bőrszínek egyes összetevőikben színtanilag nagyon hasonlóak egymáshoz. Ezekben az összetevőkben ugyanolyan értékeket produkál a sötét, napbarnított bőr, mint a tejfehér.

A színek korrekcióját azonban a másodperc törtrésze alatt kell elvégeznie a gépnek. Ezért térünk vissza annyiszor a Canon komplex képalkotási folyamatára, hiszen a DIGIC chippel olyan célprocesszort hozott létre, amely valóban képes a valódi kép minden tekintetben színhű digitális leképezésére. (A Canon hosszú évek óta a második-harmadik helyen szerepel az Egyesült Államokban benyújtott szabadalmakat felsoroló cégek listáján, Japánban pedig kétszer annyi szabadalmi bejegyzése van a zoomobjek-

Szenzorológia

A digitális kamerákban használt „film" egy CCD (Charged Coupled Devices) vagy egy CMOS (Complementary Metal Oxide Semiconductor) chip. Ez a szenzor több millió apró, fényérzékeny cellából tevődik össze. Mindegyik megváltoztatja elektromos tulajdonságait a rá eső fénynek megfelelően.

A két technológia közül a CMOS gyártása olcsóbb, ennél a technológiánál viszont a gyártónak sokkal több erőfeszítést kell tennie, hogy a szenzort valóban alkalmassá tegye képrögzítésre, fényérzékelésre. Így CMOS-érzékelőkkel vagy a nagyon olcsó kamerákban találkozunk (amelyeket a magas alapzaj miatt általában jobb elkerülnünk), vagy a félprofi, profi tükörreflexes fényképezőgépekben. (Ennek technológiai okai vannak.)

A digitális fényképezőgép egyik legfontosabb tulajdonsága a beépített szenzor felbontása. Vigyázzunk, ha egy készülék dokumentációjában két értéket látunk, akkor szinte biztos, hogy az alacsonyabb jelenti a szenzor tényleges méretét.

tívek területén, mint az utána következő gyártónak.) Érthető tehát, hogy a cég nem dolgozik a piacon kapható általános célú képfeldolgozó processzorokkal, hanem saját speciális célprocesszorát használja.

A digitális fényképezés – bizonyos szempontból – ugyanis nem más, mint számolás. Nagyon rövid idő alatt hatalmas adattömeget kell elemeznie a gépnek – a valódi színvilágot követő algoritmusok segítségével kell képet alkotnia.

A választás

Milyen kamerát válasszunk tehát? A döntéshez először azt kell tudnunk, hogy a képeinket hol, milyen felületen szeretnénk viszontlátni. Csak a monitoron vagy a televízió képernyőjén kívánjuk megnézni, esetleg ki is szeretnénk nyomtatni? Ha pedig nyomtatni akarunk, mekkora képméret a cél? Ha „nagyra vágyunk", nagyobb felbontású gépre lesz szükségünk.

Ezzel együtt ma már ez a kérdés egyre kevésbé izgalmas, hiszen az általánosnak számító 3-4 megapixeles felbontással rendelkező készülékek kielégítik az átlagos igényeket.

Fontos azonban, hogy a kompakt gépeket a gyártók kategóriákba sorolják. A felső kategóriás gépek általában nagy felbontással és sok manuálisan beállítható funkcióval rendelkeznek, valamint több eszköz csatlakoztatható hozzájuk (például külső vaku). Ezeket azoknak a felhasználóknak érdemes választaniuk, akik szeretnek egyedi fényképeket készíteni, akik a sok manuális funkció segítségével maguk kívánják elvégezni a beállításokat.

A középkategóriába is masszívabb, sokszor fémvázzal rendelkező gépek tartoznak. Tudás tekintetében ide soroljuk a kisméretű, formatervezett, „ékszer jellegű" masinákat is, bár ezek ára sokszor megközelíti a magasabb kategóriás fényképezőkét.

Végül a belépőkategóriába tartozó gépek ár/teljesítmény aránya általában nagyon meggyőző. Ezeknek a készülékeknek a felbontása például megegyezhet egy magasabb kategóriás gépével. Ezzel együtt ezeken már ritkán találkozunk például a manuális rekeszállítás lehetőségével, a külső vaku csatlakozójával, illetve az ilyen gépek nehezen bővíthetők.

A döntés csapdái

A felhasználók kegyeiért természetesen vetélkednek a gyártók, hiszen ezen a piacon is őrült verseny folyik napjainkban. A vetélkedésben a „noname" gyártók sokszor olyan fogásokat használnak, amelyek etikussága megkérdőjelezhető. (Szándékosan nem a jogi tisztaság megkérdőjelezéséről írtam, hiszen nem erről van szó, ám valahogy az ember mégis sokszor azt érezheti, hogy becsapják – *a szerk.*)

Tudnunk kell, hogy a 4 megapixeles felbontás sokszor nem 4 megapixelt takar, és hogy egy hatszoros zoom nem feltétlenül egyezik meg egy másik gépen található hatszoros zoommal.

A felbontás során az interpolációval játszanak a gyártók. Az

„A képfeldolgozó processzor felügyeli többek között, hogy a képek színtanilag a helyükön legyenek, hogy a fehéregyensúly rendben legyen."

„A DIGIC-hez hasonló fejlett processzorok a különböző beállítások, illetve a fényképezőgép helyzete alapján képesek felismerni, hogy mi az ideális. Így a jobb készülékek tágabb határok között tudnak megfelelő korrekciót végezni."

„Ha ránézünk egy zöld fára, akkor azt ugyanolyan zöldnek látjuk reggel, délben és este is. Ha színtanilag vizsgálom meg ugyanezt, akkor a visszavert fény alapján tudjuk eldönteni, hogy a tárgy milyen színű, tehát a szín attól függ, hogy milyen a megvilágítás. Az emberi agy viszont emlékekkel rendelkezik, amelyek megmondják, hogy egy fa színét milyennek kell látnunk. Ugyanezt a memóriaszínekre vonatkozó tudást építették be a Canon fényképezőgépekbe, a belépőszintű modellektől kezdve egészen a professzionális célra szánt készülékekig."

interpolálás azt jelenti, hogy egy eredetileg 2 megapixeles szenzor által készített fotót a fényképezőgép úgy állít be, hogy az már 4 megapixelt tartalmazzon. Ilyenkor a készülék egyszerűen megduplázza a pixelek számát, úgy, hogy szoftveresen kikövetkezteti: milyen lett volna a valóságban az a képpont, amelyet a fényképezőgép valójában nem rögzített. Ebben kiindulópontként a nem rögzített képpont körüli pixelekre vonatkozó információkat használják fel. Nos, az interpoláció ma már igen okos eljárás, és sokszor jó eredményt lehet vele elérni. Bár a vásárló azt hiszi, hogy jó áron jutott hozzá egy 4 megapixeles kamerához, az interpolált kép soha nem lesz olyan tökéletes, mintha azt eredetileg egy fizikailag 4 megapixel felbontású szenzorral rögzítettük volna. „Valódi" információból ugyanis nem lesz több a rendszerben.

A másik trükk a zoomtartománnyal kapcsolatos. Az optikai és a digitális zoom közötti különbség röviden és sarkítva: az optikai zoom valóban zoom, a digitális pedig egy játékszer, amely arra való, hogy élvezzük a kameránkat.

Előbbi az optikai lencserendszer segítségével, a lencsék közötti távolság változtatásával hozza közelebb a tárgyakat. Ez olyan, mintha egy valódi nagyítóval rendelkeznénk. A digitális zoom viszont a fényképezőgép által érzékelt képbe „nagyít bele" digitálisan, azaz megnöveli a pixeleket. Így az eredmény ugyanaz lesz, mintha a számítógépünkön nagyítanánk ki a felvételt: az előbb-utóbb pixeles lesz. Ha tehát digitális zoomot használunk, akkor a felvétel valódi felbontása csökken. Így egy 4 megapixeles gép digitális zoomot használva csak 4 megapixelnél kisebb felbontással készíti el a felvételeket.

Érdemes odafigyelnünk a gyártókra, mert azok különbözőképpen adják meg az értékeket. A neves cégek általában csak a fényképezőgépek szenzorainak fizikai felbontását közlik, a névtelen gyártók esetében viszont érdemes kutatnunk az interpolációra vonatkozó információk után.

Objektívkérdés

Ahogy sorozatunk előző részében már kifejtettük, a kompakt kamerák esetében a zoom némiképp mást jelent, mint a tükörreflexes gépeknél. Általánosságban ugyan elmondhatjuk, hogy a hatszoros optikai zoom megfelel a 28-210-es hagyományos objektívnek, a valóság azonban ennél árnyaltabb.

Ahogy azt leírtuk, a kompakt fényképezőgépeknél az objektívek fizikai gyújtótávolsága sokkal kisebb, mint a tükörreflexes fényképezőgépek hosszú objektívjei esetében. Ez abból következik, hogy a kompakt gépekben található szenzor nagyon kicsi, kb. körömnyi méretű. Az objektíven keresztül érkező fénynek tehát ekkora kört kell kirajzolnia. Az analóg kameráknál viszont a 35 mm-es film méretének megfelelő kört kell kirajzolni, ami megnöveli a fizikai gyújtótávolságot.

A kis szenzorméret befolyásolja a látószöget is. Egyszerűen fogalmazva azt lehet mondani, hogy nem a gyújtótávolságok feleltethetők meg egymásnak, hanem a látószögek, azaz amit a képből látunk. A mélységélességi tartományok viszont a gyújtótávolsággal vannak szoros kapcsolatban, tehát egy kis, 5-15 mm-es objektív gyújtótávolsága ebből a szempontból teljesen más, mint egy 210 mm-esé, még akkor is, ha a látószögek megegyeznek (lásd sorozatunk előző részét – *a szerk.*).

A kompakt fényképezőgép portrébeállítása bekapcsolja ugyan a vörösszem-effektus csökkentését előállító funkciót illetve úgy konfigurálja a gépet, hogy az lehetőleg a helyes mélységélességet válassza, de ezzel együtt kompakt géppel egyszerűen nem lehet olyan felvételt készíteni, mint egy tükörreflexessel. Így például nem érhetjük el, hogy a portré tárgya mögött kellemesen elmosódott hátteret kapjunk.

Ezért aztán sok vevő várja a digitális tükörreflexes fényképezés elterjedését – a nagy árcsökkenést –, mert ezek a gépek adják meg számukra a fényképezés igazi varázsát. Jó hír, hogy az árcsökkenés folyamatos, a Canon EOS 300D például már valamivel nettó kétszázezer forint felett elérhető.

Ráadásul ha analóg tükörreflexes gépről váltunk át digitális tükörreflexes kamerára, általában használhatóak maradnak az analóg gépünkhöz megvásárolt objektívek, szűrők és egyéb kiegészítők is. Egyedül az utángyártott objektívek okozhatnak némi problémát, mivel ezek esetében a másodgyártó csak némi késéssel tudja követni az eredeti technológiát. Így egy analóg, tükörreflexes Canon géphez megvásárolt utángyártott objektív nagyon nagy valószínűséggel használható lesz egy digitális, tükörreflexes Canon gépen is, de volt már rá precedens, hogy az új készülék megjelenésekor az objektívek nem működtek megfelelően az új vázzal. Ilyenkor a másodgyártó általában kihoz egy olyan szervizcsomagot, amelynek alapján a szervizben felfrissíthető/cserélhető az objektívbe épített elektronika.

Végszó

Hogyan is lehetne összefoglalni ezt a rengeteg információt? Tény, hogy a digitális fényképezés ma elsöprő erővel tör előre, a jövőt a bitek jelentik. A digitális technológia nemcsak egyre olcsóbb, de minőségben is felveszi a versenyt az analóg világgal.

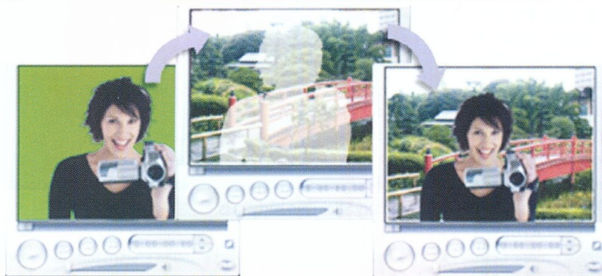
Ha digitális fényképezőgépet vásárolunk, új univerzum nyílhat meg előttünk. Fényképeinket egyszerűen tudjuk kezelni, a képeket kinyomtathatjuk, vagy megnézhetjük a számítógépünkön, monitorunkon, elküldhetjük őket e-mailben barátainknak, és így tovább. Felsorolni is nehéz. Éppen ezért – a felhasználási lehetőségek széles skálája miatt – érdemes gondosan választanunk. Döntsük el, hogy milyen formában szeretnénk viszontlátni képeinket, illetve hogy a fénykép megkomponálása során mekkora szabadságra vágyunk.

Figyeljünk oda a névtelen gyártók által alkalmazott marketingfogásokra, a felbontás és a zoomtartomány helyes értelmezésére! A neves gyártók azonos felbontással, értékekkel, zoomtartománnyal rendelkező fényképezőgépei általában azonos körülmények között jobb minőségű felvételeket készítenek a beléjük zárt tudásnak köszönhetően. Végül javasolt, hogy vásároljunk szakboltban, és vásárlás előtt beszélgessünk egy kicsit az eladóval.

Videoszerkesztés otthon

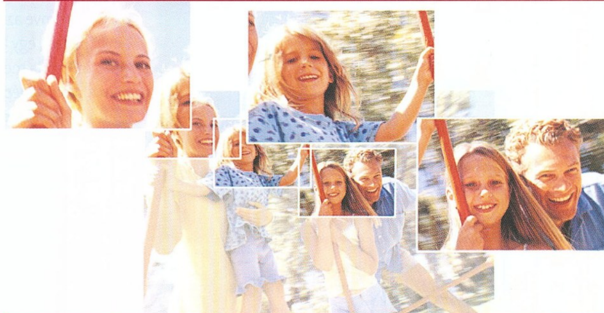
A digitális fényképezőgépek elterjedése nemcsak a fotózás, hanem az otthoni videokészítés és -szerkesztés világát is megváltoztatta. A legújabb kamerákkal már egészen komoly minőségű mozgófelvételek készíthetők, így érthető, ha előbb-utóbb mindenkiben felébred a vágy, hogy fényképeit, mozgóképeit CD-re, DVD-re rögzítse, s úgy mutogassa a családnak.

Októbertől Magyarországon is elérhető a Pinnacle legújabb, többszörösen díjnyertes hobbi-, illetve otthoni videoszerkesztő szoftvere, a Studio Plus v.9.

Ebben a verzióban már olyan funkciók is helyet kaptak, mint a két videosávos szerkesztés, a „kép a képben" effektek, a chromakulcs-technológia (amely lehetővé teszi például, hogy tetszőleges háttér előtt jelenítsük meg a videóra vett személyt) vagy az animált fotóslideshow Pan&Zoom funkcióval. A szoftver támogatja az 5.1-es sorrund hangzást, és képes MPEG4 formátumban is menteni a megszerkesztett felvételeket. Végfelhasználói ára 28 000 forint körül mozog, de a korábbi verziók használói számára ennél jóval alacsonyabb áron érhető el az upgrade lehetősége. A program forgalmazója az Axico.

A Studio Plus ellenfele lehet az Adobe Premiere Elements. Mindkét programról el lehet mondani, hogy bővelkedik a funkciókban, és – az átlagos fogyasztók igényein túllépve – már azok számára is megfelelő, akik komolyabban szeretnének foglalkozni a videoszerkesztéssel. Ebben a kategóriában szerepel még az Ulead VideoStudio, de ha már ennél a gyártónál tartunk, érdemes megemlíteni az Ulead CD&DVD PictureShow terméket, amely az előzőeknél lényegesen egyszerűbben és olcsóbban teszi lehetővé, hogy digitális fényképeinket egyszerűen CD-re vagy DVD-re írjuk.

Miért is jók ezek a szoftverek? A mai DVD-lejátszók valójában szinte kivétel nélkül képesek megmutatni nekünk a CD-re, DVD-re írt JPG-fájlokat, és egyre több berendezés képes arra is, hogy különböző formátumú mozgóképfájlokat (AVI, MPG) játsszon le.

Ha tehát megelégszünk azzal, hogy képeinket CD-re másoljuk, és azokat egyenként, léptetve visszanézzük televíziónkon, akkor valóban nincs szükségünk videoszerkesztő szoftverre. Ha viszont szeretnénk, hogy a fényképeinket tartalmazó DVD az olvasóba helyezve a menüvel induljon, majd fényképeink automatikus lejátszása közben kellemes zenét is játsszon, akkor már szükségünk lesz egy olyan egyszerűbb szerkesztőre, mint az említett Ulead CD&DVD PictureShow.

Ha pedig ennél lényegesen többre vágyunk, akkor jöhetnek a komolyabb termékek a beléjük épített több száz speciális effekttel.

Kapcsolódó webcímek:

www.adobe.com
www.axico.hu
www.pinnaclesys.com
www.ulead.com

IRODA A ZSEBBEN

Mobiltelefon üzletemberek számára

Miben különbözik az üzleti mobiltelefon „hagyományos" – nem üzleti – társától? Nos, a menedzsereknek szánt készülékek készenléti és beszélgetési ideje általában igen hosszú. Az ilyen telefonok háromsávosak, azaz egyaránt használhatóak az öreg és az új kontinensen, valamint fejlett adatátviteli lehetőségekkel – infra, bluetooth – rendelkeznek, így könnyen szinkronizálhatók a számítógéppel. Az üzleti mobilokban ezenkívül igen fejlett a naptár-, a szervező- és a névjegykártya-funkció, így könnyedén használhatók határidőnaplóként. Cikkünkben a Sony Ericsson P910i készüléket mutatjuk be, amely még ennél is továbbmegy: egy mobiltelefon és egy PDA-készülék minden funkciója megtalálható benne.

SZÉLL ANDRÁS

Iroda a zsebben

A készülék a napokban jelent meg a hazai operátorok kínálatában, és kétéves hűségnyilatkozat aláírása után egészen kedvező áron, 120 és 150 ezer forint között juthatunk hozzá.

Azt, hogy üzleti telefonról van szó, nem lehet tagadni. A P910i 400 órás készenléti és 13 órás beszélgetési ideje maga mögé utasítja összes vetélytársát. Egyszerűen nincs még egy olyan készülék, amely ennyi ideig bírná, hogy elszakítsák a konnektortól.

A P910i természetesen háromsávos, tehát használható a 900-as, az 1800-as és az 1900-as frekvencián is, valamint kiemelkedően fejlett adatátviteli lehetőségekkel rendelkezik. Támogatja a GPRS-t, a HSD-t és a Sync ML-t. Alkalmas USB- kapcsolatra, része az infravörös port, a Bluetooth, valamint – ha számítógépünkön csak soros port lenne – lehet használni RS232-es kábellel. Ezenkívül pedig adatokat tárolhatunk a készülékhez csatlakoztatható Memory Stick Duo kártyán is.

Irodai alkalmazások...

Az első benyomások

A P910i a kiegészítők egész tárházával rendelkezik. Az alapcsomagban a készüléken, az akkumulátoron és a töltőn kívül kapunk két CD-t, tömve az adatátvitelhez szükséges szoftverekkel, tokot, csuklópántot, egy 32 MB-os Memory Stick Duo kártyát (a 64 MB belső memória mellé), egy pótceruzát, használati utasítást, valamint a számítógépünk USB-portjára csatlakoztatható dokkolót! Ez utóbbi igencsak megkönnyíti a készülék használatát, hiszen nem kell a notebookokon mostanában buta helyekre kerülő infraportokkal küszködnünk. (És aki hallotta már, hogy milyen hangot ad ki alapértelmezésben a Windows XP, ha az infrás eszközzel kiépített kapcsolat megszakad, az külön borzongjon el egy pillanatra, majd örvendezzen!)

A külcsín

A P910i elődjéhez, a P900-as készülékhez képest nem változott sokat. A súlygyarapodást (5 gramm) maximum patikai mérleggel lehet kimutatni, és a kétmilliméternyi vastagodás sem fog feltűnni senkinek. Ennél szembetűnőbb, hogy a megújult verziójú készüléken helyet kapott egy teljes értékű QUERTY-billentyűzet, amelyet alapállapotban a kinyitható flip takar el. Nos, talán ez a P910i legvitathatóbb része, ugyanis a billentyűk meglehetősen aprócskák. Azonban aggodalomra semmi ok, mert megmaradt az előd kapcsán már ismert másik három szövegbeviteli lehetőség: alapállapotban egy kézzel használhatjuk a készüléket – hasonlóan bármely mobiltelefonhoz –, illetve a flipet kihajtva a képernyőre írhatunk kézírással, vagy nyomkodhatjuk a megjelenő

...videolejátszás...

egy gigabájtos Memory Stick Duo Pro is csatlakoztatható, ami csaknem vég nélküli lehetőségeket teremt a letöltött állományok tárolásához. Az alapfunkciók – a részletes telefonkönyv és a szervező – az elődhöz képest nem változtak, aminek az a magyarázata, hogy ezek már a P900-as készülékben is tökéletesek voltak.

Multimédia felsőfokon

Attól, hogy valaki üzletember, még szerethet szórakozni – ez nem vitás. A Sony Ericsson P910i beépített kamerája VGA-felbontású képek készítésére alkalmas. Videofelvételeket is rögzíthetünk a memória teljes terjedelméig. A készülék képes MP3-, illetve videofájlok lejátszására, a P910i Fájl Manager segítségével pedig egyszerűen áthelyezhetjük, törölhetjük, átnevezhetjük, másolhatjuk az egyes állományokat – csakúgy, mint a Windows Intézővel. Extra lehetőségként személyes képtárat alakíthatunk ki a Sony Ericsson Fun & Downloads oldalon. A zenei élményt a beépített hangszóró – amelynek segítségével egyébként a készülék kihangosítható – vagy a szintén az alapcsomagba tartozó sztereó fülhallgató biztosítja számunkra. A zenei állományok lejátszása a Music Player segítségével lehetséges, amely rendelkezik az összes olyan funkcióval (zenei listákkal, keverővel, ismétlési lehetőséggel), ami elvárható egy minőségi zenegéptől.

...és játékok egy készülékben

teljes billentyűzetet. A flip ráadásul könnyen eltávolítható, igaz, hogy a tok használata ebben a helyzetben igencsak ajánlott.

Az elődéhez képest szebb lett a P910i kijelzője: 262 ezer színben pompázik, 208x320-as felbontásban. Végül nincs gond a fényerővel sem: a készülék napos időben is teljesen jól használható.

A PDA

A P910i a Symbian 7.0 operációs rendszeren és az arra épülő, sikeres UIQ felhasználói felületen alapul. Ezáltal a jelenlegi smartphone-ok közül a P910i kínálja az alkalmazások legszélesebb választékát, például Word, Excel és PDF-olvasó szoftvert. Ezenkívül a beépített Opera böngésző optimalizálja az oldalakat a kijelző méretéhez, így könnyebben olvashatjuk a megjelenített lapokat. A HP Runesonte program segítségével dokumentumainkat, képeinket Bluetooth-kapcsolaton keresztül is ki tudjuk nyomtatni, közvetlenül a telefonról. A lehetőségek egyébként szinte korlátlanok. A készüléket például – szintén vezeték nélküli kapcsolat segítségével – összeköthetjük egy GPS-modullal, így nem fogunk elveszni utazgatás közben.

A P910i könnyen integrálható a védett vállalati számítógépes hálózatokba, de segítségével az egyéni felhasználók is könnyedén hozzáférhetnek magánlevelezésükhöz. A Sony Ericsson több e-mail szolgáltatóval együttműködik, így a telefon a Smartner alkalmazásán kívül támogatja az IBM, az Extended Systems, a Visto, az RIM BlackBerry, a Seven és az IntelliSync termékeit is. A P910i-hez akár

A P910i tervezésekor a készítők gondoltak a játékos kedvű menedzserekre is. A Blutooth Car CAR–100 játék segítségével például csapatosan, egymással versenyezve kapcsolódhatnak ki, ami a vállalati szoftveralkalmazások egészen új értelmezési lehetőségét nyitja meg előttünk. A Sony Ericsson weboldalán (lásd a kapcsolódó webcímeket) pedig rengeteg további letölthető alkalmazás és játék közül választhatunk, így garantált, hogy nem fogunk unatkozni.

Kapcsolódó webcímek:

A készülékről: **www.sonyericsson.com/hu**

Letölthető alkalmazások: **www.handango.com/sonyericsson**

Virtuális kapcsolatok

Mi történne, ha egyszer valaki azt állítaná, hogy minden addig megélt élményünk, minden emlékünk csupán illúzió? Mi történne, ha csupán egy törött telefon kötne össze a külvilággal? S mi történne, ha felhívna egy bajba jutott, és akarva-akaratlan bele kellene avatkoznunk a sorsába?

CSIKI JUDIT

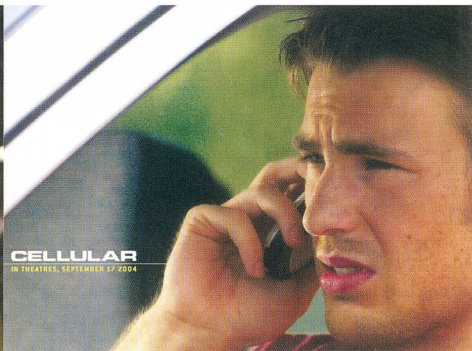
A Felejtés című pszichothriller főszereplőjét, Tellyt *(Julianne Moore)* szörnyű emlék kísérti: valamivel több mint egy évvel korábban elveszítette nyolcéves kisfiát egy repülőszerencsétlenségben, s azóta a férjétől (mindannyiunk kedvenc Greene doktora, *Anthony Edwards*) is eltávolodott. Egy napon aztán pszichiáterétől *(Gary Sinise)* azt kell hallania, hogy a gyermeke voltaképpen nem is létezett, csupán hamis emlék, hallucináció. Telly összeroppan, és megpróbálja bebizonyítani, hogy a kisfia, Sam, igenis valóság volt. Fényképekből, videofelvételekből, jegyzetfüzetekből igyekszik összerakni a múltat, de rá kell jönnie, hogy mindennek nyoma veszett. Mielőtt azonban végképp megőrülne, találkozik Ash Correllel *(Dominic West)*, az ominózus repülőgépbaleset másik kis áldozatának édesapjával, aki maga is hasonló dilemmával küzd. Együtt próbálják igazolni a világ előtt gyermekeik létezését és saját épelméjűségüket.

Elmosódott emlékek

A Felejtés forgatókönyvírója, *Gerald DiPego* egy álomra alapozta történetét: az egyik éjjel egy családi fényképet látott maga előtt, amelyen először elmosódott, majd eltűnt a kisfiú képe. A témához illően emlékmorzsákból, jegyzőkönyvekből, gyűrött cédulákból áll össze a film hivatalos honlapja, a **www.sonypictures.com /movies/theforgotten** is. A főoldalon az előzetessel indíthatjuk az ismerkedést, majd eljutunk a tulajdonképpeni honlapra, ahol a hivatalos filmplakát vár bennünket. A szinopszis, valamint a New York-i helyszínekről, illetve a produkcióról írott jegyzetek a rendőrségi jegyzőkönyv lapjain jelennek meg. Ha a képgalériát kívánjuk megnézni, a fényképalbumot lapozgathatjuk, míg a színészek és az alkotók életrajzát egy szúette képkeret mellé tűzött, gyűrött cédulára írták fel. Ha a filmben szereplő karakterekről szeretnénk valamivel többet megtudni, a megfelelő menüpontra kattintva egy tabló tárul elénk, amelyről kiválaszthatjuk a minket érdeklő főszereplőt, akiről rövid, mozgóképes összeállítást láthatunk. Ezenkívül többféle formátumban (Windows Media, Real Media és Quicktime) letölthetjük a film előzetesét, valamint háttérképekre, képernyővédőre és ikonokra is vadászhatunk az oldalon. Vagyis tartalmi téren ne számítsunk különösebb meglepetésekre, ám az ötletes, jól kitalált külső megmenti az oldal becsületét: ennek köszönhető ugyanis, hogy a honlap némiképp kiemelkedik a „tizenkettő egy tucat" filmes weboldalak szürke tömegéből.

Téves hívás

Megszólal egy mobiltelefon – ezzel a gyakori hangeffektussal indul a Mobil című thriller cselekménye. Ryan *(Chris Evans)* felveszi a telefont, és máris egy bűntény kellős közepén találja magát. A vonal másik végén a kétségbeesett női hang azt állítja, hogy elrabolták, és csupán lemerülőben lévő, törött mobilja köti össze a külvilággal. Jessica Martin *(Kim Basinger)* és családja élete most Ryan kezében van, ugyanis a nő férje lassan hazafelé indul a munkából, és a kisfia is hamarosan kijön az iskolából – mindketten komoly veszélyben forognak. Ryan, bár fogalma sincs, miért vállalkozik erre a lovagias, ámde őrült kalandra, elindul, hogy felkutassa Jessicát. De vajon mi várja a vonal végén, és mibe fog kerülni neki ez a beszélgetés?

Labirintus Los Angelesben

A **www.cellularthemovie.com** címen található hivatalos oldal készítői feltehetőleg szintén úgy vélték, hogy az átlagos információkat tartalmazó weblapot a lehetőségekhez mérten extrém külsővel és felépítéssel lehet kiemelni a tömegből. A hagyományos menürendszert is meghagyták másnak: az oldal alján helyet foglaló parancssorból csak az előzetest és a film szinopszisát érhetjük el közvetlenül, valamint a hírlevélre iratkozhatunk fel. Az első oldalon a kétségbeesett Kim Basingert láthatjuk, s ha nem akarjuk megnézni az életrajzát, illetve a felkínált filmképeket, a mozgóképes ikonokra kattintva léphetünk tovább valamelyik másik szereplőre, illetve a történet másik helyszínére, ahol újabb információmorzsák és újabb továbblépési lehetőségek várnak ránk. Ez a felépítés kétségtelenül eltér a hagyományostól, ám jócskán megnehezíti az információk célzott keresését. Aki viszont maga is szeretne versenyt futni az idővel, válaszoljon igennel a felső parancssorban megjelenő kérdésre: „Hívása van. Felveszi?" Ekkor elindíthatja azt a játékot, amelynek során Los Angeles térképén kell megkeresni a helyet, ahol Jessica raboskodik. A film – és a honlap – egyes helyszíneire egyébként a jobb felső sarokban előhívható térkép pontjaira kattintva is eljuthatunk, de így is időbe telik, amíg képesek leszünk rábukkanni a bennünket érdeklő adatokra. Ám kétségtelen, hogy mire elérjük ezt a szintet, kénytelen-kelletlen alaposan, szinte betűről betűre átböngésszük a honlapot – s valószínűleg éppen ez lehetett a készítők eredeti szándéka.

További filmes oldalak, kritikák:

Felejtés:

www.hollywood.com/movies/reviews/movie/2417080
movieweb.com/movies/film.php?1159
movies.yahoo.com/shop?d=hv&id=1808473396&cf=parentsguide
www.celebritywonder.com/movie/2004_The_Forgotten.html
www.moviesforguys.com/sci-fi/reviews/theforgotten.shtml

Mobil:

www.empiremovies.com/movies.php?id=691
www.hollywood.com/movies/detail/movie/384172
www.celebritywonder.com/movie/2004_Cellular.html
splicedwire.com/04reviews/cellular.html
www.7mpictures.com/inside/reviews/cellular_review.htm

ISMÉT INFORMATIKAI CÉG A LEGJOBB MUNKAHELYEK KÖZÖTT

A Nexon két évvel ezelőtti győzelme után most a második helyet szerezte meg

Az informatikai cégek évek óta rendszeresen érnek el dobogós helyezést a Hewitt Inside és a Figyelő legjobb munkahelyeket rangsoroló felmérésében. Két évvel ezelőtt a Nexon elsőként végzett. Tavaly a Microsoft Magyarországnak sikerült ugyanez a bravúr, míg a National Instruments Europe Kft. a második helyezést érte el. November 3-án ismét a Nexon ügyvezető igazgatója, Ocskay Szilárd *állhatott fel a képzeletbeli dobogóra a Westend Hilton Hotelben megrendezett díjátadó ünnepségen.*

Az idén negyedik alkalommal megrendezett legjobbmunkahely-felmérésben 95 vállalat 19 265 dolgozója vett részt. A díjakat két kategóriában – kis- és középvállalatok, valamint nagyvállalatok – osztották ki a szervezők. A kutatás eredményei alapján 2004-ben Magyarország legjobb munkahelye a Debreceni Hőszolgáltató Rt. és a T-Mobile Magyarország Távközlési Rt. lett.

A kis- és középvállalatok kategóriájában a második helyezést a Nexon érte el, amely tavaly a cégvezetés döntése alapján nem indult, két évvel ezelőtt viszont aranyérmet nyert a megmérettetésen. Ezzel ismét dobogós helyet szerzett egy informatikai vállalat.

A Nexon 2003-as évzáró partijára írt, a menedzsment által előadott Nexondalt a munkatársak a mai napig szívesen emlegetik. Sass Katalin ügyvezető és Ocskay Szilárd ügyvezető igazgató a fellépés után

Mi az, amit jobban tudnak az IT-cégek?

A felmérés eredményeiből kiderült, hogy a különböző iparágakat tekintve az IT-, illetve telecomszektorban dolgozók mondanának le legnehezebben munkájukról, ha megnyernék a lottófőnyereményt. Ocskay Szilárd, a Nexon ügyvezető igazgatója szerint munkatársaiban óriási a szakmai büszkeség. A Nexon töretlenül fejlődött az elmúlt 15 évben, és vezető pozíciót vívott ki a hazai humáninformatikai piacon. A felmérés eredményei szerint a munkatársak 94%-a szívesen beszél másoknak a cég termékeiről, szolgáltatásairól, s büszke arra, hogy a Nexonnál dolgozik. Ez azonban még nem minden.

A második ok, amely magyarázhatja az informatikai cégek kiemelkedő eredményeit, a munkavégzéshez szükséges korszerű eszközök biztosítása. Ahogy Ocskay Szilárd fogalmaz: „Ebben a szakmában az emberek munkája és hobbija nem válik szét. Éppen ezért fontos, hogy a programozók munkahelyi környezete a legkorszerűbb legyen, minden információhoz, szakmai anyaghoz hozzáférjenek, és minden eszköz a rendelkezésükre álljon. A Nexonnál igyekszünk mindig olyan eszközöket – számítógépeket, monitorokat, székeket és így tovább – kiválasztani, amelyek tényleg a legjobb minőséget képviselik. Az eredmények nyilvánvalóak. Néhány évvel ezelőtt munkatársaink még a távmunka előnyeit ecsetelték számunkra, pedig a vezetéssel akkor is úgy gondoltuk, hogy a csapatszellemet csak a közös feladatvégzés alakítja ki. Az, hogy munkatársaink számára a jó munkahelyi környezetet, valamint a legjobb eszközöket bizto-

Családi nap a Nexon-nál

sítjuk, jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy szeretnek bejárni a munkahelyükre."

A vezetés szerepe

Az idei felmérés eredményei bizonyítják, hogy a felső vezetésnek nagy szerepe van abban, mennyire elégedettek a dolgozók munkahelyükkel.

A Nexon esetében a felső vezetésbe vetett bizalom különösen erős. Míg a felmérésben részt vett 95 vállalatnál a munkavállalók átlagosan 41%-a gondolja úgy, hogy a felső vezetés jól irányítja a céget, a Nexonnál ez az arány 82%. Ugyanígy, amíg a teljes mintában csak a dolgozók 29%-a van meggyőződve arról, hogy a felső vezetés egyaránt figyelembe veszi a vállalati és a munkavállalói érdekeket, a Nexon esetében ez az arány 70%.

Ennél a cégnél a vezetők hisznek a nyitott ajtó politikájában, munkatársaik bármikor bemehetnek hozzájuk egy-egy ötlettel, újító szándékkal. Ocskay Szilárd szerint fontos, hogy a munkatársak érezzék: a vezetők odafigyelnek rájuk.

„Az együtt töltött idő alatt mi is sokat tanulunk munkatársainktól" – fogalmaz a szakember. „Bérügyviteli programunk windowsos verziója hosszú ideig készült, jó darabig nem nagyon haladtak előre programozóink. Behívtuk magunkhoz a projektet vezető két munkatársunkat, és megkérdeztük őket, mire van szükségük, hogy gyorsabban érjenek el eredményeket. Meglepetésünkre viszonylag kis változtatásokat, a munkák jobb megszervezését javasolták. Megfogadtuk javaslataikat, és a program első moduljai néhány hónap alatt elkészültek."

Ilyen módszerekkel lehetett elérni, hogy a cég ismét felkerüljön a dobogóra a legjobb munkahelyek versenyében, annak ellenére, hogy a munkatársak egész évben maximális teljesítményt nyújtottak. Elkészült a Nexon bérügyviteli programjának windowsos verziója, a nexONBÉR, s a verzióváltást több mint kétezer ügyfélnél kell kivitelezniük a cég szakembereinek. Emellett megújult a Nexon szinte teljes portfóliója. Az új bérügyviteli program mellé új HR-modul is készült, és jövőre kerül piacra az új toborzási és cafeteriamodul. Ocskay Szilárd szerint termékportfóliójuk olyan ütemben fejlődik, hogy minden évben újabb és újabb megoldásokkal tudnak megjelenni a piacon.

A Nexon 1989-ben három fővel alakult meg, és együtt fejlődött a rendszerváltó Magyarországgal – mára a hazai humáninformatikai megoldások piacvezető szolgáltatója. A 146 főt foglalkoztató cég 2003-as nettó árbevétele meghaladta az 1,3 milliárd forintot. Legfontosabb terméke a teljes körű bérügyviteli szolgáltatást nyújtó nexONBÉR (korábban BERENC), amely a folyamatos fejlesztésnek és az évi 10-15 frissítésnek köszönhetően a hazai szabályozásnak mindig megfelelő, megbízható és naprakész. További terméke a humán tőke sikeres alkalmazását biztosító nexONHR humánerőforrás-gazdálkodási rendszer, valamint a nexONTIME beléptető- és munkaidő-nyilvántartó rendszer. Ezenkívül a cég nexONSOURCE márkanév alatt teljes körű bérszámfejtési outsourcingszolgáltatást is nyújt.

A Nexon 1996 óta rendelkezik ISO 9001-es minősítéssel, 2002-ben pedig – a szoftvertermékek kategóriájában elsőként – megkapta a legmagasabb szakmai felkészültséget elismerő Microsoft Gold Certified Partner címet.

A Nexon ma tíz magyarországi telephelyén kétezer ügyfél és több mint egymillió munkavállaló igényeit szolgálja ki.

A biztonság a telepítéssel kezdődik

Törvény írja elő, hogy autóvásárláskor biztosítást kell kötni a kocsira. Ha egy új kocsit biztosítás nélkül vezetnek, vagy elmulasztják a rendszeres biztonsági ellenőrzését, az nemcsak jogellenes, hanem komoly veszélyeket is rejt magában a járműre és utasaira nézve egyaránt. Bár nem törvénybe ütköző, ha egy szervezet anélkül vásárol, majd helyez üzembe PC-ket és szervereket, hogy azokon bármilyen védelem lenne, ezzel komoly fenyegetésnek teszi ki mind magát, mind a felhasználókat. A hálózat védelmére a legjobb biztosítás a védelmi szabályok és módszerek bevezetése. Mindkettőnek „a bölcsőtől a sírig" szorosan hozzá kell tartoznia a szervezet infrastruktúrájához.

FORRÁS: SYMANTEC.HU

Nem igazán találnánk olyan embert, aki a hálózat védelmének szükségessége és haszna ellen ágálna. Azonban a PC-ket és szervereket rendszeresen vásárló, azokat földrajzilag szétszórtan elhelyezkedő telephelyein üzembe helyező szervezeteknél a védelmi intézkedések végrehajtása hosszadalmas és fárasztó, sok munkaórát igénylő feladat lehet. Minél több helyen működik a szervezet, annál valószínűbb, hogy az egyes helyek között összeférhetetlenség tapasztalható.

Szétszórtan elhelyezkedő telephelyek, szétszórt informatika

A földrajzilag szétszórt egységekkel rendelkező szervezeteknél a védelem kezelésére két lehetőség létezik.
Az első esetben minden egyes helynek megvan a saját, helyi informatikai részlege. Ilyenkor a szervezeteknek számolniuk kell a kulturális különbözőséggel, az eltérő tapasztalattal és képességgel, valamint a nyelvi akadályok által okozott esetleges félreértésekkel.
A második esetben a különböző helyeken nincs saját informatikai részleg. Ekkor a központ informatikusainak sok munkájába kerül az összes távoli hely üzemképességének fenntartása. A többnyire túlterhelt informatikai részlegek a cég székhelyén felmerülő problémákat kiemelten kezelik, és az egyéb helyek gyakran csak késve kerülnek sorra. Ezt megszenvedi az informatikai támogatás és ebből következően az informatika biztonsága is.
A valós állapot a legtöbb szervezetnél valahol e két véglet között van, azonban mindegyiküknél közös az egész cégre kiterjedő, egyenletes és központilag vezérelt védelmi rendszer iránti igény.
A hatékony központi, „a bölcsőtől a sírig" érvényes védelmi szabályzat megvalósítása a központi vezérlésre és a szétosztott végrehajtásra vonatkozóan háromfázisú elgondolást foglal magában.

Gombás László, a Symantec vezető rendszermérnöke szerint a szabály egyszerű: csak a vezérelt infrastruktúra biztonságos. A rendszervezérlés és a védelmi eljárások kezdettől való összekapcsolásával csökken a védelem komoly sérülésének esélye. Ez az a biztosítás, amely a technológia folyamatos változása mellett a hálózat fertőzésmentességéhez szükséges.

A biztonság lépcsőfokai

Az első fázis a telepítés. Az operációs rendszer és a felhasználói programok installálása (ideértve a védelemhez tartozó megoldásokat, például a víruselhárítást is), valamint a rendszerek újrarendezése (pl. egy bizonyos PC más célra való használata).
Mivel a telepítési folyamat szerves részét képezi a védelem, a rendszerek így kezdettől fogva védettek. A rendszervezérlésbe később beépülő védelem olyan, mintha az autóra csak az első balesetet követően kötnénk biztosítást.
A második fázis a védelem állandó karbantartása. A szoftverek folyamatos frissítése, a hibajavítások letöltése. Ha a védelem már összekapcsolódott a rendszer vezérlésével, ez egyszerű, integrált eljárás. A rendszerek frissítésének elmulasztása ahhoz hasonlítható, mint amikor valaki azt hiszi, hogy ha a kocsija két éve átment a műszaki vizsgán, akkor soha semmilyen gondja nem lesz vele.
Végül a harmadik fázis a rendszerből történő eltávolítás. A merevlemez teljes

törlése: a gépnek úgy kell kikerülnie a cég falai közül, hogy külső félnek ne legyen esélye onnan titkos adatok megszerzésére.

Kiknek érdemes?

Mekkora az a vállalatméret, amelynél egy szervezetnek át kell állnia a központi kezelésre? Kérdéssel válaszolva a kérdésre: mikortól van értelme bezárni az autót?

A védelmet a rendszerfelügyelet felől megközelítve: annak nem szabad függnie a cég földrajzi elhelyezkedésétől. Függetlenül ezektől a tényezőktől, egy szervezetnek központilag kell tudnia kezelni a védelmet ahhoz, hogy értékeit minden telephelyén meg tudja óvni. Ezáltal a rendszergazda az összes asztali és hordozható gépen, valamint szerveren – annak fizikai helyétől függetlenül – egyetlen kezelőfelületről értékelheti ki, és optimalizálhatja a védelmet. A rendszergazda védelmi frissítéseket és javításokat is telepíthet, anélkül, hogy függne a végfelhasználó tevékenységétől. Ez csupán azon múlik, hogy kinek a kezében van a vezérlés.

A jó rendszervezérlő eszközzel egyenként vagy csoportonként konfigurálható a PC-k és a szerverek védelme. A felhasználók valamely csoportjára az általános védelmi alapelvek lehetnek érvényesek, míg mások esetében attól eltérő, szigorúbb szabályokat lehet érvényesíteni.

A javítások kezelése

Manapság sok szó esik a javítások kezeléséről. A javítások központi kezelésének és telepítésének lehetősége biztosítja, hogy a hálózat védelme naprakész legyen. Ha az egyes alkalmazottakat tesszük felelőssé az általuk használt PC-kért, jóval nagyobb az emberi hiba esélye. Mivel a rendszerek kezelése nem tartozik az alkalmazottak elsődleges feladatai közé, a fontos javítások telepítését könnyen elhalasztják, sőt elhanyagolják, teljesen megfeledkeznek róla, vagy rosszul hajtják végre.

A Slammer és a hozzá hasonló férgek kegyetlen leckét adtak azoknak, akik nem telepítették a védelem megfelelő frissítéseit, vagy nem töltötték le a legújabb vírusazonosítókat. A Slammer a vállalati MS-SQL rendszerek egy kijavítatlanul maradt sérülékenységét kihasználva sikeresen vágott magának csapást sok cégnél, térdre kényszerítve a vállalati hálózatot.

A jó rendszervezérlő eszközzel a szoftverjavítások központilag hajthatók végre, így megelőzhető a szoftverek biztonsági rései általi veszélyeztetés. A javítások kezelése három alapvető lépésből áll: fel kell mérni a sérülékenységet, és meg kell ismerni a javításokat, majd meg kell vizsgálni a javításokat, végül pedig telepíteni kell azokat.

A védelem kézi vezérléséhez tartozó költségek felbecsülése

A központilag vezérelt védelmi rendszer értékének felbecsüléséhez meg kell vizsgálni a kézi megoldást és a hozzá kapcsolódó alternatív költségeket. A védelem kézi vezérléséhez alacsonyabb képzettségű informatikai személyzetre van szükség minden egyes telephelyen, vagy az alkalmazottaknak kell időt fordítaniuk a rendszer karbantartására. Az alkalmazottak vagy az alacsonyabb képzettségű informatikai személyzet által a saját védelmi szoftver, illetve a frissítések telepítésére fordított összidő a havonta megjelenő javítások és az alkalmazottak számával hatványozottan nő. Sok nagy szervezetnél már néhány heti vagy havi használat után megtérült a rendszerkezelő eszköz beszerzése.

A telepítést központilag kezelő eszköz használata az egyes telephelyeken szükségtelenné teszi az alacsonyabb képzettségű informatikai személyzetet, és felszabadítja a saját rendszer karbantartásáért felelős alkalmazottak idejét. Emellett a rendszervezérlő eszköz által kínált önműködő, bevizsgált eljárások egyenletessé teszik a védelem színvonalát, és szükségtelenné válik a tévedések kijavítása. Végül egy vírus által okozott veszélyhelyzetben vagy a cég informatikai infrastruktúráját érő konkrét támadás esetén jóformán azonnal megtérül a befektetés, hiszen a rendszervezérlő eszközzel a cég összes szervere és PC-je azonnal kijavítható. Ha valamelyik rendszer megsérült, az a központi helyről gyorsan helyreállítható.

Gombás László, a Symantec vezető rendszermérnöke szerint a szabály egyszerű: csak a vezérelt infrastruktúra biztonságos. A rendszervezérlés és a védelmi eljárások kezdettől való összekapcsolásával csökken a védelem komoly sérülésének esélye. Ez az a biztosítás, amely a technológia folyamatos változása mellett a hálózat fertőzésmentességéhez szükséges.

Az iparág első 1 pikoliteres nyomtatója Canon PIXMA iP5000

A Canon bejelentette a futurisztikus megjelenésű PIXMA iP5000-t, azt a fotóminőségű személyi nyomtatót, amely két szempontból is első az iparágban: elképesztően kis méretű, 1 pikoliteres tintacseppekkel dolgozik, és 9600x2400 dpi felbontásra képes. Az eszköz ráadásul a PIXMA sorozattól már megszokott modern formatervezés jegyében született, így szakít a hagyományos „szürke doboz" megjelenéssel: a letisztult vonalakat és a fényes, csillogó fekete burkolatot nézegetve az ember már-már elfogadja, hogy egy nyomtató nem feltétlenül rontja el a lakás összképét.

„A Canon 1981-ben forradalmasította a nyomtatópiacot, amikor bemutatta a világ első Bubble Jet nyomtatóját, a BJ–80-at, amely 100 pikoliternél is nagyobb tintacseppeket használt" – mondta *Mogens Jensen*, a Canon Consumer Imaging Europe vezetője. „Az 1 pikoliteres tintacseppméret és a minden képzeletet felülmúló stílus kombinációjával – amikor a digitális fényképezés rohamosan terjed – a Canon ismét meghatározót alkotott a nyomtatótechnológia terén."

Professzionális személyi fotólabor

Egy speciális eljárás, a FINE formájában a Canon saját, szilíciumchipek gyártásánál alkalmazott technológiáját adaptálta, így a nyomtatófejek olyan kis tűréshatárokkal és olyan fokú precizitással készülhetnek, amely megközelíti az integrált áramkörökét. Az iP5000-ben található, Micro-Nozzles fúvókákkal ellátott FINE-nyomtatófejek másodpercenként döbbenetes mennyiségű, 27 millió (elméleti érték) mikroszkopikus méretű tintacseppet képesek a papírra juttatni, páratlan egyenletességgel és pontossággal.

„Annak érzékeltetésére, hogy mennyire aprók ezek a tintacseppek, íme egy példa: ha milliméterenként 1 pikoliteres cseppeket raknánk egymás mellé egy egyenes vonal mentén, akkor 24-szer körbeérné a Földet kevesebb mint egy liter tintából." – mondta Mogens Jensen. A FINE-nyomtatófejeknél megvalósított tűréshatárokat egyszerűen nem lehetséges elérni a versenytársak hagyományos, több alkatrészből összeállított nyomtatófejeivel.

A dokumentumok tűéles, lézerminőségű megjelenítéséhez pigment alapú fekete tintát használ a nyomtató, míg a Canon ContrastPLUS technológiája egy további, festék alapú feketét alkalmaz a kontrasztos, kiváló minőségű professzionális fotónyomatokhoz.

A gyártóktól független PictBridge szabványnak köszönhetően lehetőség nyílik a közvetlen nyomtatásra a szabványt támogató fényképezőgépek és videokamerák csatlakoztatása után, anélkül, hogy előtte PC-re kellett volna másolni a képeket. Szegély nélküli fotók egyaránt nyomtathatók hitelkártya-, 10x15, 13x18 centiméteres és A/4-es méretben.

A nyomtatóhoz mellékelt hatékony alkalmazások pedig gyorssá és egyszerűvé teszik az egyedi nyomatok, albumok és egyebek elkészítését.

Bámulatos sebesség

A hihetetlen sűrűségben elhelyezkedő FINE-fúvókák, amelyek a világ legkisebb tintacseppjeit produkálják, egyben bámulatos sebességet biztosítanak üzleti dokumentumok és fotók nyomtatásakor egyaránt. Az iP5000 monokróm módban percenként 25, míg színes módban percenként 17 oldal kinyomtatására képes, egy teljes A/4-es doku-

mentum megjelenítéséhez pedig mindössze 26 másodpercre van szüksége.

Különálló tintatartályok

Minden tinta külön cserélhető, átlátszó tartályban található. A pazarlás elkerülése érdekében csak azt kell kicserélni, amelyikből kifogyott a festék. Ha valamelyikből már kevés van, akkor a meghajtóprogram egy figyelmeztetőablakban értesíti a felhasználót, ha pedig már túl kevés a tinta egy oldal befejezéséhez, akkor a készülék nem indítja el a nyomtatást.

Az elhelyezés szabadsága

A PIXMA sorozat tagjainál a tervezés egyik vezérelve volt az elhelyezés szabadságának maximálisra növelése. Amellett, hogy a készülékek megjelenési stílusa illeszkedik az otthoni környezethez, a piacon egyedül a PIXMA készülékek rendelkeznek a hagyományos lapadagoló („J" alakú papírút) mellett papírkazettával is („U" alakú papírút), aminek köszönhetően tárolhatók, illetve használhatók például polcon vagy más szűk helyen.
A 2 utas papíradagolás lehetővé teszi továbbá, hogy a nyomtatóban egyszerre legyen normál és fotópapír, így mindkét fajta dokumentum leállás és papírcsere nélkül nyomtatható. A printerek tervezésének történetében először integrálták a 2 utas papíradagolást, az automatikus kétoldalas nyomtatást és a CD-R/DVD-nyomtatást úgy, hogy az nem ment a megjelenés rovására. (A sorozatnak hazánkban már kapható tagja az iP3000, az iP4000 – lásd előző számunkat – és az iP5000. A Canon hamarosan piacra dobja a PIXMA sorozatba tartozó multifunkcionális készülékeket is. A technológiájukban és formatervezésükben szintén a sorozattól megszokott csúcsminőséget képviselő berendezések év végére jelennek meg a kereskedők polcain.)

Új fotómédia

A Canon új médiái kiterjesztik a nyomtatók kreatív, illetve praktikus használatának lehetőségeit is:
- kétoldalas fotópapír(Photo Paper Plus Double Sided PP-101D) A/4-es és 13x18 centiméteres méretben – a normál csomagolás mellett ez a média készletben is kapható (Photo Album Kit PAK-101), amely kiváló minőségű kemény fedelet is tartalmaz, így alkalmas fotóalbumok és személyes könyvek készítésére;
- hitelkártya-méretű fényes papír (Glossy Photo Paper GP-401) – ideális tárcába szánt képek és névjegykártyák nyomtatásához;
- fotómatricák (Photo Stickers PS-101) – 16 kisméretű fotómatricát tartalmazó lapok praktikus felhasználás céljára.

Minőségi szoftverek a minőségi nyomatokért

Az iP5000-hez a következő programokat mellékeli a gyártó:
Easy-PhotoPrint – lehetővé teszi képek kinyomtatását három egyszerű lépésben. Különböző opciókkal segít, pl. a média kiválasztása, skálázás. Olyan funkciókat tartalmaz, mint például a Face Sharpening (arckép élesítése), amely a nem fókuszban lévő arcokat teszi élesebbé a képen, a Red-Eye Correction (a vörösszem-effektus korrekciója) és a Digital Face Smoothing (digitális arcsimítás), amely a ráncokat teszi kevésbé láthatóvá.
Easy-WebPrint – az Explorer eszközsorába költözik be, és megszünteti a weboldalak nyomtatásával járó vesződséget. Időt, tintát és papírt takarít meg a kimenet megfelelő skálázásával, megszüntetve azt az általános problémát, hogy nyomtatáskor gyakran lemarad a weblapok jobb oldala.
Canon PhotoRecord – végigvezeti a felhasználót a személyes fotóalbum kinyomtatásához szükséges lépéseken, illetve segítséget nyújt a Canon új, kétoldalas médiájának használatához.
Az iP5000 a Win 98/Me/2000/XP, a Macintosh OS 9.x, és OSX v10.2.1, valamint az újabb rendszerekkel kompatibilis.

A ZENworks termékcsalád

Felügyeleti megoldások a NetWare-től a Windowson keresztül a Linuxig

A Zero Effort Networkinget, azaz a gondtalan hálózathasználat a ZENworks nemcsak ígéri a felhasználók számára, hanem meg is valósítja. Ugyanez persze egyelőre nem ígérhető a rendszergazdáknak, de a ZENworks az ő életüket is megkönnyíti azáltal, hogy a technológiával kapcsolatos feladatokat teljes egészében kiveszi a felhasználók kezéből, és a hálózat – munkaállomások, szerverek, hálózati eszközök – irányítását, illetve felügyeletét teljes egészében az informatikai szakemberek kezébe adja.

Novell®

A Novell ZENworks minden egyes része valamilyen szempontból arra szolgál, hogy a felhasználók számára megbízható, automatizált és személyre szabott munkakörnyezetet biztosítson. Legyen szó akár a hálózat felügyeletéről, akár a felhasználók termelékenységének növeléséről, a ZENworks család minden tagja csökkenti a költségeket, javítja a termelékenységet, és időt takarít meg. A 6.5-ös változat az első megoldáscsomag, amely már tartalmazza a ZENworks Linux Managementet is. A Novell ZENworks Linux Management linuxos gépek támogatásával bővíti ki a ZENworks szoftvercsomagot, az asztali gépek, szerverek és kéziszámítógépek vezető, többplatformos felügyeleti megoldását. A ZENworks Linux Management mostantól tehát a termékcsalád része, amely a vállalati Linux-munkaállomások, illetve -szerverkörnyezetek kezelését végzi. A ZENworks integrált, teljes körű felügyeleti megoldásként a következő szolgáltatásokat biztosítja az ügyfelek számára:

- munkaállomások felügyelete,
- szerverek felügyelete,
- informatikai hálózat menedzselése,
- kéziszámítógépek felügyelete,
- terminálszerverek kezelése,
- adatállományok felügyelete,
- alkalmazások, adatok egységes kezelése a vállalati portálon keresztül,
- munkaállomások személyes beállításainak mentése, migrálása,
- Novell eDirectory és Microsoft Active Directory integrációja.

ZENworks Linux Management

Számos rendszergazda régóta használja már a ZENworksöt a Windows és a NetWare erőforrás-felügyeleti feladataihoz, de

ZENworks Desktop Management

Az asztali gépek felügyelete talán a legfontosabb funkció a hálózatmenedzsmentben, vagy legalábbis ez az a tevékenység, amely az üzemeltetők legtöbb idejét leköti. A ZENworks Desktop Management az eDirectoryra, a Novell-címtárra építve segít automatizálni a tennivalóinkat. A felügyeleti funkciók közé tartozik többek között az operációs rendszer és az alkalmazások automatikus telepítése, frissítése, a felhasználói képernyő átvétele, a fájlmásolás, a könnyen használható, szabványos felhasználói felület kialakítása és a munkaállomások leltározása.

ZENworks Handheld Management

Napjainkban egyre fontosabb az azonnal hozzáférhető információ, és az egyre okosabb kézieszközök váltak a jól informáltság eszközévé. A kézieszközök számának növekedése azonban egyre több fejfájást okoz a rendszergazdáknak, akik megpróbálják valahogy kézben tartani a kézigépek felhasználói bázisát.

A ZENworks Handheld Management, a Novell kéziszámítógépek felügyeletére írt programja ugyanazt a kényelmet kínálja a kéziszámítógépek területén, mint a család egyéb termékei a felhasználói munkaállomások, szerverek, terminálszerverek és hálózati eszközök körében.

mostanáig nem állt rendelkezésükre vállalati szintű eszköz nagyszámú Linux-rendszer felügyeletéhez. Az erőforrás-felügyeleti eszközök különösen fontosak a Linux-rendszerek esetében, hiszen a nyílt forráskódú szoftverek gyakran jelennek meg gyorsított ütemezéssel, vagyis még sűrűbbek a frissítések. És bár a Linux nem véletlenül szerzett hírnevet a stabilitás és a biztonság terén, egy rendszergazda sem engedheti meg magának, hogy ne fordítson gondot a biztonsági frissítésekre. A legtöbb Linux-disztribúciónak része egy erre szolgáló eszköz, de az csak magát a disztribúciót frissíti. A külső gyártó által készített vagy belső fejlesztésű szoftvertermékek további frissítési és karbantartási munkát igényelnek a rendszergazdák részéről.
A Novell a Linux-szoftverek felügyeleti problémájának megoldására a ZENworks Linux Managementet, a piacvezető Linux-felügyeleti eszközt, a Novell Resource Management (erőforrás-felügyelet) megoldás részét kínálja. A ZENworks Linux Management azon termékek egyike, amelyek a Ximian felvásárlásával kerültek a Novell megoldásportfóliójába.
A ZENworks Linux Management központi felügyeleti konzolt biztosít a szoftverfrissítések kezeléséhez, az új telepítésekhez, illetve a szoftverek eltávolításához – tetszés szerinti számú Linux-rendszerről.
A szoftvercsomagok csomagkészletekbe szervezhetők, amelyek termékeket, termékkomponenseket vagy termékcsaládokat fednek le, és külön egységként kezelhetők az elosztás, a telepítés, a visszaállítás és a jelentéskészítés során. Elvégzi a függőségek automatizált és intelligens analízisét, megoldja a csomagok között fellépő esetleges ütközéseket, képes állandó és pillanatnyi hostcsoportokat kezelni, valamint időzíti a frissítéseket. A kezelt szerverek és munkaállomások készletezésének támogatásával összegyűjthetők a hálózati információk, így a hardver-, szoftver- és rendszerspecifikációk.
A továbbfejlesztett vállalati szoftverelosztás gyorsítótár-szervereket használ a csomagok lassú hálózatokon keresztüli hatékony eljuttatásához.

Mire használható a ZENworks Linux Management?

Tegyük fel, hogy Önöknél sok linuxos gépet használnak, nem kevés egyéni szoftvercsomaggal, és több hálózati rendszergazda is dolgozik. A ZENworks Linux Management segítségével rendet lehet teremteni közöttük, és szabályozható a kapcsolatuk. A ZENworks Linux Management adatbázisa a fentiek mindegyikét objektumnak tekinti. Az egyes objektumokhoz jogosultságok rendelhetők: „View" (megtekintés), „Modify" (módosítás) vagy „Grant Access" (hozzáférés engedélyezése). Ha például két csoportja van a gépeknek, akkor lehet, hogy egyes rendszergazdáknak csak az egyik csoporttal akad dolguk, míg más rendszergazdáknak a másikkal. A rendszergazdák „View" jogot kapnak az összes géphez, de „Modify"-t csak azokhoz, amelyeket nekik kell felügyelniük. „Grant Access"-t pedig még ezekhez sem, tehát nem jöhetnek létre biztonsági lyukak azért, mert mindenki jogosult a szoftverek módosítására a szerverfarmon.
A SUSE Linux Enterprise Server 9 támogatja a ZENworks Linux Management rendszert, így az informatikus szakemberek mostantól könnyebben telepíthetik, konfigurálhatják és frissíthetik a Linux-kiszolgálókat.

Kapcsolódó webcím: ***www.novell.hu***

ZENworks Server Management

A Novell ZENworks Server Management integrált, automatizált, a teljes szervezetre kiterjedő felügyeleti rendszer, amely a Novell eDirectoryt kihasználva nagyban megkönnyíti az informatikai feladatok elvégzését, és egyetlen, központi helyről lehetővé teszi a szerverek konfigurálását, az automatikus válaszok beállítását az egyes eseményekre, valamint a szoftverelosztást a kiszolgálókon.

Szabványos, a szerverek elhelyezkedésétől, a rajtuk futó alkalmazásoktól vagy a hardverek típusától függő szerverkonfigurációk alakíthatók ki, szabályozhatók a kiszolgálók leállásai, a programok és makrók végrehajtása, a szervereknek az egyes eseményekre való reagálása, valamint kézben tartható a szoftverelosztás. Felügyeleti irányelvek alakíthatók ki, és nem kell többé minden egyes szerverhez külön kiszállni. Egyetlen egyszerű megoldással csökkenthető az informatikai szakemberek terhelése, biztosítható az irányelvek következetes végrehajtása, és maximalizálható az informatikai gárda termelékenysége.

A ZENworks Server Management és a ZENworks Dekstop Management együtt egy automatizált, irányelv alapú, a hálózat összes számítógépére – szerverekre és asztali gépekre egyaránt – kiterjedő felügyeleti rendszert hoz létre.
A ZENworks megoldás az eDirectory szolgáltatásait használja ki ahhoz, hogy nagymértékben leegyszerűsítse az informatikai feladatokat, egyetlen központi helyről lehetővé téve a szerverek és a munkaállomások konfigurálását, valamint a szoftvereknek a vállalat összes kiszolgáló- és asztali gépére való eljuttatását.

Mindent és semmit

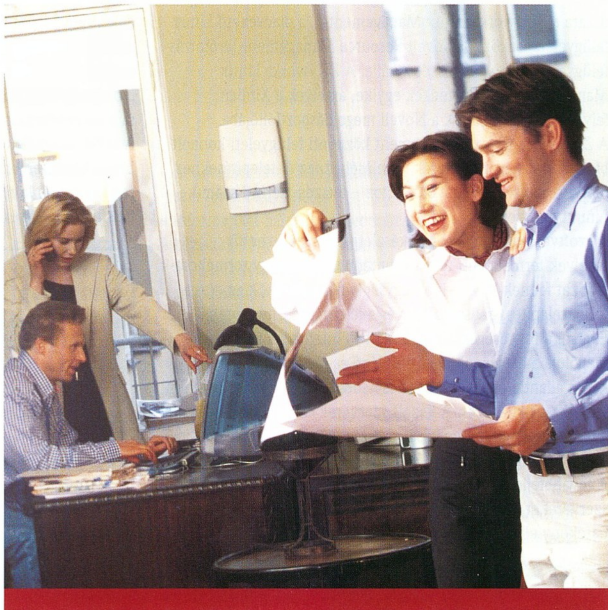
Maximális hatékonyság minimális költségekkel – nem kevesebbet kínál az üzleti távközlés eddig talán legjelentősebb vívmánya. A Pannon GSM által a napokban útjára indított szolgáltatás a vezetékes telefonok utolsó talpon maradt végvárát, a vállalati alközpontot és a call centert veszi ostrom alá.

Az élet váratlan események láncolata – és ez fokozottan igaz az üzleti szférára. Soha nem lehetünk biztosak abban, mit hoz a holnap: egy kedvezőbb irodahelyet, egy új ügyfelet vagy éppen az alkalmazottakat a lehető legrosszabbkor ágynak döntő influenzajárványt. Csak azok a vállalkozások lehetnek igazán sikeresek, amelyek képesek folyamatosan mozgásban maradni és rugalmasan alkalmazkodni a változásokhoz.

Ebben a környezetben minden, ami helyhez köt, ami gátolja a mozgás szabadságát, egyben a cég működését és fejlődését is akadályozza. Ezért is anakronisztikus a vezetékes telefonalközpont: a létfontosságú kommunikációt, az információ szabad áramlását a mozdíthatatlan, sérülékeny és költséges kábeldzsungelre, valamint a hozzá csatlakozó, kötött fizikai paraméterei miatt eleve korlátozott kapacitású asztali készülékekre bízni olyan, mintha egy lakótelepi lakásban tartanánk magasugróedzést. Arról nem is beszélve, hogy a munkatársak – éppen a mobilitás szükségessége miatt – egyre ritkábban érhetők el az irodában, a vezetékes számról mobilra továbbkapcsolt hívások pedig aránytalan és szükségtelen költségeket jelentenek a vállalat számára.

A kor tehát egy olyan távközlési megoldást igényel, amely bármikor és bármeddig bővíthető, szükség esetén azonnal átköltöztethető, beruházások nélkül, a lehető legkedvezőbb költségek mellett biztosítja az alkalmazottak azonnali elérhetőségét. Ez a cél lebegett a Pannon GSM szeme előtt, amikor magyar partnerével együtt kifejlesztette a Pannon Mobilközpontot.

Míg egy vezetékes alközpont kiépítése sokmillió forintba kerülhet, a Pannon GSM rendszerének telepítési költsége és időigénye gyakorlatilag elenyésző: egyetlen programot kell telepíteni a leendő operátor számítógépére. Ez a szoftver az interneten létesített biztonságos kapcsolaton keresztül közvetlenül a Pannon GSM központjával kommunikál. Azon keresztül intézi a vállalat központi mobilszámára beérkező hívások – a céghez tartozó, ugyancsak Pannon GSM-mobilszámokra történő – továbbítását. Ez tökéletes megbízhatóságot és maximális mobilitást eredményez, hiszen mindig onnan kezelhetők a hívások, ahol a program éppen fut: a teljes rendszer hónunk alá csapva bárhová elköltöztethető. Sőt ha a telefonkezelő épp nincs a helyén, akkor sem áll meg az élet: saját mobilkészülékén is fogadhatja, majd továbbkapcsolhatja a beérkező hívásokat. Ha pedig egyedül már nem győzi a munkát, a programot újabb – az ország bármely pontján lévő – számítógépekre telepítve korlátlan számú operátor kezelheti a hívásokat.

A Pannon Mobilközpont mindazt tudja, amit a vezetékes rendszerek: alkalmas több hívás egyidejű fogadására, konferenciabeszélgetésre, élő hívások összekapcsolására, mobiltelefonra történő kapcsolásra vagy éppen a beszélgetések naplózására és rögzítésére.
A költségek miatt sem kell aggódni, hiszen az előre meghatározott vállalati hívócsoporton – azaz „házon” – belüli átkapcsolások az ország egész területén ingyenesek.

Japán könyvsiker

Internetes kollektív regény

Nem új keletű az ötlet, hogy az interneten barangolók közösen regényt írjanak, ám a korábbi próbálkozások kudarcba fulladtak. Egészen 2004-ig: az év legnagyobb könyvsikere ugyanis éppen egy így született prózai mű, amely egy hónap alatt nyolc újranyomást ért meg, és 416 ezer példányt adtak el belőle.
A vonatember (Densa Okoto) című művet a Sincsosa könyvkiadó jelentette meg Hitori Nakano fiktív szerzői név alatt. Írói azok, akik üzeneteikkel, leveleikkel elárasztották az egyik legnagyobb japán internetes chatportált, a Channel2-t.

Minden akkor kezdődött, amikor az egyik barangoló elmesélte: a vonaton beleszeretett abba a lányba, akit ő védett meg egy részeg molesztálásától. Csevegőtársaitól kért segítséget, mert szeretett volna vele randevúzni, de nem volt tapasztalata a lányokkal.

A „vonatember" felhívására megindult a kollektív versenyfutás a Hermesnek nevezett lány kegyeiért. A kiadó egyik vezetőjének, *Gundzsi Hirokónak* támadt az az ötlete, hogy néhány önkéntessel karöltve válogassanak az e-mailekből és az üzenetekből, hogy kikerekedjen a történet. A könyv végül október 20-án jelent meg, elképesztő sikerrel. A kiadó szerint „nem találták meg a bölcsek kövét", nem biztos, hogy A vonatember irányzatot teremt. Viszont fogadtatása azt mutatja, hogy „mély, kollektív igényeknek felel meg".

A siker egyik záloga persze az, hogy Japán 128 millió lakosából 60 százaléknak van internet-hozzáférése személyi számítógépén, illetve legújabb generációs mobiltelefonján, és a fiatalok között ez az arány megközelíti a 100 százalékot. Ezen belül létezik egy hárommilliós „kemény mag": ők az „otakuk", a videojátékok és a rajzfilmek mániákusai, akik fenntartják a japán össznépi képzelőerőt. Az ő társadalmi életük inkább a világhálón zajlik, semmint a valós világban.

Ugyanakkor a kiadó nem feledkezik meg arról, hogy a közelmúltban 15 japán fiatal, aki csak az interneten keresztül ismerte egymást, ugyanígy beszélte meg öngyilkossági szándékú randevúit, és közülük négy valóban végezett is magával. Gundzsi Hiroko szerint a két jelenség egy tőről fakad: a maguk kommunikációképtelen világában élő fiatalok számára lehetőség nyílt arra, hogy névtelenül kinyíljanak egymásnak, sutba dobva minden lelkiismeret-furdalást és tartózkodást. „Éppen ezért tartottam fontosnak, hogy teret adjunk az élet szeretete és a szerelem erős üzenetének" – mondja a kiadó, és leszögezi: az internet semleges eszköz. A jót és a rosszat a barangolók teremtik meg rajta, és a két zóna közötti határ alig észrevehető.

Az igazi happy end az, hogy Gundzsi Hiroko cáfolja azokat a híreszteléseket, melyek szerint a „vonatember" nem is létezik. „Találkoztam a hús-vér Densa Okotóval, aki boldogan él Hermesével. A lány is megvette a könyvet, elolvasta, és nagyon izgalmasnak találta a történetet" – állítja a kiadó, aki már elmondhatja magáról, hogy két embert boldoggá tett.

(MTI Panoráma)

FELVÉTELI JELENTKEZÉS ELEKTRONIKUS ÚTON

Jövőre elektronikus úton is jelentkezhetnek a diákok a felsőoktatási intézményekbe, ugyanakkor a jelentkezési határidő február 15-ére módosul.

Roberts Éva, az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda tájékoztatási igazgatóhelyettese az MTI-nek elmondta: az elektronikus jelentkezés könnyebbséget jelenthet a diákoknak. Nem feltétlenül szükséges jelentkezési lapot vásárolniuk, és folyamatosan módosíthatnak a lapokon – az irodánál a február 15-ei állapotot veszik figyelembe. Az elektronikus jelentkezés által csökkenhet a hibalehetőségek száma is, ugyanis több helyen előre rögzített menüsorból lehet kiválasztani a tételeket, szakokat, képzési helyeket, és „súgók" is segítik az elakadókat. Ha valamilyen szükséges adatot nem ad meg a jelentkező, egyszerűen nem léphet tovább.

Korábban tipikus hiba volt, hogy a személyi adatok pontatlanul vagy hiányosan szerepeltek. Sok esetben előfordult az is, hogy a szak vagy képzési forma neve hiányzott. Idén a jelentkezők közül minden ötödik hibásan vagy hiányosan töltötte ki az adatlapot, míg korábban a 30 százalék feletti hibaarány volt jellemző. Idén az eljárás díját, amely változatlanul 3000 forint jelentkezésenként, egy összegben egy bankszámlaszámra kell átutalniuk a diákoknak. Ugyanakkor az OFI azt ajánlja, hogy ne hagyják az utolsó pillanatra a jelentkezést, még ha elektronikus úton nyújtják is be, mert bár maximális kapacitással készülnek, a rendszer túlterheltsége esetén korlátozások léphetnek életbe. Az elektronikus jelentkezési rendszert tavaly már tesztelte az iroda, és akkor jól működött. Továbbra is korlátlan számú helyre lehet jelentkezni, az eljárás során 120 pontot és maximum 24 többletpontot lehet szerezni, utóbbit többek között nyelvvizsgáért, emelt szintű érettségiért. A minimális ponthatár 72 pont, a felsőfokú szakképzésben 60 pont. A következő évtől a hozott pontok duplázásával már nem lehet bekerülni, és a művészeti, valamint testkultúra szakokon megmarad a gyakorlati vizsga.

NYILVÁNTARTÁS KÉSZÜL A NEM FIZETŐ INTERNET-ELŐFIZETŐKRŐL?

A világhálón terjedő, meg nem erősített információk szerint az internetszolgáltatók elindítottak egy kezdeményezést, amelynek célja az internetes előfizetői kör megszűrése, az inkorrekt és a díjat nem fizető ügyfelek nyilvántartásba vétele.

WORLD INTERNET PROJECT: VÁLTOZATLAN A DIGITÁLIS SZAKADÉK

Egy év leforgása alatt lényegében változatlan maradt a számítógéppel ellátott háztartások aránya, nem csökken a digitális szakadék – többek között ezekkel a megdöbbentő tényekkel szembesülhetett a hallgatóság november 23-án, az Információs Társadalom Szakmai Napok 2004 című rendezvényen, ahol a World Internet Project 2004-es felmérésének hazai eredményeit ismertették.

A T-Mobile mobilvásárlási szolgáltatásának kínálata december 2-ától új lehetőséggel bővül. A QBE Atlasz Biztosító Rt. és a mobilcég együttműködésében a T-Mobile előfizetői telefonjuk segítségével kezdeményezhetik utasbiztosításuk megkötését. A jövőben tehát a T-Mobile t-zones WAP-portálján keresztül is lehetséges a QBE Atlasz Biztosító Rt. egyes utasbiztosításainak megkötése. A t-zones utasbiztosítási felületén elegendő megadni a régiót, kiválasztani a legmegfelelőbb díjazást, a biztosítás kezdetét és végét, valamint beírni a három legfontosabb adatot (név, útlevélszám, lakcím). A díj havi számlával vagy m-com egyenleggel történő kiegyenlítése mellett magát a biztosítást is a T-Mobile köti meg az ügyfél számára.

MŰVÉSZET A VILÁGHÁLÓN: A VIRTUÁLIS GALÉRIÁK BUKTATÓI

A képzőművészeti, múzeumi honlapok nem mindig fordítanak kellő figyelmet a használhatóság és a láthatóság kialakítására. Nem elegendő ugyanis, ha jó a tartalom, gondoskodni kell arról is, hogy a honlap könnyen

megtalálható legyen, és ha a felhasználó már eljutott oda, egyszerűen és gyorsan hozzáférhessen az őt érdeklő információkhoz. A Művészet a világhálón című szimpóziumon *Krén Emil* mutatta be azokat a koncepcionális elemeket, amelyekre a honlapoknak – nemcsak a művészeti tárgyúaknak – épülniük kellene.

AMERIKÁBAN 2007-IG ADÓMENTES AZ INTERNETHASZNÁLAT

George W. Bush amerikai elnök aláírta azt a törvényt, amely 2007-ig adómentessé teszi az internet-hozzáférést az Egyesült Államokban, egyben pedig kiterjeszti annak hatályát a széles sávú kapcsolatra is.

A világháló elérését biztosító szolgáltatások előfizetési díjai 1998 óta adómentesek, ám az eredeti törvény már több mint egy éve hatályát vesztette. Az illetékes helyi törvényhozó testületek ugyanakkor ígéretet tettek arra, hogy az új törvény megszületéséig, illetve hatályba lépéséig nem vezetnek be adót az említett szolgáltatásokra. A szövetségi törvényhozás tagjai közül sokan egy tartós adómentességi törvényt láttak volna szívesen. Ezzel szemben egyes szenátorok azzal érveltek, hogy ezen a területen is szükség lenne az adóztatásra, mivel az internetre áttelepülő egyes szolgáltatások adójának kiesése csökkentheti a bevételeket, és így más adók felemelését kényszerítheti ki. Végül kompromisszumos, az adómentességet három évre meghosszabbító megoldás született azzal a rendkívül fontos kiegészítéssel, hogy a mentesség kiterjed a széles sávú internetszolgáltatásra is.

TÖBB MINT 100 MILLIÓ INTERNETEZŐ EURÓPÁBAN

A Nielsen/NetRatings által elvégzett legfrissebb felmérés szerint az európai internethasználók száma meghaladja a 100 milliót, több mint a felük pedig széles sávú kapcsolatot használ.

Idén október elején mintegy 54,5 millió európai rendelkezett széles sávú internetkapcsolattal, ami 60%-kal több, mint az egy évvel ezelőtti 34,1 millió. A legnagyobb mértékben, 120%-kal Olaszországban nőtt a széles sávon netezők száma, míg a második helyen Nagy-Britannia áll, ahol a gyarapodás mértéke megközelíti a 100%-ot. A széles sávú internet elsősorban az egyre alacsonyabb árak, illetve a szolgáltatás minősége miatt bizonyult ennyire népszerűnek. A folyamat a felhasználók mellett az online tartalomszolgáltatók számára is kedvező, mivel így egyre szélesebb réteghez juttathatnak el különféle mozgóképes vagy zenei tartalmakat.

Ugyanakkor az elmúlt egy évben nemcsak a széles sávú, a kábeles és a vonalas DSL-internet hódított tömeges méretekben, hanem az internetezők abszolút száma is mintegy 12%-kal gyarapodott az öreg kontinensen, átlépve a 100 milliós bűvös határt.

SZÁZNÁL TÖBB E-MAGYARORSZÁG PONT A FŐVÁROSBAN

A fővárosban eddig 130-an nyertek az e-Magyarország program pályázatán, így Budapesten több mint száz helyen működik nyilvános internet-hozzáférés – jelentette be december 3-án az informatikai miniszter.

Kovács Kálmán elmondta, hogy a nyertes pályázók között vannak egyetemek, egyházak, civil szervezetek, gazdasági társulások, kórházak, könyvtárak és művelődési központok is. Példaként említette, hogy 12 budapesti Szabó Ervin Könyvtárban lehet hozzáférni az internethez.

A miniszter által ismertetett adatok szerint a fővárosi háztartások közel háromnegyedének nincs otthoni internet-hozzáférése. A széles sávú tarifák jövőre 7000-7500 forint körül mozognak majd, 2006-ban pedig még olcsóbbak is lehetnek. A tartalomfejlesztés és -szolgáltatás támogatásáról szólva Kovács Kálmán elmondta: a gazdasági versenyképességi operatív program keretében idén 8,7 milliárd forintot nyerhettek az önkormányzatok elektronikus szolgáltatásra.

Kovács Kálmán szólt arról is, hogy az informatikai tárca a parlament elé kívánja terjeszteni az elektronikus információ szabadságáról szóló törvénytervezetet, amely szerint például a jogszabályok ingyenesen hozzáférhetőek lennének.

INTERNETKÁVÉZÓK

www.inext.hu

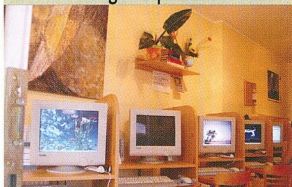
www.media-star.hu

www.pla-net.hu

www.gameplanet.hu

www.eszemiszom.hu/planetcafe

www.cafeonline.hu

Café Online
8800 Nagykanizsa, Kálvin tér 4.
Tel./fax: 93-310-080
www.cafeonline.hu
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 14-től 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, irodai szolgáltatások (nyomtatás, szkennelés, fénymásolás, fax), hálózati játékok

GamePla-Net
1158 Budapest, Drégelyvár u. 57–63. (Adria–Drégelyvár-sarok)
Tel./fax: 410-8031
www.pla-net.hu
Nyitva tartás: vasárnap–hétfő 14-től 22 óráig, kedd–szombat 10-től 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, irodai szolgáltatások (nyomtatás, fax, szkennelés), hálózati játékok

Game Planet Internet Kávézó
2000 Szentendre, Petőfi Sándor u. 1.
Tel.: 26-505-068
www.gameplanet.hu
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 10-től 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, gépbérlés, játék, nyomtatás, szkennelés, CD-írás, szövegszerkesztés, könyvtárbérlés, igény szerint éjszakai játék, étel-ital szolgáltatás

Hifi Klub – Externet Internet Cyber Cafe
2800 Tatabánya, Béla király körtér 53.
Tel.: 34-329-698
www.hifiklub.hu/netcafe-1.htm
Nyitva tartás: mindennap 10-től 20 óráig (hétvégén és ünnepnap is)
Szolgáltatás: internetezés, multimédiás számítógépek használata, szkennelés, nyomtatás, hálózati játékok, vendéglátói meglepetések

interNetgame Stúdió
2083 Solymár, Mátyás kir. útja 64/a
Tel.: 26-564-149
E-mail: inetg@axelero.hu
Nyitva tartás: hétfő–péntek 12-től 20 óráig, szombat–vasárnap 10-től 20 óráig
Szolgáltatás: internetezés, hálójátékok, nyomtatás, szkennelés, számítógépek használata, szervizelése, új gépek értékesítése, összeállítása, használt alkatrészek és gépek árusítása, mobiltelefon-szerviz, grafikai szolgáltatások, kávé, üdítő, csoki, ropi

Internext Stúdió Kft.
1066 Budapest, Zichy Jenő u. 3.
Tel.: 473-1060, fax: 473-0703
www.inext.hu
Nyitva tartás: hétfő–péntek 9-től 18 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, nyomtatás, szkennelés, fénymásolás, szoftver- és dokumentumkezelés oktatása, mentés (floppy az árban)

Média-Star Internet-Cafe
2800 Tatabánya, Győri út 27.
Tel./fax: 34-309-020
www.media-star.hu
Nyitva tartás: hétfő–szombat 9-től 21 óráig, vasárnap 15-től 20 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, irodai szolgáltatások (színes és fekete-fehér nyomtatás, fotónyomtatás, fax, papírkép-, dia- és negatívszkennelés), számítástechnikai eszközök, szerviz

Óvárosi Művész Kávéház
8230 Balatonfüred, Kossuth Lajos u. 31.
Tel.: 87-580-652
www.start.regionalis.hu/netcafe
Nyitva tartás: hétfő–szombat 11-től 22 óráig
Szolgáltatás: internethasználat, levelezés

Planet Cafe Internetkávézó
2310 Szigetszentmiklós, Jókai u. 33.
Tel.: 24-530-601
www.eszemiszom.hu/planetcafe
Nyitva tartás: hétfő–péntek 10-től 19 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, nyomtatás, szkennelés, fénymásolás, CD-írás, adatarchiválás, betanítás, diákkedvezmény, Sunbooks-könyvrendelés, Új Hekki-hirdetésfelvétel

Prakticomp Internet Kávézó
5600 Békéscsaba, Andrássy út 37–43. (Csaba Center, I. emelet)
Tel.: 06-20-455-7701
www.bhn.hu/internetkavezo
Nyitva tartás: mindennap 8-tól 20 óráig
Szolgáltatás: internetezés, irodai alkalmazások, hálózati játékok, nyomtatás, archiválás, érintőképernyős terminálok, Kézműves Cukrászat díjnyertes finomságai

ORSZÁGSZERTE

Prakticomp Netkuckó
5700 Gyula, Béke sugárút 35.
(Erkel Ferenc Műv. Közp., I. emelet)
www.bhn.hu/internetkavezo
Nyitva tartás:
hétfő–szombat 8-tól 18 óráig
Szolgáltatás:
széles sávú, szupergyors internetezés, CD-írás

Undernet Internet
5200 Törökszentmiklós, Kossuth tér 00.
Tel.: 30-3305-504
www.undernet.hu
Nyitva tartás:
hétfő–vasárnap 16-tól 22 óráig
Szolgáltatás: internetezés, számítógép-használat, szkennelés, nyomtatás, CD-írás (CD-vel), mobil rack használata

Space Center Internet Café és Számítógépes Bemutatóterem
4032 Debrecen, Lehel u. 20.
Tel.: 52-522-470
www.extra.hu/space.center/index.html
Nyitva tartás: hétköznap 12-től 23 óráig, hétvégén 10-től 23 óráig
Szolgáltatás: internetezés, multimédiás számítógépek használata, nyomtatás, hálózati játékok, CD-, floppyárusítás, mentés

Szóda kávézó és mulató
1075 Budapest, Wesselényi u. 18.
Tel.: 461-0007
www.szoda.com
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 9 órától hajnalig
Szolgáltatás: ingyenes drótnélküli internetkapcsolat, hálózati csatoló, pénzbedobós internetterminál

TELEHÁZAK

Berettyóújfalu Teleház
4100 Berettyóújfalu, Tardy u. 2.
Tel.: 54-401-563
Nyitva tartás: hétfő–péntek 7.30-tól 16 óráig
Szolgáltatás: tanfolyamok

Csákberényi Teleház
8073 Csákberény, Kossuth u. 4.
Tel.: 22-424-002
Nyitva tartás: hétfő–vasárnap 15-től 24 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, hálózati játékok

Esztergomi Ifjúsági Informatikai Iroda és Teleház
2500 Esztergom, Lőrinc u. 6.
Tel.: 33-501-741
Nyitva tartás: hétfő–péntek 10-től 20 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, tanfolyamok

Mezőkövesdi Teleház
3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 112.
Tel.: 49-500-160
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 16 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, pályázatfigyelés

Neszmélyi Teleház
2544 Neszmély, Fő út 185.
Tel.: 34-451-997
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 18 óráig, szombat 8-tól 12 óráig
Szolgáltatás: tanfolyamok, számítógépes játékok

Pákai Teleház
8956 Páka, Ifjúság út 13.
Tel.: 92-579-007
Nyitva tartás: hétfő–csütörtök 14-től 16 óráig, péntek 16-tól 20 óráig
Szolgáltatás: irodai szolgáltatás, tanfolyamok

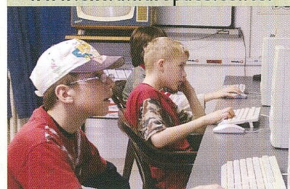
Pestszentimrei Közösségi Ház
1188 Budapest, Vasút u. 48.
Tel.: 294-5971
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 21 óráig, szombat 9-től 14 óráig, vasárnap 9-től 18 óráig
Szolgáltatás: teljes körű irodai szolgáltatás, hálózati játékok

Szőnyi Kulturális Egyesület
2921 Komárom, Petőfi út 3.
Tel.: 34-540-288
Nyitva tartás: hétfő–péntek 10-től 19 óráig
Szolgáltatás: számítógép-használat, nyomtatás, szkennelés, hálózati játékok

Városi Kulturális Központ
8700 Marcali, Széchenyi u. 3.
Tel.: 85-310-085
Nyitva tartás: hétfő–péntek 8-tól 20 óráig
Szolgáltatás: komplett irodai szolgáltatás

www.szoda.com

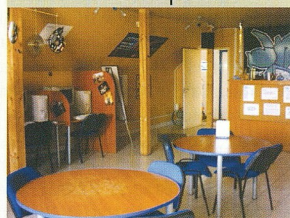

www.extra.hu/space.center

www.hifiklub.hu, www.eter.hu

www.undernet.hu

www.e-infopont.hu

www.inetg.hu

Van-e élet a táblázatokon túl?

Szerettük a táblázatokat, mert gumiszerűen nyújthatók voltak, befogadtak mindent, és remek eszköznek tűntek egy oldal elrendezéséhez. De akkor jött a Cascading Style Sheets (CSS), s mi még mindig nem nőttünk fel a CSS által kínált lehetőségekhez, és nem akarjuk elhinni, hogy a táblázatok ideje lejárt.

SZENDI GÁBOR

Miért utálja Dan Shafer a táblázatokat?

Dan Shafer 2003-ban jelentette meg „HTML-utópia: tervezés táblázatok nélkül, a CSS-t használva" (SitePoint Pty. Ltd., 2003) című könyvét. A szerző egy majdan megvalósuló webtársadalom alapszabályait szeretné lefektetni, miközben műve lényegében a CSS-re épülő webdesign referenciakönyvévé kíván válni. Ami ma folyik a webdesign területén, az a régi viccre emlékeztet: „Natasa Ivaljovna, kapcsolja már be az atomreaktort!" „Mindjárt – nyögi Natasa –, csak átestem a kecske láncán." Vagyis a mai weboldalak ősrégi technikák és a legmodernebb elvek különös kotyvalékai. Nehéz az átállás, mert a kész website-okat kinek van ideje és energiája mindig az új szabványoknak megfelelően átpofozni? Ki az a megrendelő, aki fizetne azért, hogy programozója csak azért átírja az egész site-ot, hogy trendi legyen, de látszatra nem változna semmi? Mindez igaz a régi weboldalakra, ám folyamatosan születnek újak, és Shafer szerint legalább azok lehetnének szabványosak egy ideig. Azután úgyis megint minden megváltozik.

Shafer úgy véli, a táblázatokkal alapvetően az a baj, hogy megnövelik a letöltődési időt. Akinek ADSL-je van, azt persze nem érdekli ez a kérdés. A táblázatokat arra tervezték, hogy egy adatmátrixot jelenítsenek meg. Amikor a böngésző megtudja, hogy táblázatot kell megmutatnia, minden cellatartalmat letöltöget magának, minden elemet megvizsgál szélté-ben-hosszában, kikalkulálja, hogy milyen legyen a látvány az elemek méretei, a táblázat méretadatai, na meg a cella adatai alapján. Jó esetben az így nyert információk nem mondanak ellent egymásnak, de azért nem ritka a mamuttáblázatok – no és az egymásba ágyazott táblázatok – esetében, hogy a végeredmény ellentmondásos, szintaktikailag hibás, a látvány pedig siralmas. A böngésző vért izzad, amíg mindezt végigszámolja, korrigálja, és kitalálja, mit csináljon hibák esetén. Mindez *idő* – mondja Shafer.

A másik ok, amiért szerzőnk nem javallja a táblázatok használatát: ezek arra bátorítják a weboldaltervezőket, hogy úgynevezett spacereket, vagyis transzparens GIF-képecskéket alkalmazzanak a megfelelő távolságok és méretek kikényszerítésére. Ezek letöltődése szintén *idő*.

A harmadik érve gyakorló táblázatfelhasználók számára nem lesz újdonság: egy egyszer már összeeszkábált, egymásba ágyazott táblázatok alkalmazásával „belőtt" oldalba belenyúlni valódi rémálom. Ami a megjelenítés során egymás mellett van, az a HTML-kódban egy kilométerre is lehet egymástól. Egy kép vagy szöveg kicserélése valamely cellában hamar szembesíthet minket azzal, hogy tudtunkon kívül milyen sokat építettünk arra, hogy az alkalmazott kép mérete vagy a szöveg mennyisége „kifeszíti" a szomszédos cellákat (oszlopokat, sorokat) nekünk tetsző méretűre, és amikor kicseréljük azt más méretűre, fejre áll a design.

Shafer szerint táblázatokat akkor kell használni, amikor tényleg adatmátrixokat akarunk megjeleníteni.

Persze nem könnyű a dolga annak, aki segédprogramokat használ, mondjuk (legördülő) menük készítésére, mert ezek a programok igencsak építenek a táblázatok használatára. Hasonlóképen nem sok beleszólása van a kódba annak, aki webszerkesztőket alkalmaz, és nem maga farigcsálja a HTML-kódot manuálisan.

Ezért is mondja Shafer, hogy amit ő szeretne, az egyelőre utópia. Persze a másik véglettel is találkozhatunk, amikor a webes táblázatgeneráló programok a shaferi utópia túlhajtott változatát adják elő: minden egyes cellatartalom és szegély valójában egy őrült hosszú stílusleírás eredménye.

Ne várja tehát senki, hogy majd helyette „ott fent" megoldják napi gondjait. Lássuk, mi volna a korrekt megoldás! Ez így persze egy könyv bevezetője is lehetne, de mi itt csupán néhány példát tudunk mutatni. A cikk olvasásához feltételezzük, hogy olvasónk minimum egy garázsból próbál betörni a Szilikon-völgybe, vagy legalábbis ismeri a **CSS** alapjait.

Háromhasábos oldal készítése

Mondjuk, ha valaki a **Frontpage 2002**-ből akarja megtanulni, hogyan készítsen modern, háromhasábos oldalakat, és kiválasztja a websablonok közül a háromhasábos oldaltervet, azt fogja tapasztalni, hogy ezt a program egy öthasábos táblázattal oldja meg. Az már csak ráadás, hogy a **CSS**-sel fölöslegessé és nem ajánlatossá vált **<font size=n>** taggel adja meg a betűméreteket. A **CSS** filozófiája az, hogy ne a felhasználó képernyőfelbontása, a böngészőablak mérete, fontbeállítása határozza meg az oldal kinézetét, hanem az, aki tervezte. Tehát ilyen esetben legjobb elfelejteni a webszerkesztőket. Ráadásul a **CSS**-sel egy háromhasábos oldalt roppant egyszerű elkészíteni.

Kapjunk elő három konténerelemet (**<Div></Div>**), és pozicionáljuk az oldalon:

```
<Style type="text/css">
.hasab {font-size:14px; font-family:Times New Roman;
position: absolute; top:20px; width:200px; text-align:justify}
</Style>
</Head>
<Body>
<div class="hasab" style="left:40px"></div>
<div class="hasab" style="left:260px"></div>
<div class="hasab" style="left:480px"></div>
```

Ennyi hozott anyagból a következő kép kerekedik ki:

Rögtön beépített klíma és elektromos ablakemelő is található a kódban – a rövidség kedvéért.

Persze valaki most felsóhajthat: igen! Ám a táblázatokban pont az a jó, hogy ha nagyobb vagy kisebb a képernyő-felbontás, akkor a táblázat, ha értékeit százalékosan adjuk meg, gumiszerűen összemegy vagy kinyúlik, és mindig kitölti a képernyőt a szöveg. Ez jó, ha ez a cél. De pontosan ugyanezt elérhetjük a CSS-sel is, ha a fenti kódot a következőre cseréljük:

```
<Style type="text/css">
.hasab {font-size:14px; font-family:Times New Roman;
position: absolute; top:20px; width:30%; text-align:justify;
padding-left:15px; padding-right:15x}
</Style>
</Head>
<Body>
<div class="hasab" style="left:5%"></div>
<div class="hasab" style="left:35%"></div>
<div class="hasab" style="left:65%"></div>
```

Vagyis megadtunk mindent százalékban, és a konténerelemek **padding** tulajdonságával szabályoztuk a hasábok közti távolságokat.

Ez a Shafer mégsem buta gyerek, tényleg minden sokkal egyszerűbb.

Lábléc kialakítása

Haladva a mester nyomdokain, de túlszárnyalva őt, nézzünk egy másik trükköt!

Sok site-on a lap alján szerepelnek bizonyos fontos adatok, például a főbb oldalak linkjei a könnyebb tájékozódás érdekében. Vannak azonban oldalaink, amelyeken kevés a szöveg, és ilyenkor a láblécben elhelyezett linkgyűjtemény vagy akár a cég neve és elérhetősége ott díszeleg az oldal közepén. Hacsak le nem toljuk üres paragrafusokkal vagy a **<pre></pre>** tagpár alkalmazásával. Alig merem mondani, hátha Shafer is olvassa az Internet Kalauzt, hogy a régi iskola módszerével csinálhatunk egy táblázatot, amelynek magassága 100%. Ekkor két sorunk van, a felsőben a tartalom, az alsóban pedig a lábléc. Ha a láblécet tartalmazó cella **<td valign="bottom" align="center">** formázást kap, akkor a benne szereplő „lábszöveg" biztosan a lap alján fog megjelenni, akkor is, ha a felette lévő tartalom nem elég hosszú ahhoz, hogy letolja a szöveget a lap aljáig. De ezt felejtsük is el, mert a táblázatok magasságának megadása már nem ajánlott megoldás a **HTML 4**-ben.

CSS-sel szintén megoldható a feladat, különben szóba sem hoztam volna a témát.

```
<Style type="text/css">
BODY {height: 100%}
#oldal {min-height: 100%; position: relative; height: auto}
#lablec {width:100%; bottom: 20px; position: absolute;
font-size:14px}
</Style>
</Head>
<Body>
<DIV id="oldal">
<DIV style="padding-bottom:20px">/ide jön az oldal
tartalma/</DIV>
<DIV id="lablec">Design: Szendi G. 2004</DIV>
</DIV>
```

Itt tulajdonképpen kihasználtuk a **CSS 2** újítását, a **min-height** tulajdonságot, amellyel értelemszerűen az **oldal** nevű konténerelem minimális magasságát adjuk meg az ablak magasságának százalékában. Mivel a **BODY** elem magassága is

100%, **lablec** nevű konténerelemünk – leírásának megfelelően – a lap alján fog tanyázni akkor is, ha a felette lévő tartalom túl kevés ahhoz, hogy lenyomja őt a lap aljára. A **lablec** leírásában a **bottom:20px** biztosítja, hogy a **lablec** szövege 20 pixelre legyen az ablak aljától, és látszódjon is, a tartalomnak pedig azért kell a **padding-bottom:20px** stílus megadása, hogy ha átméretezzük az ablak magasságát, a **lablec** és a tartalom szövege ne csússzon egymásra. Ha most megpróbáljuk például az **F11** gombbal maximális méretűre nyitni az ablakot, vagy elkezdjük az alját felfelé húzni, csökkentve ezzel a méretét, azt fogjuk látni, hogy a **lablec** szövege szépen követi az átméretezést, egészen addig, amíg bele nem ütközik a felette lévő szövegtartalomba. Tisztára olyan, mintha valami Javascript-programocska számolná ki mindig az új pozíciót.

Rögzített fej- vagy lábléc

A fenti megoldásban a lábléc csak addig van „lábnál", amíg nem olyan hosszú az oldaltartalom, hogy kikerüljön a látóterünkből, és lejjebb csússzon az ablak alsó szélénél. Ez persze természetes a fenti esetben, erre találtuk ki. De mi van, ha fixen rögzített fej- vagy láblécet szeretnénk, mondjuk egy menüt működő gombokkal, amely soha nem tűnik el, amikor az oldalt lefelé vagy felfelé gördítjük? Régen ezt a munkát keretekkel végeztettük el, de egy **CSS**-trükkel megoldható keret nélkül is, elkerülve ezzel a keretek megannyi kellemetlen vonzatát. Persze mondhatná valaki, hogy miért nem használjuk a CSS **fixed** pozicionálását. Egyszerűen azért, mert az Internet Explorerben egyelőre nem működik. Megoldható vele a fix háttér, például hogy egy embléma mindig az oldal közepén maradjon, a szöveg alatt, miközben gördítjük az oldalt. Biztos valaki megkérdezi majd, hogy hogyan is van ez. Így:

```
<style type="text/css">
BODY { background: #FFFF80 url(emblema.jpg) center
center;
background-repeat: no-repeat;
background-attachment: fixed;}
</style>
```

A **center center** azt jelenti, hogy balról is, fölülről is középen legyen a kép. De ide írhatunk százalékokat vagy konkrét pixelértékeket is.

Most, kikerülendő az **IE** hibáját, furfangos webprogramozók a következőt találták ki megoldásként, pl. a rögzített fejléc előállítására:

```
<Style type="text/css">
BODY {overflow: hidden;padding:0px;margin:0px;
background-color:#9999ff}
#tartalom{height: 105%; overflow: auto; }
</Style>
</Head>
<Body>
<div style="position:absolute;left:3px"><script
src="xaramenu.js"></script><script webstyle3
src="v.js"></script></div>
<div class="tartalom">/ide jön az oldal tartalom/</div>
</Body>
```

Az **overflow** tulajdonság azt mondja meg egy konténerelem tartalmáról, ha az kilógna a konténerelemből, vagyis nem férne el benne, hogy a kilógó résszel mi történjen. Látszódjon (**visible**), ne látszódjon (**hidden**), és ha volna nem látszódó rész, akkor a böngésző adjon a konténerelemhez egy gördítősávot (**auto**). Na, innentől lehet spekulálni, hogy miért és hogyan működik a fenti kód, de a lényeg, hogy ami a **<div class="tartalom"></div>** konténerelem **előtt** vagy **után** áll, az fixen, örök időkig ott marad a fej- vagy a láblécben, és ez nekünk jó. A fenti példában például egy **Webstyle 3.1**-gyel elkészített navigációs menüt helyeztem el a konténer fölött, és remekül működik:

A **#tartalom** szelektor magasságát be kell lőni 100-105% körüli értékre, hogy a menü vagy a linkek elférjenek. Mint látható, a fix fej- vagy lábléc stílusa továbbra is meghatározható, ha igazítani vagy formázni szeretnénk. A **#tartalom** konténerelem tartalmát, vagyis oldalunk kinézetét szintén tetszőlegesen formázhatjuk stílusleírásokkal. A **BODY** tulajdonságaiban nullára állítottam be a **margin** és a **padding** tulajdonságot, hogy a menügombsor és az ablak széle között ne legyen hézag.

Szóval, ha hinni lehet az új irányzatnak, a táblázatokról lassan, fokozatosan le kell szoknunk. Nem hirtelen, nehogy elvonási tünetek jelenjenek meg. De a visszaszokás veszélye is nagy!

